

VABAHARIDUSTÖÖ

V-VI

RAHVAÜLIKOOLOIDE ERINUMBER

SISU

- Ev. Vender: Kas on meil tarvis rahvaülikoole?
J. Hünerson: Vajame vaimukangelasi.
Jaan Tõnisson: Aukartuses ja vaimustuses.
Joh. Köpp: Rahvaülikool eluvõitluseks tarvilise oskuse ning iseloomu kasvatajana.
F. V. Mikkelsaar: Sõbraks peame saama rahvaülikooliga kõik.
Tilda Lõthman: Rahvaülikool noorte äratajana.
L. Johanson: Hariduse omandamine ei või lõppeda algkooliga.
A. Tammann: Esimene ülesanne eesti rahvaülikooli mõtte võidule viimiseks.
A. Audova: Mõtteid rahvaülikooli tegevusest.
K. Reinmann: Rahvaülikoolide töö mõjutab terve ümbruskonna ühiskondlikku arengut.
J. Depman: Rahvaülikool Harjumaale.
Jaan Rummo: Rahvaülikoolid Soomes.
J. Ruus: Rahvaülikooli algkodumaal.
J. Rummo: Rahvaülikoolid linnades ja alevites.
Lühike ülevaade Virumaa rahvaülikooli tegevusest.
J. Depman: Harjumaa Rahvaülikooli Seltsi tegevusest.
Tallinna Rahvaülikooli Seltsi alguspäivil ja nüüd.
Tartu rahvaülikool.
Rahvaülikooli õpilaste tulevane elukutse.
K. Reinmann: Raadio vabaharidustöö, vahendina.
E. Vender: Vabaharidustöö kava raadio ringhäälingus.
Raamatukogudele soovitatavate raamatute nimekiri.
Mitmesugused teated.

September-Oktoober

1929

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

Lastenäidendid.

Kuna meil lastepidude puhul lastenäidendite lavastamisega tihti suuremaid raskusi on kui teistega, siis laskis Haridusliit valmistada kahe näidendi jaoks lavastamise kavad ja plaanid laste näitemängude lavastajal hra Sunnel. Regie on tehtud kahe näidendi jaoks: Linda Röömsa „**Juhtumine metsas**“ ja August Sunne „**Tähepoeg**“. Täpne seletus on antud dekoratsiooni, valgustuse, mitmesuguste efektide, rekvisiidi, muusika, tüüpide, krimmi ja riietuse kohta ning veel eraldi juhtnööre näitejuhile. Raamatud on saadaval E. Haridusliidus ühekordseks ettekandeks 2 kr. komplekti eest ja müügikorral 5 kr. komplekt.

Pidu kuulutusi, pileteid ja liikmekaarte

võivad hariduslised organisatsioonid tellida Haridusliidu kaudu järgmiste hindadega:

Müürilehed (kuulutused):

Album paberi $\frac{1}{8}$ poogna suuruses (18×28 cm) mitmevärvilised — esimene sada Kr. 3—4, iga järgmine sada à Kr. 0.75.

$\frac{1}{4}$ poogna suuruses (28×36 cm) esimene sada Kr. 4—5, iga järgmine sada à Kr. 1.—.

$\frac{1}{2}$ poogna suuruses (36×56 cm) esimene sada Kr. 6—8, iga järgnev sada à Kr. 1.50.

Piletid:

ühes seltsi nime pealetrükkimise ja nummerdamisega — esimene sada Kr. 2.50, iga järgmine sada ühes platsi numbriga ja pileti värvi vahetusega Kr. 0.75. Sama peo jaoks tantsupiletid 100 tk. à Kr. 1.—.

Laos olevad pileti raamatud 12 senti raamat (50 piletit).

Liikmekaardid (seltsi soovikohase tekstiga):

paremat sorti valgel kartongil, kotsadega, 25 kaupa raamatusse köidetud — esimene sada Kr. 3.75, iga järgmine sada à Kr. 1.75.

Laos olevad liikmekaardid valgel kartongil Kr. 1.50 sada ja harilikul postkaardi kartongil Kr. 1.— sada.

Tellimistega pöörduda: E. Haridusliit, Tallinnas,
Rataskaevu 22, telefon 6-52.

VABAHARIDUSTÖÖ

SEPTEMBER-OKTOOBER

V-VI

1929

SISU: Ev. Vender: Kas on meil tarvis rahvaülikoole. — J. Hünerson: Vajame vaimukangelasi. — Jaan Tõnisson: Aukartuses ja vaimustuses! — Joh. Köpp: Rahvaülikool eluvõitluseks tarvilise oskuse ning iseloomu kasvatajana. — F. V. Mikkelsaar: Sõbraks peame saama rahvaülikooliga kõik. — Tilda Lõthman: Rahvaülikool noorte äratajana. — L. Johanson: Hariduse omandamine ei või lõppeda algkooliga. — A. Tammann: Esimene ülesanne eesti rahvaülikooli mõtte võidule viimiseks. — A. Audova: Mõtteid rahvaülikooli tegevusest. — K. Reinmann: Rahvaülikoolide töö mõjutab terve ümbruskonna ühiskondlikku arengut. J. Depman: Rahvaülikool Harjumaale. — Jaan Rummo: Rahvaülikoolid Soomes. — J. Ruus: Rahvaülikooli algkodumaal. — J. Rummo: Rahvaülikoolid linnades ja alevites. — Lühike ülevaade Virumaa rahvaülikooli tegevusest. — J. Depman: Harjumaal Rahvaülikooli Seltsi tegevusest. — Tallinna Rahvaülikooli Seltsi alguspäevil ja nüüd. — Tartu Rahvaülikool. — Rahvaülikooli õpilaste tulevane elukutse. — K. Reinmann: Raadio vabaharidustöö vahendina. — Ev. Vender: Vabaharidustöö kava raadio ringhäälingus. — Raamatukogudele soovitatavate raamatute nimekiri. — Mitmesugused teated.

Kas on meil tarvis rahvaülikoole?

Ev. Vender.

„Tao rauda, kuni see on kuum“, oleme kuulnud sadasid ja tuhandeid kordi. Ja usu-me ka, et see on õige. Rahvaülikoolide asutamise- ja käime aga hoopis teist teed. Kuumutame kord küsimuse päris palavaks, siis laseme jahtuda ja hakkame leigelt väikse haamriga kustki nurgast toksima.

Rahvaülikooli mõtte selgitamise ja nende õhutamise esimene hooaeg möödus, ilma et sellel oleks olnud reaalseid tulemusi. Teine hooaeg tõi kaasa tegeliku tulemusena Virumaa rahvaülikooli avamise Kundas ja terve rea algatusi teistes maakondades. Oldi arvamisel, et kui juba üks rahvaülikool saab käima, küll siis avatakse ka teisi. Aga kõik vaibus jälle. Mõni on saanud juba aastate eest isegi ruumid, aga koolisid endid ei ole.

Nüüd on tundemärke, et algab kolmas hooaeg ja mis see endaga kaasa toob, ei saa keegi ette öelda. Ometi loodame, et mitte vähem eelmisest, s. o. ühe rahvaülikooli käima panemisest. Algatusi on, ja tehtud juba kaunis suuri eeltõidki Harjumaal, Tartumaal ja Järvamaal vastavate seltside poolt. Loodame, et selle visa edenemise põhjuseks on

olnud just põhjalikud eeltööd, mille päale asutatavad rahvaülikoolid kindlamini võivad tugeneda.

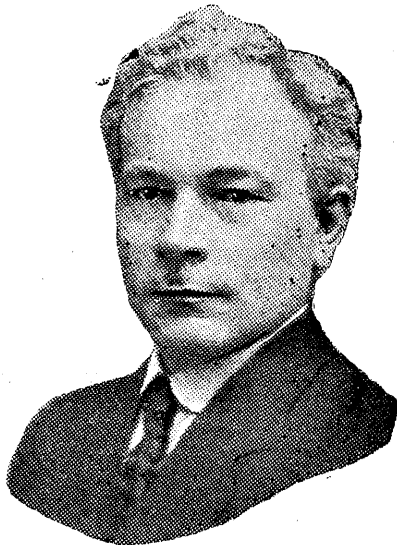
Kas on meil tarvis rahvaülikoole, kas suudavad rahvaülikoolid meile anda midagi rohkem harilikust koolist, selleks pöördus „Vabaharidustöö“ toimetuse meie juhtivate hariduse- ja rahvaülikoolitegelaste poole nende arvamise avaldamiseks selle kohta. Käesolevas numbris ongi toimetusel võimalik esitada neid seisukohti ja ülevaateid ning aruandeid rahvaülikoolide tegevusest, et meie vabaharidustöö tegelasi lähemalt tutvustada maarahvaülikoolide liikumusega naabermail ja selle arendamise võimalustega meil. Nendest ülevaadetest ja kirjutistest selgub, kui suur kultuuriline tähtsus on rahvaülikoolidel Taanis ja Soomes ning mis meie võime loota rahvaülikoolidest.

Ja kui meile kõigile on selged rahvaülikooli teened kultuuri töös, siis — kaasvõitlejad rahvaülikooli poolehoidjad — ühiselt käed külge! Hulkade tugeva tahte ees murduvad ka tõkked rahvaülikooli teelt.

Vajame vaimukangelasi.

J. Hünerson

Hariduse ja sotsiaalminister.

Meil nimetatakse rahvaülikooliks üldhariduslikke kursusi, mida mitmes linnas järjekindlalt korraldatakse, et kodanikkudele anda võimalust oma teadmisi rohkendada ja silmaringi laiendada. Rahvaülikool põhjamaade mõttes ei ole aga mitte teaduste populariseerija ning oskuste levitaja, ei täienduse- ega kutsekool, vaid täiseasse jõudvate kodanikkude suurkool.

Põhjamaa rahvaülikool annab maanoorsoole elusse astumisel ülevaate oma rahvast kui ühiskondlikust ühikust, selle eluavaldustest minevikus ja elusihetidest tulevikus. Ta õpetab maapoegi ja -tütreid kuulutama oma maaema südametuksumist ja hellalt hoolitsema, et toitva emakese vereringvool oleks korralik ja eluiga piiramatu. Ta istutab maa-rahva taimed juurduma kodumaa mullasse, kogub maalapsed emarinnale imema kosutavat elujõudu, et neid kangeks kasvatada eluvõitluste jaoks. Maarahva ülikool annab küpsevale noorsoole selge ilmavaate ja jõudu ning julgust elusse astumiseks ja eluraskuste kandmiseks. Ta arendab noortes — vastukaaluks inimese egoistlikkudele tungidele — ühiskondlikku mõtlemisviisi ja kasvatab neis kohusetunnet ligemise, rahva ja riigi vastu. Ta viib kaduva inimese elavasse osasaamises-

se oma rahva vältavast elust, avab inimesele igaviku väravad. Maarahva ülikool annab noorsoole kõrgeid aateid, mis ilustavad elu, ta teeb väikerahvad kõlbliselt tugevateks, eluõiguslisteks.

Seesugust rahvaülikooli vajame ka Eestis.

Seda ei suuda meile anda ei ainelised jõupingutused — mõisasüdamed ja abirahad, ei ka haritud tegelased. Vaid meie ootame vaimukangelasi, kes veeretaks kivi meie rahva mineviku haualt ning täidaks oleviku päevad läinud aegade elamustega ja tuleviku ilmutustega, kes näitaks meie noorsoole kojujõudnud Kalevi elavat kuju ja sütitaks südames röömutundeid uueks loodud Eesti põlve üle. Vajame neid, kes eestlasele võiks tutvustada Eesti maad ja rahvast, keelt ja meelt, kunsti ja kirjandust; kes näitaks sureva kirjatähe varjust elustavat tõevaimu, mida otsib edasitungiv inimesehing.

Rahvaülikool peab viimistlema noorsoo kasvatust, sellele kindlustama elujaatava ilmavaate, selle hooga saatma elusse — siis on ta oma nime väärt.

Vajame Eesti rahvaülikooli vaimlisi vanemaid.

Aukartuses ja vaimustuses!

Kui meil rahvakultuuri süvenduse hüüdsõna peab teoks saama.

Jaani Tõnisson.

Vabaharidustöö alal, mis peab meie rahva kultuurielu süvendama, ei puudu algatusi ega võimalusi oma teadmiste täiendamiseks ja silmaringi laiendamiseks.

Juba 1921. aastal oli meil 668 ühiskondlikku haridusorganisatsiooni, kelle ümber oli koondunud üle 57.000 liikme. 1924. a. oli nende organisatsioonide arv juba ligi 1000. Sestsaadik on organisatsioonide kasv ja töökorralduse täienemine hoogsalt arenenud. — Pikaajalisi üldhariduslikke kursusi korraldas haridusministeerium juba seitsme aasta eest 33. Üld- ja erihariduslisi pikaajalisi kursusi oli siis haridusministeeriumis registreeritud üle kümne, kohalikkudes koolivalitsustes aga ligi kakskümmend; arvamata veel põllumajanduslikud pikaajalised kursused. — Lühiajalisi kursusi pandi 1923. a. toime 145, kus osavõtjate arv tõusis üle 17.000. Peale selle veel rahvaülikoolide kursused, pühapäevakoolid, üksikud loengud. Kõnelemata veel muudest õppevahenditest vaba enesearendamise töös, nagu avalikud rahvaraamatukogud — vaata-mata oma vähesest lugemistagavarast.

Ometi ei saa ütelda, et hoolimata kõigist neist õppevõimalustest meie rahva üldkultuu-

riiline tasapind tõsiselt tõuseks ehk süveneks. Palju enam paistab, et näiteks tõisem huvi kirjanduse vastu ja üldine lugemishimu meie rahva laialistes hulkades viimastel aegadel mitte ei tõuse.

Tundub, et üldine haridustöö põhjalikumate teadmiste kandmiseks rahva keskele ei leia laiematest hulkadest seda sisemist elevust, mis oleks vajalik kultuuriliseks kasvamiseks. Hariduslikud püüded, mis on sihitud rahvahulkade õpetamisele ja teadmiste rikastamisele, arenevad meil üksikult oma ette ilma ühtlase hoota.

Et luua tõsist rahvakultuuri, mis kannaks laialistesse rahvakihtidesse sisemist elu, peaks kõigepealt võidetama rahva hing tuliseks püüdumiseks. Kõik teadmine peab läbitungitud olema elavast tahtest. Teadlikkusele jõudnud isikud peavad omandama iseseisva ilmavaate.

Seks peab avatama laialistele rahvahulkadele ühine äratuse ja õpetuse allikas, nagu seda on põhjarahvastele olnud piiskop Grundtvigi põhimõtetele rajatud rahvaülikool.

N. F. S. Grundtvig — suur teadlane, rahvalik kirikulaulude luuletaja, Põhja kangaluse laulik, suur Põhja muinasasu uurimise autor — asus alles täies meheas Taani rahvusliku kultuuri põhiküsimuse lahendamisele. Humanism oma „õpetatud kooliga“ oli rahva kahte leeri kiskunud, mida üksteisest lahutas ülepääsematu kuristik: ühel pool haritud ülemkihid, teisel pool harimatud laialised rahvahuigad. Aastakümnete kestel raamatu-tarkuse ja teaduse tööle elanud isamaalane ei saanud sellega leppida, et rahva haritud kihid oma kultuurelu elasid, laialised rahvahulgad aga pidid leppima leivaraasukestega, mis lan-gesid haritud kihi lauvalt. Kõik rahvaliigid pidid kokku sulama ühise võimsa tegurina rahvusliku iseseisvuse kindlustamiseks ning vaimlise ja aineise arenemise võimaldamiseks. Ühtlane kultuur kristlikul ja rahvuslikul alusel pidi terve rahva ühendama. Rahva hing ei pidanud end mitte kinni sulgema ilmakultuurile: võõrast vaimulaadi omastades pidi rahvas selle vabalt oma olemisesse ära sulatama. Mitte rahva valgustuse vastu, surmava „õpetatud kooli“ lahutava vaimu vastu oli sihitud suure uuendaja püüd. „Kool surmale“ pidi maad andma koolile, mis viiks

elule. „Kool elule“ tahab ka õpetada ja teadmisi pakkuda. Tema päris sihiks aga ei ole mitte ainult õpetada, vaid just elustada — äratada. „Soojendus peab olema sihiks kõigile ilmalikkudele teadmistele, mis pakutakse lihtinimesele. Temale on kõik muu teadmine asjata koormaks, mida ta ei saa kasutada, mis teda ainult segi ajab ja segab... Ei ole tähtis inimesele kaela ajada mõisteid. Valgus ilma soojuseta on ainult tühine paiste...“ „Õpetaja sõnad äratagu vaimustust...“ „Vaim on ülimalt elujõuks... See ei ole sugugi õhuline, vaid tõelik mõiste; mitte mingi tühine hingeaur, vaid suur ja võimas elujõud, mis meil nagu pea kohal hõljub. Kui ta meie juure ilmub, siis ütleme meie: vaim tuleb meie peale... See on vaimustus. — Mõistus ilma vaimuta lahutab, kisub koost ja liigitab; aga vaim ja mõistus liidavad kokku — ühendavad ja seletavad ajaga kõik inimlikku... Süda on kogu inimelu allikaks... Südameta valgustamise peab varsti kõrvale tõrjuma südamlilik... Sarnasele haridusele ei ole miski kaugemal kui hariduskõrkus — kindlam tundemärk, mis iseloomustab poolharilast, ainult valgustatut...“

Goethel oli aukartus kõige hariduse siht; vaimustus — ajalukku süvenemise õilsaim viil. Nõnda rõhutas ka Grundtvig: „Eks ole inimeses olemas pimedus, mis enesesse peidab paljugi, mida ükski käsi ei ole haaranud, ega ükski sulg kirjeldanud. Ja üks ole käimas imelik võitlus varjus elavate ja surnud jõudude vahel, päeva ja öö jõudude vahel — võitlus, millest meie ise peame osa võtma sügava aukartusega valguse ja elu vastu salajas, kui meie tahame sihile läheneda... Kas ei peaks need asjad, kas ei peaks püham, mis inimesele osaks saanud, järelemõtlemit nõudma!? Kuid ühtlasi: eks ole see loomulik, et teravamalgi mõtlejal on võimata kaugesse südame sügavustesse kiiri heita ja teda valgustada?“

Kristen M. Kold, — niisama ka usuteadlane, oma suure õpetaja aadete edukas teostaja, Ryslinge rahvaülikooli asutaja ja juhataja, — kinnitab: „Mina elustan esmalt ja siis annan mina seletust tagantjärele, või igatahes annan mina elustust ja seletust koos; ja ma usun, et see on õige, sest elustus on see, mis esmalt tarvilik... Kui ma seletust

algasin, seisid minu vastas inimesed, kes ei saanud mingit seletust vastu võtta, enne kui nad vaimustatud olid...“

Aratus, seespidine elustus on tõsine rahva-hariduse siht ja vahend ühtlasi.

Sii järgnevad kergesti Grundtvigi rahvaülikooli erilised õppekavad ja õppevahendid.

Opetuse keskkohas seisavad ajalugu ja luule, — esijoones omalt rahvalt... „Rahva ajalugu peab elama rahva südames: igaüks peab tundma, et tema on liikmeks suurele kehale, mis ei ela silmapilgu-elu, vaid on kaugest minevikust olevikuni alalises arenemises olnud, ning mille hüvede ja hädadega on ühendatud üksiku liikme hüved ja hädad.“

Rahvaülikooli õppeainete hulka kuuluvad peale usuõpetuse ja ajaloo maadeteadus, looduslugu, kodaniku-tundmine, emakeel ja kirjandus, joonistamine, raamatupidamine, rehkendamine, kaubanduslik äripraksis, laulmine, võimlemine ja käsitöö.

Tähtsaimaks vahendiks sarnase ajalooliku hariduse edasiandmisel on elav sõna. Grundtvig rõhutab, et ajaloolik haridus elava sõnaga annab rahvaülikoolile luulelis-poeetilise ilme.

Erilist kutseharidust ei taha rahvaülikool mitte anda, teadlikult eraldudes põllutöö-kutsekoolist. Ometi ei taha rahvaülikool mitte eralduda elust ja selle nõuetest, nagu seda näitab eelloeteldud õppeainete valik. Esimeselt talvekursusel läbikäinutele luuakse teiselviline põllumajanduslik kursus, mis peab süvendama ettevalmistust tegelikule elule.

Oma üldiseks sihiks seab rahvaülikool enesele äratada isiku-elu, vaimustada inimest ilule ja aulusele, anda temale kõrgem elumõistmine ja ilmavaade.

Selle rahvusliku hariduse alustel on üles kerkinud Taani rahvamajanduslik edu ja tõus.

Ja meil peaks võimatu olema edukalt asuda ühtlase rahvusliku kultuuri loomisele ja süvendamisele, mis kokku sulatab laialised rahvahulgad võimsaks teguriks ning sunnib aukartuses seisatama elu ja selle ilmutuste ees ning vaimustuses edasi tungima helkjatele tähistele, mis kaugelt silma paistavad sealt, kus elavad paleused?!

Rahvaülikool eluvõitluseks tarvilise oskuse ning iseloomu kasvatajana.

Joh. Köpp
Tartu ülikooli rektor.

Rahvaülikool — kui see on midagi seesugust, mis peab olema küllalt häa „armsale maarahvale“, kuna teistele on määratud paremad ja täielikumad asutised — siis ei ole nende asutamisel muidugi mitte soovivat tagajärge.

Samuti on rahvaülikooli kohta juba ette surmaotsus tehtud, kui selles peitub tendents kinni hoida „maarahvast“ teataval arenguastmel, eriti kõita teda teatava sotsiaalse seisundi külge, mis ajaloolistel põhjustel tundub alama võrreldes teistega.

Edasi ei tohiks maarahva ülikoolide asutamisel mitte juhtijaks ning töukajaks olla hirm: ei rahva maalt lahkumise ja linnadesse asumise eest ega liiga suure kõrgematesse

koolidesse tungimise jne. eest. Hirm on halb teotsemise motiiv, sest see tunestab arusaamist. Maarahva ülikooli mõtet tuleb võtta täiesti ning absoluutselt positiivsest seisukohast, misjuures rahva elu negatiivsed nähted muidugi kaasa mõjuvad püüete ning tegevuse kujule ja intensiivsusele.

Positiivseks mõtteks oleks teadlikkus meie rahva tuleviku nõudest, et kõik rahva liikmed seisaksid nii sotsiaalselt, majandusliselt kui väimliselt kõrgemal astmel ning et vahed nii ühes kui teises suhtes meie rahva üksikute kihtide vahel oleksid võimalikult väikesed. Sellest seisukohast on oluline tunnustada kõigi rahvakihtide endastmõistetavat õigust täielikumale haridusele, ning rahvaülikoolidele tuleb vaadata kui võimalustele, milliste kaudu avanevad rahva laialistele ringidele teed paremale ning otstarbekohasemale üldisele haridusele, eluvõitluseks tarvilikule oskusele ning iseloomu kasvatusel.

Suhtudes õiglaselt ning ilma tagamõtteta sellele mõttele, olles täiesti vaba igasugusest eestkostmise all hoidmise püüdest, suudetakse tõesti midagi korda saata.

Kahtlemata on rahva hingesse aegade pändurandusena jäänud haiglast olluuseid, mis takistavad seesuguse haridusetöö edukust, ja tuleb arvestada võrdlemisi pikalise edasijõudmisega. Ometi on kindel, nagu näitavad kogemused, et seal, kus ei puudu praegu iseloomustatud psüühilised eeldused asja ettevõtjates ning teostajates, tekib ka soodne pind tegevuse objektile — rahva — hinges.

Sõbraks peame saama rahva- ülikooliga kõik.

F. V. Mikkelsaar
Riigi haridusenõunik.

Rahvaülikool
võidab rahva armastust aegamööda. See ole-
vat kindel tunnus, et ta kauaks rahva ar-
muuluseks jääb.

Kaheldi pikalt ja... põhjendatult,
Meil on koole palju ja kõik on nad täis.

Täis on põllumajandusegümnaasiumid, aiama-
jandusegümnaasiumid, teisedki kõik, siis kut-
sekoolid, siis täienduskoolid, tööstusõpilaste
koolid. Kes peaks meil õppima rahvatüli-
koolis? Teoreetiliselt — vähesed, tegelikult
samuti, niikaua kui ainukest maarahvaüli-

kooli juhtis tegelane, kelle hing kaugel oli rahvaülikooli hingest. Mündagu aga nüüd Kunda rahvaülikooli ja küsitagu ta juhatajalt hr. J. Ruusilt: kes siin õpib? Ta vastab: „Paljuke meil neid nüüd õpib — ruumid ei mahuta suuremat hulka ära. Aga meil on tööd nendegagi, keda vastu võtta suudame, sest kõigil on lõpmatu janu õppimiseks. Siin on suur hulk perepoegi ja tütreid, kes lastest saadik isa kohta on orjanud ja varsti

võib olla oma kohta orjama hakkavad. Ja selleks on juba mustmiljon teadmisi vaja, eriti, kui tahad vähegi ajaga kaasa minna. Siis on teisigi. Vaadake, millise huviga õpitakse kudumist, käsitööd, majapidamist.“

Poiste ja tüdrukute näod, samuti nende asjalikud seletused selgitavad, et lapsea orjus, või erakordsed olud, või lihtsalt vasta-va kooli puudumine õigel ajal — takistas õppimist varem. Võib olla ka oma või vane- mate arusaamise puudus. . . Nüüd aga ei saa enam ilma koolita edasi: jääd teiste hulgas käperdiseks. Mõned tüdrukud ja proudad vastavad: „Millises koolis saaks nii kiirelt ja koondatult õppida korraga käsitööd, kudumist, majapidamist, ja millest neist võiks loobuda majapidamise juhtija või igapäine perekonna emagi?“

Ja kui näed, milline kasvatusline mõju on rahvaülikoolil kasvandikkudesse, nende ellu, siis ütled: Rahvaülikool on vajalik, leitagu üles ainult ta õige koht meie kooli-üsteemis, ning — mis veel palju olulisem — leitagu neile õiged juhid ja ka õppejõud. Rohkem neid avada küll ei tuleks, kui saada on häid juhte! Juba rahvaülikooli enese tule- viku pärast mitte.

Aga sõbraks saame rahvaülikooliga kind- lasti kõik.
F. V. Mikkelsaar.

Rahvaülikool noorte äratajana.

Tilda Lõthman
Soome eduskunna liige.

„Südamlik, hõõgav, elav, isiklik sõna on ainuke, mis suudab rahva uueks luua“, nii ütles Taani rahvaülikoolide isa. Tema kavat- sust mööda sündis Taanis ja selle järele ka teistes põhjamaades „elukool“, millise nimega rahvaülikooli mõnikord kutsutakse veel praegugi. Tähendatud koolis valitses „elava sõna tee“. Taani noorsugu ärkas selle sõna kaudu oma ükskõiksusest ja leigusest. See vaimline ärkamine, mis sündis rahvaülikooli kaudu, andis ennast varsti tunda ka majandusliku elu alal, ja annab tänapäevgi. Taan- lane ei salga kunagi oma rahvaülikoolide suurt teenet oma maa majanduslikus kosu- mises.

Soomes on rahvaülikool oma mõju aval- danud juba ligi nelikümmend aastat. Aas- tal 1892 oli hiline kevad, külm ja lühike. Nälg ja raske aeg ähvardas meie isamaad.

Venemaa poolt kerkivad äikesepilved, mis ähvardasid hävitada meie rahvuslikku ja riik- likku iseolemist, muutusid järjest tumeda- maks ja hoogsamini lähenevaiks.

Niisugusel tagaseinal alustasid tegevust meie kolm esimest rahvaülikooli. Meie rahvaü- koolide esimesed juhatajad, Liakka, Mikander ja Knaapinen, olid eelmise talve õppi- nud Askovi rahvaülikoolis. Mikander on veel praegugi rahvaülikooli teenistuses Põhja- Savo rahvaülikooli juhatajana.

Praegu on Soomes 41 soomekeelset ja 13 rootsikeelset rahvaülikooli. Väikesest algusest on meie rahvaülikool kasvanud suu- reks. Tema osa meie vaimlise, poliitilise ja majandusliku äratuse ühe tegurina on tun- tud ja tunnustatud. Tänavu aastal annab riik rahvaülikoolide toetuseks välja 9¹/₂ mil-

jonit soome marka (=umbes 85 miljonit eesti senti).

Ainult kuus kuud kestab meie rahvaülikoolide õppeaeg. Kuid just selle lühikese aja jooksul püüab rahvaülikool äratada noorte vaimu, puhastada nende püüdeid ja avardada nende silmaringi. Seda suurt eesmärki ei suuda ta saavutada õppetundide-koolina. Ei, õpetaja peab valitsema oma loengute aineid elavalt, soojalt, hõõguvalt ja isikupäraselt. Ta peab olema teadlik selles, et tema tähtsaimaks ülesandeks rahvaülikooli õpetajana on tungida — nagu mesilane õie pesasse — noore inimese südamesse, äratada ellu ja tegevusse seal peituvaid häid jõude. Sedamööda, kuidas see talle korda läheb, on rahvaülikoolil tähtsust, sedamööda on õnnistust tema tööll noorte ja nende kaudu kogu rahva kasuks. Kui noore inimese hingepõhjas ärkab kasvamise igatsus ja erksus ning kui tema meel avardub, siis ergutab see vaimline ärkamine teda ka majanduslikulegi tegevusele. Sünnib see, nagu keegi rahvaülikooli õpilane tähendas kooli lõpetades: „Enne nägin ma oma kodu ümber ainult põlde, nüüd aga näen neis põldudes muldagi.“ Rahvaülikoolis möödasaadetud talv, selle üldhariduslikud ained, laul, kodumajandus, käsitöö, põllumajanduslikud ained, rahvaülikooli seltsimehelik kooselu, — see kõik üheskoos äratas endises ükskõikses kodupõldude vaatlendas tähelepanu ühtlasi põldude mullas peituvate imeliste ja igaveste kasvujõudude vastu. See noor hakkas märkama, kuidas need suured maassepeidetud jõud teda kutsuvad ausale ja usinale tööle ning lubavad töötegitajale tema ausate püüete eest väärilist tasu. Ta märkas, et — olgu tema seisukord ühiskonnas suurem või väiksem — tema kui ühiskondliku teguri tähtsus oleneb eeskätt sellest, kuivõrt ta on tubli kodanik ja hea inimene.

Väärtuslik on see vara, mida rahvaülikool kokku on kannud soome rahva ellu. Kõigil praktilise elu aladel on rahvaülikoolidest läbikäinud isikud tähtsateks teguriteks. Nii mõnigi rahvaülikooli lõpetanud maamees on oma laokilejäänud kodutalu seadnud eeskujulikkude korda. Tema kodu on kultuuriline

talupojakodu, kus kasvatatakse leiba, kuid teatakse, et inimene ei ela üksipäinis leivast. Sest kui inimene oma kutsetööski meeles ei pea oma surematut vaimu ja selle tarbeid, siis muutub ta tuimaks ja aineeline egoism tapab kõik ilusa ja hea, mis võiks päikesepaistelisemaks muuta tema elu.

Soome ühiskondlikus ja poliitilises elus, alates rahvaesitusest ja valitsusest, on rahvaülikooli lõpetajad tähtsateks teguriteks. Meie maa vabadusvõitluses oli rahvaülikool auväärset kaastegev.

Mu kirjutus veniks liig pikale, kui hakkasin loetlema kõike meie maal, milles avaldub rahvaülikoolide mõju.

Varsti avab Eestigi noor rahvaülikool omad ukSED Eesti noortele. Minge, noored, oma rahvaülikooli. Minge sealt „tuld saama“. Hõõgugu seal noorte tunnete tuli hea tahte ja kasuliku äratundmise tules.

Nii teenib rahvaülikool rahva äratustööd ja kannab omal ajal head ning ilusat vilja.

Hariduse omandamine ei või lõppeda algkooliga.

L. Johanson

Riigikogu liige, end. hariduse- ja sotsiaalminister.

Laiemate rahvakihtide keskel vaimlise tasapinna tõstmine nii kõrgele, nagu see praeguste majandusliste ja sotsiaalsete tingimuste juures võimalik, — selle ülesande taotlemisel on peale rahvakooli, täienduskooli, loengute ja kursuste põhjanev tähtsus just rahvaülikoolil.

Eestis on süstemaatiline haridustöö väljaspool kooli veel liiga piiratud, kursused ja loengud sageli juhuslikud, liikumine ise võrdlemisi noor.

Rahvaülikoolide tegevuse arendamine ja rahvaülikooli kursuste korraldamine on Eestis, nii maal kui linnas, paratamatu.

Mida paremal järjel on algkool ühes täiendus- ja kutsekooliga, kursused, loengud, rahvaülikool ja rahvaraamatukogud — seda kiiremini tõuseb rahva kultuuriline tasapind.

Rahvaülikooli liikumusele Eestis pole saanud ülikool anda kuigi suurt tuge. Ometi võiks rahvaülikooli ülesandeid jõudumööda täita ka Tartu ülikool, isegi Tallinna Tehnikum.

Juba veneajal pidasid Tartu professorid õigusteadusest, arstiteadusest, taimeteadusest, füüsikast, kui ka teistest teadusaladest süstemaatilisi loenguid, mida võisid kuulata kõik, ka mitteüliõpilased. See oli väikesel kujul Inglise eeskuju teostamine.

Ka Inglise ülikoolide tegevuse laiendamisel on olnud suur mõju hariduse ja teaduse rahvahulkadesse kandmisel. Siin oli teatavasti üheks teerajajaks Oxfordi ülikooli prof. James Stuart, kes ütles, et ülikoolid on rahvalikud asutised ja peavad hariduse-süsteemi arenemise eest hoolitsema, mis rahvale töötab tuua võrratut kasu.

Hariduse omandamine ei või lõppeda algkooliga, seda ei või ka saavutada ainult üksikute rahvalikkude ettelugemiste abil, millel omavahel side puudub. Ülikoolid peavad kandma haridust rahva keskele.

See liikumus, mis algas Inglismaal XIX aastasaja seitsmekümnendatel aastatel, liikumine, mida kandsid peale Oxfordi ja Cambridge'i ka teised ülikoolid, on toonud selle maa rahvale suurt tulu ja võiks vahest enam tähelepanu leida ka Eesti akadeemiliste ringkondade poolt.

Vististi on täielik õigus M. Patissonil, kes juba 1850. a. ütles, et ülikool peab oma mõju laotama üle kogu rahva ja olema selle teaduseallikaks; ülikool peab oma juured ajama kõige sügavamatesse rahvakihtidesse ja sääal esile kutsuma uusi elemente, uut vaimlist ja kõlblist jõudu.

Rahvaülikoolide liikumusel on olnud võrratu tähtsus Inglismaal, kahtlemata kannab see hääd vilja ka Eestis.

Selle ülesande, mida täitsid Inglismaal ülikoolid, on suurel määral omaks võtnud Tallinna kolledž. See on haridustöös asendamatu tähtsusega asutis, mille tegevust tuleb ainult laiendada.

Maale rahvaülikoolide liikumuse kandmine ja süstemaatiliste kursuste korraldamine toob kahtlemata hariduslise tasapinna tõusu.

Mida intensiivsemaks muutub haridustöö väljaspool kooli ja mida tugevamaks rahvaülikooli liikumus, seda kiiremini tõuseb eesti rahva kultuuriline tasapind, mis on suurimaks teguriks majanduslikkude ja sotsiaalsete olude õiges suunas arenemisele.

Esimene ülesanne eesti rahvaülikooli mõtte võidule viimiseks.

A. Tammann

Ajakirjanik, end. Riigikogu liige.

Eesti võib praegu, mil üle lahe Soomes töötamas juba üle poolesaja rahvaülikooli, omaks nimetada ainult üht rahvaülikooli (Kundas). Kuid juba see ainus katse näitab, kuidas sellelaadilise õppeasutise kordaminek oleneb eeskätt heast juhatajast ja headest õpetajatest. Ei ole küllalt sellest, et rahvaülikooli õppejõud oleks sügava teadusliku ettevalmistusega, vähe ka sellest, et ta oleks hea koolimees. Mõlemad need omadused olid olemas Virumaa rahvaülikooli esimesel juhatajal, kuid ometi — asi ei saanud mingit nimetamisväärset hoogu.

Juba üksi see asjaolu, et koolimees on õpetatud kasvatama lapsi, tekitab suure lahkumineku, sest rahvaülikooli õppejõududel tuleb tegemist teha just nendega, kelle kallal koolimees oma töö juba teinud. Kool õpetab, rahvaülikool äratab, virgutab, valmistab kodaniku edasipüüdmisele selle varal, mis omandatud koolis, ning alalisele enesetäiendamisele selles osas, mis kool võlg jäänud noorele kodanikule.

Kasvatuslikud ülesanded on selle kõrval muidugi ka rahvaülikoolil, kuid arusaadavalt on need suuresti erinevad lastekooli kasvatuslikkudest ülesannetest, kuna tegemist on õpilastega märksa küpsemas eas. Siin on tarvilikud koguni teised abinõud ja teotsemisviisid, et saavutada tagajärgi.

Eesti rahvaülikooli mõttel ei saa olla hoogsamat võidulepääsu enne, kui sellest, mis eelpool tähendatud, on tõmmatud tarvilised järeldused. Meil ei ole praegu veel rahvaülikooli juhatajaid ega õpetajaid, kes võiks töötada täie edukusega, kuna kellelgi pole võimalust olnud ennast põhjalikumalt ette valmistada selleks tööks. Suure vaevaga ja pika otsimise järele on meie praegune ainuke rahvaülikool leidnud endale juhataja, kes oma töös oskab saavutada edu, teisele seda leida on juba raske.

Kui aga nii, kas ei ole siis esimeseks ülesandeks meie rahvaülikoolimõtte võiduleviimisel just kohaselt ettevalmistatud õppejõudude soetamine.

Õnneks ei ole see meil nii raske, kuna üle lahe, ainult mõne vähese tunni tee meist eemal, on maa, kus rahvaülikool enese

juba on leidnud ja oma töös õnnistusrikkaid tagajärgi saavutanud: Soome.

Eks ole kõige loomulikum, kui me oma esimesed rahvaülikoolide tegelased püüaksime ette valmistada just seal. Ülpäasematuid raskusi see meilt ei nõua, sest tegemist on ainult kuludega, mis võimaldaksid mõnele, kes tahavad ennast pühendada rahvaülikooli tööle ning kellel seks eeldusi, umbes kolmveerand-aastalist viibimist Soome rahvaülikoolides. Ülesanne on seda hõlpsam, et soome keele äraõppimine vastavaile isikuile ei tekita mingit nimetamisväärset raskust.

Harjumaa Rahvaülikooli Selts, kes on asunud teise eesti maarahva ülikooli loomisele, peaks selle küsimuse kõige lähemal ajal võtma tõsiselt kaalumisele. Et haridusministeerium talle siin aineliste võimaluste soetamise mõttes vastu ei tuleks, ei taha olla mõeldav, kui üldse edu soovitakse meie rahvaülikooli mõttele.

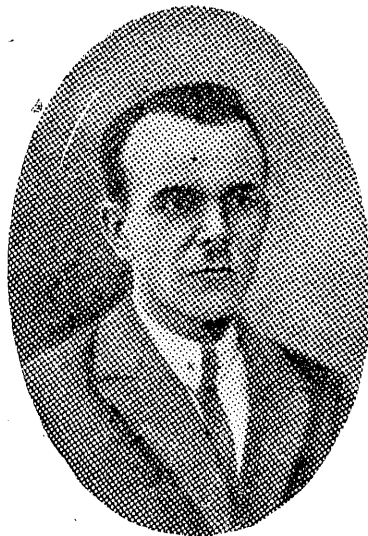
Mõtteid rahvaülikooli tegevusest.

Dr. phil. nat. **A. Audova**
Tartu rahvaülikooli juhataja.

Enese harimine ehk enese teadmiste täiendamine võib osalt olla väga hää ajaviide, mis hoiab eemal kahjulikest ajaviite viisest. Ent ajaviide võib olla üksnes kõrvaleesmärk, mille püstitab välisharidus. Mõistus on tekkinud võistluses olemise eest ja nimelt mõistus on viinud inimese suure edu teele, s. o. ta on võimaldanud inimesile arvuka ja kultuurilise elu. Teadmusil kui mõistuse saavutusilgi ei ole bioloogiliselt muud ülesannet, kui et nad peavad olema elu teenistuses, eluvõimalusi avardamas ja kindlustamas, elu paremaks, tervemaks ja harmoonilisemaks muutmaks. Seepärast tuleb ikka rõhutada, et haridustegelased peavad pakkuma võimalikult elulisi, tegelikus elus väärtuslikke teadmisi. Lõbusad lood ja andmed, ilma tegeliku väärtuseta, mida eriti sageli kõmuliselt levitatakse kirjallikult, ei oma elulist kaalu.

Igäüks, kes elu vähegi tähele paneb, märkab, et praegune aeg on suurte muutuste aeg. Mõnekümne aastaga on meiegi maa väga palju muutunud. Teadus ja tehnika teeb kiireid edusamme. Kiiresti on muutumas tööviisid, eluviis, inimeste vahekorrad. Rahvaarvu kasvamine ja tehnika edu teeb elu sedavõrt mitmekesiseks, kirjuks ja keeruliseks, et haridus omandab järjest suurema väärtuse, ta muutub järjest tarvilikumaks. Muutunud ja kiiresti muutuvais olukorras on teadmiste küllaldane omandamine eriti tähtis. On teada, et muutuvais olukorras tõusevad mõned taime- või loomaliigid õitsele ja teised jäävad nende varju ning surevad isegi välja. Rahvaste eluga on lugu sisuliselt samuti: mõned rahvad sigivad kiiresti ja teevad suuri edusamme kultuuri alal, teised — jäävad arviliselt seisma või koguni kahanevad ning jäävad rahvastevahelises võistluses ning kultuuri alal maha.

Kool ei suuda pakkuda kõiki tarvilikke teadmisi, muu seas ka õpilaste nooruse tagajärjel. Rahvaülikoolil on seepärast väga suur ülesanne. Ta peab täiendama ja jätkama koolist saadud teadmisi. Nii näiteks olgu tähendatud, et kasvatuslikud küsimused on suure elulise väärtusega. Nende vastu ei saa loota huvi koolilapsilt, vaid kasvatusel on huvitatud alles need, kes ise sellega teotsevad. Peale selle peavad rahvaülikoolid pakkuma uuemaid andmeid kiiresti edasi sammuvast teadusest ja tehnikast. Nii näiteks praegusel ajal väärivad suurt tähelepanu teaduse edusammud toitumisküsimuse ja üldse tervis-

hoiu alal. Suurima väärtusega on nende liikumuste õige mõistmine, mis praegusel ajal riikide ja ühiskonna elu kõige sügavamini haaravad (sõjad, sotsiaalne võitlus, tööpuudus jne.).

Kas täidavad rahvaülikoolid tähendatud ülesandeid edukalt? Kaugeltki mitte! Soovida jääb palju. Kõigepealt on rahvaülikoolide tegevus liiga vähe arenenud, eriti alevikes ja maal. Lektorite sõidukulud teevad organisatsioonile raskusi. Linnadeski on raskusi välisharidusega. Kõigepealt on rahvaülikoolide kasutuses olevad summad võrdlemisi väikesed. Edasi, rahvaülikoolil peaksid olema ruumid, mis käidavas kohas ja eriti veel säärased, kus rahvast niikuinii rohkesti liikumas. Rahvaülikoolil peaksid olema avarad ruumid rahvamajas või töölismajas, ent seda ei ole praegu. Õpiringide ja eneseharidustööd takistab õige tugevasti seegi, et meie kirjandus on äärmiselt väene populaarteaduslikest töist. Ilukirjandust ilmub meil rohkesti, ent populaarteaduslikud raamatud on hoopis haruldased äraeksinud linnukesed. Populaarteaduslikud ajakirjad ei saa üldse elada tellijate vähesuse ja toetuste puuduse tagajärjel. Neil põhjusil lektorid ei saa huvitatuile juhatada küsimusega lähemaks tutvumiseks vastavaid töid. Viimaks, ei ole vähesel tähtsusega see asiolu, et suur osa hariliasist tahab olla harradena ehk isandatena, kel võõrad laiemate rahvahulkade huvid ja hä-

d a d. Seepärast jääb loeng kuulajatele sageli võõraks, kaugeks ja ei suuda täita seda ülesannet, mis tal peaks olema. Kahjuks suur osa haridustegelasi ei suuda ikka veel aru saada, et rahva täie jõu avaldamiseks on tarvilik kõigi rahvakihtide ühinemine ühiste huvide nimel, ja nemadki püsivad seisukohil, mis omased kitsale rühmale.

Tahab Eesti rahvas elada nii, et jääda ja püsida võimalikult elujõulisena, siis tuleb välishariduse eest enam hoolt kanda, seda rohkem toetades materjaalselt ja juhtides selle kasvatuslikku tegevust elulise väärtuse suunas. Oleks rahva elu hääs korras, siis võiks leppida olevaga ja maitsta mõnu ehk lõbu olemisest. Et aga olemas küllalt puudusi (korteriolud, tööpuudus, tervishoid, haridusolud jne.), siis tuleb nende vastu võidelda muu seas ka teadmuste levitamise teel. Haridustegelased ei pea jääma kabineti-inimesiks, kes vähe näevad peale oma kitsa eriala, vaid nad peaksid aru saama ka suuremaist sidemeist ühiskondlikus elus ja eriti ei peaks nad kaotama omas mugavas ja jõukas olemises sidet rahva laiemate kihtidega ega unustama

nende elulisi tarbeid, sest on ju tõsiasi, et ei saa olla tervet ühiskonda, kui ühiskonna laiemad kihid peavad elama halvus tingimuses. Rahvaülikool peaks kujunema tähtsaks teguriks, mis aitab valgustada seda kohast tulevikuteed, mida mööda rahval tarvis käia. Et rahvaülikool suudaks oma ülesannet täita, selleks on tal tarvis suuremaid ja avaramaid tegevusvõimalusi. Peale muu tuleb veel tähelepanu juhtida rahvaülikoolide lektorite arendamisele. Siin oleksid tarvilikud mõned kursused, eriti näiteks ühiskonnateaduse alal. Kahjuks peab konstateerima, et nii oluline teadus, nagu seda on ühiskonnateadus, ei ole ülikooliski esindatud! „Inimene on ühiskondlik loom“ (Aristoteles). Ühiskondlik elu on kogu kultuuri alus. Haridustegelane, kes tahab olla tegev ühiskondliku elu juhtimisel, ei saa läbi ilma ühiskondliku elu seaduste tundmiseta. Pime ei kõlba tejuhiks uutel radadel. Ühiskondlik elu areneb oma seaduste järgi, kuigi vahest arengu suund teatavaile kihele ei meeldi. Edukas on rahvas, kes arvestab ühiskondliku elu seadusi. Ajalugu mõistab kohut nende üle, kes on olnud tõkkeks ühiskondliku elu arengu teel.

Rahvaülikoolide töö mõjutab terve ümbruskonna ühiskondlikku arengut.

K. Reinmann

E. Ühistegelise liidu juhataja.

Mida arvan rahvaülikoolidest? Arvan, et kui neid ei oleks olnud Taanis, Rootsis ja Soomes, nende maade kodanikkude kultuuriline tasapind oleks olnud märksa madalam ja ka majanduslik seisukord halvem. Ja kui rahvaülikoolid „läbi lööksid“ meil, siis julgesti võiks ennustada meie rahvale paremat tulevikku. Rahvaülikoolide töö tagajärjed ei avaldu mitte üksi rahvaülikooli kasvandikkude isiklikus elus, vaid mõjutavad terve ümbruskonna ühiskondlikku arengut. Meieaja komplitseeritud ühiskondlik elu nõuab tegelasi, juhte, eestvedajaid ja eeskuju pakkujaid. Nõuab isikuid, kes omavad avarama silmaringi, selged sihid ja palju ausat püüdu parema poole. Sarnaseid isikuid kasvatab hea rahvaülikool. Kuidas ta seda teeb, on eriküsimus, mis nõuab pikemat käsitamist ja ei kuulu siia. Algkool paneb isikuarendamisele alguse ja pakub esimesi ko-

danikele hädavajalikke teadmisi; rahvaülikool jätkab seda tööd inimese küpsemas eas, elu-õuetest tingitud eriti tähtsatel aladel, pan- nes erilist rõhku isiku positiivsete vaimuoma- duste arendamisele ja näidates kätte prakti- lise elutöö soovitatavad sihid, ning kõige otse- mad teed nende sihtide saavutamiseks. Kõik,

kes tahaksid näha meil rohkem eeskujulikke põllumehi, häid ühis-, seltskonna- ja omava- litsuse-tegelasi ning aatelisi rahvajuhete koh- tadel, kõik need peaksid kaasa aitama rahva- ülikoolide arenemisvõimaluste loomiseks Ees- tis. Sest rahvaülikoolid on tublide ko- danikkude kasvatusasutused.

Rahvaülikool Harjumaale.

J. Depman

Harju maavalitsuse haridusosakonna juhataja.

Kas saame ikka Harjumaale rahvaülikooli? Tingimata saame, sest seda on meile hä- dasti vaja! Vaatame ringi maal: seltsid ja ühingud vajavad vilunud tegelasi. Nendeks saavad eeskätt meie rahvaülikoolist tulnud noored, kes seal olles õpivad tundma seltsi tegevuse alasid kõigekülgset. Meie 6-kl. alg- kool — ka täiendusklassidega — ei jõua esi- algu kodanikke sellel alal vastavalt ette val- mistada. Meil on vaja tõsist maakultuuri, et väheneks tung linnadesse. Maarahvaülikoo- lid peavad saama maakultuuri levitajateks. Nad peavad aitama armastust tõsta meie ema- kese-maa vastu, samuti nagu seda on teinud rahvaülikoolid meie naaberriikide soomlas- te, rootslaste ja taanlaste juures. Oleme meie- gi põllumajandusline rahvas ja rohkemal mää- ral kui Soome või Rootsi. Opilasi Harjumaa rahvaülikool juba leiaks. Eks vaja meie seltsid koorijuhte, näitejuhte, näitlejaid, raama- tukoguhoidjaid, ühistegelasi ja igasuguseid teisi tegelasi. Iga elujõulisem selts või ühing võib aastas vähemalt 1 stipendiaadi ikka rah- vaülikooli saata, sest stipendium ei tarvitse olla üle 100 krooni.

Küsitakse: palju see ülikool siis maksab? Ei rohkem kui 15.000 krooni aastas, s. o. um- bes ühe suurema algkooli ülalpidamise sum- ma, ja kas siis sellest meie omavalitsused ja seltskond riigi abiga koos üle ei saa? Saab küll! Summa on üsna väikene, kui võtame arvesse kas või seda, kui palju anname välja oma kurjemale vaenlasele alkoholile. Meie maapeod siplevad enamuses alkoholi küü- sis ja selle mõjul on nad muutumas ikka jär- jest labasemaks. Rahvaülikoolist läbikäinud noored toovad parema sisu meie seltside ellu ja maapidudele.

Meie rahvaülikool võib-olla peab minema

natuke iserada naabermaadest. Võib-olla ei tarvitse panna seal nii suurt rõhku käsitööle, sellelaadilisi koole on meil Harjumaal ja Tal- linnas küllaldaselt. Küll vajab aga meie noor- kodanik teadmisi ja kogemusi seltskonna te- gevuseks, mis võimaldab meie külaelu ja iga üksikut talu muuta meeldivaks ja kodu- seks. Rahvaülikoolist ootaksime koorijuhte, lauljaid, mängijaid; näitejuhte, näitlejaid; koosolekujuhte, kõnelejaid, protokollijaid; ühistegelasi-revidente; sportijaid, mängu- ka tantsujuhte; kuid kõige üle ootaksime sealt noori, kes põlguse asemel vaataksid armas- tusega meie kodu põldudele; noored imbuks rahvaülikoolis läbi maa-vaimuga, vaimuga, mis meie noori õpetaks armastama kodutalu ja selle mullapinda ja kes suudaksid seda armastust sugereerida ka teistele. Eks ole tarvis sarnaseid? On! Ja mis takistab siis meid? Juba lähemal ajal tööle Har- jumaa Rahvaülikool!

Rahvaülikoolid Soomes.

Jaan Rummo.

Soome kultuuriline areng on sündinud vahetumas ühenduses Skandinaavia rahvaste kultuurilise mõjupiirkonnaga. Skandinaavia kultuuripiirkonna ilmet määravad rahvad — taanlased ja rootslased — on andnud kogu maailmale eeskuju rahva kõige laiemate hulka haridusliku tasapinna tõstmise töös oma vabaharidustöö korraldusega, eriti aga rahvaülikoolidega. On ju maarahvaülikoolide sünnimaa Taani, linnarahvaülikoolide oma aga Rootsi. Kõige tihedam läbikäimine ja ühendus nende kõrgekultuuriliste maade ja rahvastega on Soomelegi juba aastakümnete eest andnud eeskuju ja hoogu alustada laiaulatuslikku ja mitmekülgist tööd kultuuri ja hariduse levitamiseks kõigis rahvakihtides. Nende maade ja rahvaste mõju Soome haridustöö korraldustes tundub veel tänapäevgi, kuigi vahest mitte enam nii tugevasti, kui paar aastakümnet tagasi. Sest — omandanud Taanist ja Rootsist küll vabaharidustöö siht- ja põhijooned, osalt välise vormigi, on Soome aegade jooksul kujundanud neile põhijoontele ometi täiesti uue ja omapärase ehitise. Kuna rahvaülikoolid nende sünnimail näiteks on juba üle elanud oma hiilgeaja ja avaldavad isegi mõningaid tardumise hädaohtlikke tunnuseid, mispärast on hakatud tegema juba juttu rahvaülikooli kriisist — samal ajal jätkab aga Soome hiljem loodud ja ajakohastatud omapärane rahvaülikool täiel hool oma võidukäiku ja võidab endale uusi poolehoidjaid. Vähemalt allakirjutanule tundus see nii, kui ta käesoleva aasta augustikuus Taanis viibides sai pilku heita taani rahvaülikoolide tegevusse ja sealjuures meelde tuletas oma käike Soome vastavatesse asutistesse läinud aasta hilissügisel. Ühel pool hiilgav minevik ja vanad põlised (aga ka paindumatud) traditsioonid, kuid mahajäämise hädaoht kiiresti arenevast elutempost; teiselpool alles viimaste aastakümnete jooksul üldise tunnustuse võitnud märksa noorem asutis, kuid terve otsimisvaimuga, elu- ja energiaküllane, painduvam vahelduvaile elunõudeile ja paisuvate lootustega hiilgavaks tulevikuks.

Rahvaülikoolide liikumus algas Soomes läinud sajandi lõpul. Juba enne maailmasõda oli Soome maa- ja linnarahvaülikoolide võrk võrdlemisi laialdane. See on aga eriliselt tugevasti paisunud Soome omariikluse päevil, kus rahvaülikoolide tööd asus toetama riik ja omavalitsused. Praegu kuulub Soome

maarahvaülikoolide võrku 39 soome- ja 14 rootsikeelset õppeasutist; linnarahvaülikoolide arv on tänapäev 40 ümber. Kuna maarahvaülikoolid oma rakenduselt ja tööviisidelt lähivad tunduvalt lahku linnarahvaülikoolidest, vaatleme käesolevas kirjutises kumbagi eraldi.

MAARAHVAÜLIKOOID.

Maarahvaülikoolide asutamise mõte leidis esmakordset käsitamist Soomes juba 1868. aastal, samal aastal, kui asutati esimene vastav asutis Rootsis. Teoks sai see mõte aga alles 1889. aastal, kus endine tütarlastekooli juhataja Sofia Hagman, kes oli käinud tundma õppimas Taanis sealset rahvaülikooli, avas esimese maarahvaülikooli tütarlastele Kangasala. Rahvaülikoolide asutamise idee leidis erilist poolehoidu soome rahvameelses üliõpilaskonnas, kes end rakendas kihutustööks rahvaülikoolide kasuks. Visa selgitustöö tulemuseks oli, et rahvaülikoolid said populaarseks maaharilaskonna ja talupoegade keskel, ning nende arv hakkas tõusma õige jõudsasti. Raske ajajärgu elasid rahvaülikoolid üle maailma- ja kodusõja aastatel, kus toetuste ärajäämise ja õpilaste arvu vähenemise tagajärjel tuli sulgeda uksed nii mõnelgi rahvaülikoolil. Viimane aastakümme aga, nagu tähendasin eelpool, on olnud Soome maarahvaülikooli arenemiseks soodsam kui kunagi varemalt.

Mis sihte taotleb ja millistel põhimõtetel töötab soome maarahvaülikool?

Nagu tähendasin juba eelpool, on soome maarahvaülikoolid asutatud taani rahvaülikoolide eeskuju järgi. Taani rahvaülikooli asutamise mõtte algatajaks peetakse teatavasti taani pastorit, kirjanikku, mõtte- teadlast ja ülemaailmiselt tuntud kooliuuendajat Grundtvigi, kes elas aatel 1783 kuni 1872, kuid kelle nime veel tänapäevgi võtab iga taanlane suhu suure aukartusega (Grundtvigi mälestuseks püstitavad taanlased Kopenhagens samanimelise kiriku, millest seni valmis ainult torn; kuid juba ainult selle torni järgi otsustades töötab see ehitis saada monumentaalseimaks ja ilusaimaks sellelaadilistest ehitistest üldse, ühtlasi suurejoonelisemaks mälestussambaks, kui on olnud ühelgi rahvajuhil ja vaimukangelasel).

Grundtvigi tähtsust kasvatusteaduses võrdleb parim taani rahvaülikooliliikumuse tundja Dr. A. Hollmann Rousseau omaga: „Kus

Rousseau lõpetas, sealt algas Grundtvig. Nagu Rousseau jutlustas evangeeliumi lapsepõlvele, nii kuulutas Grundtvig evangeeliumi valmivale noorpõlvele.“

Grundtvigi rahvaülikooli-idee teostas esimesena Christen Kold — „Sokrates taani rõvis“, nagu teda tabavalt nimetab saksa koolitegelane Fritz Wartenweiler kuukirja „Das Werdende Zeitalter“ käesoleva aasta augustikuu numbris, ühes taani rahvaülikoolile pühendatud artiklis. — Aastal 1851 avas Christen Kold Ryslingis esimese rahvaülikooli — „kõrgema talupoegade kooli“, pannes sellega aluse omapärasele täiskasvanutekooli tüübile, mis hiljem leidis soodsa pinna levimiseks teisteski põhjariikides — Rootsis, Norras ja Soomes — ja millest põlvenev tänapäeva rahvaülikool algab pärast maailmasõda oma võidukäiku kogu Euroopas ja Ameerika-Ühisriikideski.

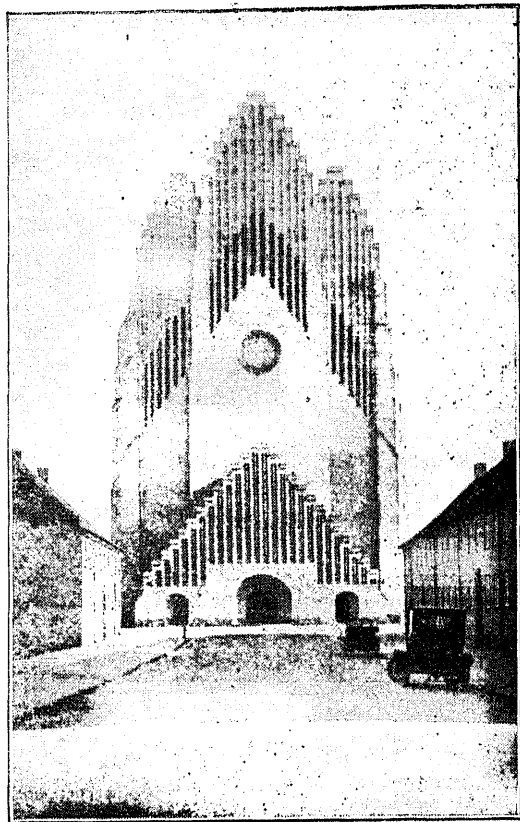
Selle taani päritoluga maarahvaülikooli tänapäevani säilinud põhialused on lühidalt lausetesse kokkuvõetult järgmised:

1. See rahvaülikool on valmiva noorsoo (16—20-aastaste) õppeasutus; oma 5—6-kuulise õppekursusega on see mõeldud peamiselt sellele noorsoole, kes oma töö ja majanduslikkude olude tõttu ei saa anduda edasiõppimisele kauemat aega.

2. Maarahvaülikool seab oma peatulesandeks olla abiks noorsoole ta maailmavaatelistel otsingute ees tõsise, elujaatava, tegutsemishimulise ja teovõimsa isiksuse kujundamisel ja elurõõmu sisendava elumõtte leidmisel.

Igäüks meist teab, missugune otsimine; käärimine ja rahutus asub noore inimese hinge 16.—18. eluaastates, kus ollakse selga pööramas seklushuvilisele poisipõlvele ja kus elunähtuste ja ümbritseva välismaailma kohta tõusevad esimest korda painavad küsimused: miks ja milleks? Kuidas siis algavad otsimised elumõttest ja sihist, kuidas siis köidavad kõrged aated ja eeskujud, ja kus siis inimene tunneb end kangelasmeelsema ja luulearmastajama, kui kunagi varem või hiljem! Kuidas siis haaratakse iga sõbra või raamatu järele, kes või mis kuidagi aitavad tuua lahendust meid piinavale küsimusile! Kes selles elueas saab noorele inimesele autoriteediks või nõuandjaks, see määrab sagedasti inimese mõtete suuna terveks eluks ja vahest koguni elutee — mingu see tee siis üles või alla.

Rahvaülikool loeb oma ülesandeks olla noorele inimesele abiks õige vastuse leidmisel teda piinavais küsimusis; ta tahab hoolitseda selle eest, et noorusele omane vaimustus ja idealism ei närbuks elu üksluisu-

Grundtvigi mälestussammas.

ses ja argipäeva mustuses, vaid et sellest võrsuks tugev usk oma teo- ja tahtevõimesse, et see valgustaks kogu inimese eluteed ja et nooruse kangelasmeelele antaks õige sisu ja suund. Üks Grundtvigi ideede väärikamaist teostajaist, taani rahvaülikoolimees Ludvig Schröder võtab rahvaülikooli mõtte kokku järgmistesse sõnadesse:

„Lapséal on oma erinevused, mida kasvatus ei saa jätta arvesse võtmata. Samuti on eriomadusi valmival noorsool. Rahvaülikooli ülesanne on kaitsta seda iga ja teha see temas endas nii rikkaks ja viljakandvaks kui võimalik. Mida paremini suudab rahvaülikool noorele olla abiks leida endale sarnane elukäsitlus, mis kindlustab talle südamerahu, ja mida paremini oskab rahvaülikool rakendada noori sellisesse tegevusse, mis neid köidab elu külge ja paneb teenima ühiskonda lüüna suures rahvasteketis, — seda selgemaks saab see, et rahvaülikoolil on suur tulevik, niihästi põhjamais kui kogu muus maailmas.“

3. Maarahvaülikoolis ei lange pearõhk niipalju suure teadmistehulga omandamisele, kui just „iseseisvale mõtlemisele, vaimlise huvi äratamisele ja töö-

meetodite kättejuhatamisele pärastiseks ise-
seisvaks enesetäiendamiseks ja orienteerumi-
seks iseseisvas elus.

4. Tähtsaimaks õpetus- ja kasvatusvahen-
diks maarahvaülikoolis on õpetaja elav
sõna ja kooselu ühiselumajas ühise suure
perena, mille vanemaks liikmeks ja isaks
on koolijuhataja, vanemateks vendadeks-õde-
deks õpetajad ja nooremaiks — õpilased.
Selles ühises suures peres, milles koolijuhata-
ja ja õpetajad viibivad kogu päeva pea
vahetpidamata õpilaste keskel, kasvab õpi-
lases sallivus ja lugupidamine oma kaasõpi-
lase, kaasinimese vastu; seal õpitakse liikuma
ja teotsema seltskonnas, puudutakse kokku
mitmesuguste arvamuste ja vaadetega, kas-
vatatakse ühistunnet ja usaldust ühiste ette-
võtete ja jõupingutuste vastu ja sõlmitakse
sõprusi terveks eluajaks. Sarnane ühiselu
avab õpetajale avarad võimalused õpilase lä-
hedaseks tundmaõppimiseks, tema siseelu
mõistmiseks, ja õpilase usalduse võitmise kor-
ral selle mõjutamiseks soovitavas suunas. —
Hästikorraldatud ühiselu sarnase õpetajate ja
õpilaste ühise suure perena hea kasvataja
juhtimisel on maarahvaülikooli tähelepanda-
vamaid ja mõjuvamaid kasvatustegureid.

Eeltoodud nelja punkti olen võtnud kokku
kõige olulisemad maarahvaülikooli tähtsamaist
põhimõttest. Neile põhimõtetele on iga maa
kasvatustegelased rajanud oma rahvaüli-
kooli, omapärase välise vormi ja sisuga. Sest
rahvaülikooli põhinoete hulka kuulub ka see
asjaolu, et see oma õppeainete ja kasvatus-
süsteemiga peab olema kõige tihedamas kon-
taktis rahva elunõuete ja hingeeluga. Vaata-
mata ülaltoodud ühiste alusjoontele on see-
pärast iga maa rahvaülikool üksikasjus tun-
duvalt lahkuminev teise maa omast — iga
maa rahvaülikool on kujunenud vastavaks
oma eriolule ja rahva hingeelule. Veel
rohkem — viimaste aastakümnete kestes on
tekkinud mitmel maal (Taanis, Rootsis ja
ka Soomes) rahvaülikooli tüüpe, mis juba
ühe maa piirides oma sisu poolest lähevad
üksteisest lahku, kuigi neid ühendavad ülal-
toodud põhimõtted ja nimi. Nii võib Soo-
megi rahvaülikooli jagada kolme gruppi:
1) n. n. erapooletud rahvaülikoolid ilmaliku
õppekavaga, tugevasti rõhutatud rahvusliku
vaimuga (neid on kõige rohkem); 2) 4—5
kristlikku rahvaülikooli, mille õppekavas üld-
kasulikkude ja rahvuslikkude õppeainete kõr-
val veel tunduv arv usuõpetuse ja sisemis-
joni tunde ning mille kogu kasvatussüsteem
taotleb usulisi sihte; 3) Helsingi lähedal,
Grankulla suvituskohas asuv Tõõrahva
Akadeemia, mis teotseb küll samuti rah-
vaülikoolide üldistel põhimõtteil, kuid mille

õppekava sisaldab eelmistest rohkemal mää-
ral aineid ühiskonnateaduse ja loodusteaduse
alalt ja mis oma praktilises osas näeb ette
õpilaste ettevalmistamist teotsemiseks töölis-
organisatsioonides. Et saada üldisemat pilti
kogu Soome rahvaülikooliliikumusest, käis al-
lakirjutanu möödunud aasta sügisel külasta-
mas kolme maarahvaülikooli, iga üht eri-
grupist. Kõige enne Sõrnaisten kris-
tiillinen kansanopistot (kansanopisto
— rahvainstituut—on maarahvaülikooli nime-
tus Soomes) Helsingi eeslinnas. Tähendatud
kooli juhataja hra Edv. Einiö on agara-
maid vanemapõlve rahvaülikoolimehi Soomes
ja suur eesti sõber; kaotas muuseas oma
poja Eesti vabadussõjas. Viibisin ses õppe-
asutises pool päeva ja sain juba sellel esi-
mesel rahvaülikooli külastamisel käsituse õpe-
taja elava sõna tähtsusest ja mõjust,
mida nii väga rõhutatakse rahvaülikooli te-
gelaste keskel. Kuulsin nimelt juhataja Edv.
Einiö enda elavat, selget ja kaasakiskuvat
loengut raamatust ja raamatute valikust ning
samuti meisterlikku ettekannet Kalevalast õpe-
taja Alase suust. — Teisena külastas
Työväen Akademia't Grankullas, mis
asub kelleltki soome miljonärit omandatud
ilusas suvilas juba neljandat aastat — lõp-
mata ilusas looduses, metsa ja kaljurüngaste
keskel. Kool on vastava toetusühingu oman-
dus ja saab suuri toetussummasid riigilt ja
isegi suurtehaseilt. Kooli juhatab noor ja
energiline rahvaülikoolitegelane (muuseas ka
linnarahvaülikoolide liidu sekretär) magister
T. Vuorenrinne. Koolis õppis 31 poissi
ja 13 tütarlast, kõik töölisperekondadest,
enamuses maalt. — Viimasena käisin vaat-
amas Soome kõige suuremat maarahvaüli-
kooli — Lahden kansanopistot. Sel-
lest aga pikemalt allpool.

Nagu juba tähendasin algul, koosneb
Soome rahvaülikoolide võrk 54 õppeasuti-
sest, neist 39 soomekeelset. Soomekeelseis
rahvaülikoolides õppis 1927. aastal (viimaste
aastate arvused ei ole läinud korda saada)
ühtekokku 2455 õpilast; neist meesõpilasi
660, naisõpilasi 1795. Õpetajaid oli samal
aastal 223. Kõige suurem oma õpilaste ja
õpetajate arvu poolest on Lahti rahva-
ülikool, milles õppis 155 õpilast 15 õpe-
taja juhatusel; kõige väiksem aga on Lapi
rahvaülikool oma 29 õpilase ja 6 õpetajaga.

Taani rahvaülikoolist läheb Soome oma
rakenduselt lahku kõige enne selles, et Taani
rahvaülikoolides on õpetus korraldatud la-
hus mees- ja naisõpilastele — meestele viie
talvekuu jooksul ja naistele kolme suvekuu
kestes — Soomes aga õpivad niihästi poeg-
kui tütarlapsed koos talvekuudel (eran-

dina paar rahvaülikooli, kus õpivad ainult tütarlapsed). Taani maarahvaülikoolid on kas juhatajate isiklik omandus või juhataja käes rendil. Soome rahvaülikoolide ülalpidajaks on aga enamuses vastavad toetusühingud, kolm rahvaülikooli on iseseisvad asutised (stiftung) ja ainult kaks kuuluvad juhatajate eraomanduseks.

Oma ülalpidamisekulud ammutavad Soome rahvaülikoolid esijoones riigitoetusest, siis veel õppemaksudest ja osalt eratoetustest ühinguilt ja eraisikuilt. Õppemaks on kõigil rahvaülikoolidel ühiline, s. o. 200 soome marka õppeaastas. Õpilased elavad enamuses koolide juures asuvas ühiselumajades ja saavad sealt ka söögi, makstes korteri eest 60—120 smk. ja söögi eest 280 smk. kuus (mõnes rahvaülikoolis vähem). Kehvemaid õpilasi, kes esitavad tunnistused, et nende vanemal puudub varandus, vabastatakse riigiabiraha arvel õppemaksust ja neile antakse abiraha ka ülalpidamise kulude katteks. Abiraha üksiku õpilase kohta on keskmiselt 600 soome marka aastas. Õppemaksust vabastatud ja abiraha saajaid oli 1927 a. kõigis rahvaülikoolides kokku 787, s. o. umbes 30 protsenti õpilaste üldarvust.

Riik on vääriliselt hinnanud maarahvaülikoolide tähtsust rahva haridusliku tasapinna tõstmisel ja igal aastal andnud suuri summe nende ülalpidamise kulude katteks. Nii said Soome maarahvaülikoolid 1927. aastal riigilt abiraha ühtekokku 7.037.091 soome marka. Abiraha annab riik eduskunna poolt 6. juulil 1925. aastal vastuvõetud maarahvaülikoolide toetamise seaduse alusel („Laki kansanopistojen valtioavusta“, vaata „Suomen Asetuskokoelma“ 1925. a., nr. 233—239). Tähtsatud seaduse põhjal saab iga maarahvaülikool aastas: 1) põhitoetust 50.000 soome marka; 2) toetust õpilaste arvu järgi: 900 soome marka iga õpilase kohta kuni 100 õpilasele ja 600 soome marka iga õpilase kohta üle 100; 3) õpetajate teenistusvanuse tasu viie, kümne ja viieteistkümne aastase teenistuse järgi, 750—1100 soome marka igakord; 4) toetust kehvemale õpilastele 100—400 soome marka iga rahvaülikooli õpilase kohta; 5) oma maja ostmise või ehitamise puhul rahvaülikoolile 20—30 protsenti maja koguväärtusest ja igal aastal 1 prots. maja hinnast maja korrashoidmise kuludeks; 6) õppevahendite muretsemiseks kaks kolmandikku nende tegelikust hinnast.

Soome rahvaülikoolide tegelaste arvestuse järgi tegevat see toetus 40 protsenti kõigist rahvaülikooli ülalpidamiskuludest aastas.

Kuna Soome riik linnades asuval rahvaülikoolidel vastava seaduse põhjal kannab 50 prots. kõigist ülalpidamise kuludest, peavad mõõduandvamad rahvaülikoolid tegelased maarahvaülikoolidele määratud toetust nende tähtsusele vastavalt liialt väikeseks, ja rahvaülikoolide ühing on asunud energilisele tegevusele maarahvaülikoolide toetamise seaduse muutmiseks abirahade suurendamise sihis.

Riigi abiraha osaliseks pääseb iga rahvaülikool, mis on enne vastava palve esitamist töötanud vähemalt 2 aastat iseseisvalt, kusjuures õpilaste keskmine arv olgu 30. Abiraha saaval asutisel olgu korralikud ruumid, õppevahendid, vastava ettevalmistusega õpetajad ja õpetus kestku vähemalt 24 töönädalat õppeaasta jooksul. Iga-aastane töökava esitatakse heakskiitmiseks riigi koolivalitsusele, samuti aruanne õppeaasta lõpul. Järelvalvet kõigi vabaharidustöö õppeasutiste järele teostab riigikoolivalitsus rahvaülikoolide koolinõuniku kaudu, kelleks on varemalt pikemat aega maarahvaülikooli juhatajaks olnud Dr. Rufus Saikku.

E. Kallio

Niipalju Soome rahvaulikooli välisest rakendusest ja teotsemistingimustest. Et lähemalt tutvuneda Soome maarahvaulikooli sisemise eluga, vaatleme lähemalt Soome suurimat ja kuulsaimat maarahvaulikooli, nimelt Lahti kansanopisto't.

Lahti maarahvaulikool ehk kansanopisto asub väikeses Kesk-Soome linnakeses Lahtis. Selle juhatajaks on Soome tuntuim rahvaulikoolide-tegelane Rope Kojonen, kauaaegne Rahvaulikoolide ühingu sekretär ja paljude soomekeelsete rahvaulikooli küsimusi käsitavate raamatute ja kirjutiste autor. Suurt asutist, mis koondab endasse peale tavalise maarahvaulikooli veel teiseaastase rahvaulikooli laienduskursuse, tütarlaste suvised rahvaulikooli kursused ja tütarlaste suvise majapidamiskooli, — aitab Rope Kojosel juhatada ta energiline abikaas, pr. Edla Kojonen. Kuna maarahvaulikool oma põhimõtteil kujutab suurt perekonda, mille isaks on koolijuhataja, emaks koolijuhataja proua, vanemaiks vendadeks õpetajad ja nooremaiks — õpilased, siis on see Soomes sagedaseks nähtuseks, et ühisrahvaulikooli meesjuhataja kõrval abijuhatajaks ja perenaiseks on tavaliselt juhataja abikaas — muidugi sel puhul, kui viimasel on õpetajakutse. Peale juhataja ja ta abi kuulub Lahti õpetajaperre 15 isikut, nendest 2 agronoomi, 2 majapidamisõpetajat, 3 käsitöö õpetajat, laulu-, joonistamis-, võimlemisõpetajad jne. Kool on koondatud ilusasse neljakordsesse ja mitmetiivalisesse kivihoonesse, mida ümbritseb suur viljapuu aed. Peasissekäiku ehib suurte tähtedega kiviseinasse raiutud juhtlause „Elämään totuutta etsi“ — „otsi elustõtt“, millesse püütakse keskendada kogu õppe- ja kasvatusetegevus koolis. Majas asuvad peale suure, 200—300 õpilast mahutava auditooriumi, milles peetakse üldised loengud, veel rida klasse rühma- ja ringiõpingute jaoks, ruumikas võimlemissaal, milles näitelava koduste pidustuste jaoks, kolm söögisaali, kaks õppekööki, käsitöö klassid, raamatukogu- ja lugemistoad, pesuköögid, leivaküpsetamistoad, laduruumid jne. Tiibades asuvad õpilaste ja vallaliste õpetajate korterid — ühes tiivas meesõpilaste ja meesõpetajate, teises naisõpilaste ja naisõpetajate omad. Naisõpilastel on iga kahe õpilase kohta omaette toake voodite ja lihtsa aga koduse sisseadega; meesõpilaste ruumid on kitsamad (neid kavatakse ümber ehitada) ja neis asub igaühes 4—5 õpilast. Vallaliste õpetajate korterid on asetatud õpilaste tubade lähedusse; perekonnaga õpetajate eluruumid asuvad väljaspool kooliruumi.

Niihästi õppeainetekava kui kogu õp-

petegevus — aga ka kogu ümbrus — on juhitud tahtest: anda talust tulnud ja tallu tagasiminevale noorele mehele või neiuale kasutuses oleva lühikese aja (6 kuud) kestes võimalikult kõik, mida ta vajab oma üksluse maaelu sisukamaks, huvitavamaks ja mitmekesisemaks muutmiseks. Elavas sõnastuses käsitletud kodumaa- ja üldises ajaloos ning kirjanduses juhib õpetaja elunähtuste vaatlemisele, nende hindamisele ja sisu ja mõtte otsimisele inimelu ja rahvaste arenemiskäigus. Soome rahvaulikoolides ikka enam ja enam esikohale nihkuv ühiskonna- ja kodaniku-teaduse õpetamisel kasvatatakse alul väikese silmaringiga maapoiss või külaneiu teadlikuks kodanikuks, kes täie arusaamisega võib käsitada ja tarbekorral ka juhtida riigi- ja omavalitsuse alalisi küsimusi ja asju. Majandusgeograafias õpetatakse hindama oma maad, tööstust ja kaubandust selle tulukuse seisukohalt. Majandusteaduse õpetamisel pannakse pearõhk ühistegevuse küsimustele, nii teoreetilisest kui praktilisest seisukohast. Kindlal alusel seisev ja laialiselt arenenud ühistegevus Soomes võlgneb oma edu eest tänu eeskätt maarahvaulikoolidele, sest just neist on tulnud maarahva hulkadesse kõige teadlikum ja kandvam ühistegelaste kiht — niihästi teadlikkude liigete kui osavate ja kohusetruude tegelaste näol.

Põllumajanduse tundidel ja õpikäikudel eeskujuliselt talusesse pühendatakse noored põllutöö paremale järjele töstmise saladustesse, antakse vastusi tegelekult juba põllutööd teinud õpilaste küsimustele, õpetatakse lugema ja õieti käsutama põllumajanduslikku kirjandust. Karjakasvatuse tundidel ja õpikäikudel lahendatakse karjamajanduse ja piimatalituse küsimusi. Õpetatakse kodust raamatupidamist ja täiendatakse teadmisi arveteaduses ja matemaatikas. Käsitatakse loodusteadust, keemiat ja füüsikat tegelikkude elunõuete seisukohalt.

Hoolitsemine tervise eest on maarahvaulikoolides tähtsal kohal. Selleks on erilised tervishoiutunnid praktiliste harjutustega esimese abi puhkudel ja eriti tütarlastele väikelaste hoius. Samuti on võimlemine ja sport suures lugupidamises, kuna peale 3 nädalatunni harrastatakse seda veel õpiringides ja võistlustel.

Käsitöö tundidel antakse nii poisskui tütarlastele õpetust koduste tarvete täitmiseks omaabi kaudu: poistele puu- ja rauatöös, tütarlastele õmblemises, kudumises, kaunistamises.

Tütarlaste majapidamise tundidel, milliste arv on õige suur, õpetatakse

se tütarlastele nii teoreetilist kui praktilist majapidamist: toitluse tervishoidu, toidutegemist, ruumide korrashoidu ja puhastamist, pesupesemist ja parandamist jne.

Huvitav on ka maarahvaulikoolides tarvitusel olev õppeviiside mitmekesisus. Tavalist loengute kõrval, mis peetakse tähtsamais üldsis aineis, esineb väga palju praktilisi harjutusi väikestes rühmades, mis moodustatakse kas õpilaste eelteadmiste tasapinna või õpilaste erihuvide kohaselt, ja kus väga tähtsal kohal õpilaste isetegevus. Sarnaseid rühmi või õpinge korraldatakse eriti palju õpilaste kunstiliste harrastuste arendamiseks, nagu muusikarühmad, kus endale ammutavad teadmisi ja oskusi tulevased maaulukooride ja muusikakooride juhid; väga harrastatakse deklamatsiooni (ilulugemist) ja näitemängude õppimist, kõnelemisoskust jne. vastavate õpetajate juhatusel. Nii valmistuvad Soome maanoored tulevase seltskondliku tegevuse vastu. — Õpingides saadud teoreetilisi teadmisi arendatakse praktiliseks oskuseks kaks-kolm korda nädalas peetavatel vestlus- ja vaidlusõhtudel, siis veel vähemalt kord nädalas peetavil ettekannetel, õigemini peoõhtudel, millest mõlematest alati võtavad osa kõik õppeasutise inimesed — koolijuhatajast alates ja õpilastega lõpetades. Neist õhtuist eriti huvitavad on vestlus- ja vaidlusõhtud, kus õpilaste algatatud ja nende eneste referentide ja opponentide sissejuhatatult käsitletakse kõige mitmekesisemaid küsimusi ja elunähtusi, milliste vastu noortel inimestel on tõusnud huvi ja milles nad soovivad saada selgust ja ülevaadet. Igal õpilasel on õigus, nii neil koosolekuil, õpitundidel kui ka vabal ajal, alati pöörduda õpe-

taja poole igasuguste küsimustega ja saada neile vastust. On küsimus sedalaadi, et seda ei saada käsitada avalikult, teiste ees, siis arutatakse see läbi juhataja või õpetaja koriteris. Ja õpetajate ning õpilaste vahekorid on kansanopistois sagedasti nii sõbralik, ja õpilaste suhtumine õpetajaisse nii usaldav, et mõni 20—25 aastane noormees või neiu (neis kooles õpib vahest ka 30-aastaseid) tuleb õpetajalt nõu küsima isegi sarnases õrnas küsimuses, nagu seda on naisevõtmise või mehelemineku. — Nii jutustasid mulle vähemalt Lahti kansanopisto õpetajad.

Ja nii keeb töö kansanopisto ruumides varahommikust hilja õhtuni — lühikesed söögi- ja puhkeajad muidugi väljaarvatud. Ja kogu seda tööd saadab laul — elurõõmus, lakkamatu laul. Ei laulda vist kuski niipalju, kui seda tehakse maarahvaulikoolides. Lauluga algab tööpäev ja laulu lõppedes kustuvad õhtul puhkusele jääva kansanopisto tulled. Lauluga võetakse vastu igat uut õpilast ja kansanopisto külastajat — lauluhelid kajaavad sulle järele, kui sealt lahkud. Iga loeng ja õpitund alatakse ja lõpetatakse lauluga.

Pärast tutvunemist maarahvaulikoolidega ja nende tööga sai mulle selgeks küsimus, mis mind painanud alati Soome rännakuil: kust tuleb see, et soome taludes — ka kõige väiksemis ja kehvemais — valitseb sarnane kord, piinlik puhtus, mugav kodune elu, raamatute ja ajakirjade küllus, kust tuleb Soome intensiivne seltskondlik elu maalgi, elujõuline ühistegevus ja ühistunne. Nüüd näib mulle olevat selge, et selleni on Soome maa-elu viinud Soome kansanopisto, s. o. maarahvaulikool.

Rahvaulikooli algkodumaal.

Reisimuljeid Taanist.

J. Ruus.

Virumaa rahvaulikooli juhataja.

Käesoleval suvel oli võimalus pikemalt jälgida Taani rahvaulikooli elu ja tegevust. Sellest siin mõningaid muljeid.

Esimene peatuskoht oli Tommerupi rahvaulikool, Füüni saarel.

Juba sõit Kopenhaagenist sinna oli huvitav küllalt: igalpool hoolega haritud juur- ja kõrsvilja väljad, kus ainustki umbrohtu silma ei paista. Kui uhke Saksi talmees kord võis ütelda: „Maksan taaldri iga rõik-

heina eest, mis minu põllult leitakse“, siis võib seda ütelda Taani põllumees veel suurema õigusega.

Vagunis sobis jutt saksakeelt rääkiva kaasreisijaga. Imetlema panid tema teadmised rahvaulikoolist, olgugi, et ise linlane ja rahvaulikoolis käinud ei olnud. Eestist ei teadnud mees midagi päale selle, et siin võitluse ajal eestlastega Tallinna all 1217. aastal Danebrog (Taani lipp) taevast maha kukku-

nud. Kui juurde lisasin: legendi järele, vastas mees päris tõsiselt: ei, tõesti, tõesti.

Tommerupis oli vastuvõtt õige lahke. Et juhataja ise saksa keelt ei rääkinud, määras ta mulle „adjutandiks“ oma poja, üliõpilase, kes külladaset saksa keelt mõistis.

Nagu igalpool Taani rahvaülikoolides, nii ka siin Tommerupis töötab suvel ainult tütarlaste kursus, mis kestab kolm kuud, 1. maist — 1. aug., kuna poisid talvel 5 kuu jooksul rahvaülikoolis õpivad (1. nov. — 1. aprillini). Seesugune lahusõppimine on juba Grundtvigi päevist pärit ja kestab ikka edasi.

Käesoleval suvel õppis Tommerupis 150 tütarlast 18—25 a. vanaduses, pea eranditult maalt, üle kogu Taani. Otsekohesest kooliümbrusest ei olnud ainustki. Ja Taanis on see harilik nähtus: õpilased ei astu lähedasse kooli, vaid kuhugi kaugemale, ja nii võib rahvaülikoolides leida õpilasi kogu maalt. Nii tutvunevad noored inimesed kaasõpilaste kaudu üksikute kodumaa nurkade iseäraldustega, mis kõvendab ja süvendab ühise isamaa tunnet.

Tommerupi rahvaülikoolis on kaks osakonda: üldine ja põllumajandusosakond (naisõpilastel ainult esimene).

Üldosakonnas käsitletakse järgmisi aineid: emakeel, taani ajalugu, kirjanduslugu, maateadus, piibli- ja kirikulugu, loodusteadus, ühiskonnateadus, laulmine, võimlemine, raamatupidamine, joonistamine. Nädala tundi-de arv 48.

Põllum. osakond läheb üldisest selle poolest lahku, et siin emakeelt, kirjandust ja usuõpetust vähema tunniarvuga õpetatakse, kuid selle asemel aga 12—15 tundi põllumajanduslikke aineid.

Tütarlastel on põllumajanduslike tunde asemel 12 t. käsitööd nädalas.

Kohe esimesel päeval õeldi mulle, ma võivat olla kui kodus, kõik näha, kõiki tundisid päält kuulata, „adjutant“ muidugi tõlgiks kaasas. Kasutasin seda lubadust ja pühendasin paar järgmist päeva hommikust õhtuni kooli töö ja elu tundmaõppimiseks.

Hommikul kell 7 heliseb kooli pääsissekäigu kohal üles riputatud kell, väikese kirikukella taoline. Kogu maja ärkab, treppidel ja käikudes algab elav ruttamine: tõtatakse pesutubadesse, puhastatakse jalanõusid, harjatakse riideid, säetakse voodid korda, sest poole tunniga peab kõik valmis olema. Punkt kell 1/28 helistatakse teist korda. Nüüd kõik suure kiirusega söögisaali, sest täpselt 2 minutit pääle helistamist annab juhataja märku laudaistumiseks, lugedes lühikese palve.

Hommikueine koosneb alati kaeratangu-pudrust ja kohvist võileivaga. See on näh-

tavasti kogu Taanis nii, sest kuulsin küsivat: olete juba kaeratangu saanud? selle asemel et küsida: olete hommikueinet saanud?

Toitu ei valmista taani rahvaülikoolis mitte õpilased, nagu meil ja Soomes, vaid teenijad. Suuremas osas rahvaülikoolidest ei ole ka erilisi majapidamise tunde, selle asemel korraldatakse soovijatele lühiajalised (11 päeva) kursused.

Kööök on eeskujulik: suured õhukindlad katlad, kus toit ruttu pehmeks keeb ja kaua soe seisab, suured leiva- ja lihalõikamise noad, kartulipuhastamise- ja lihamasin tööta- vad elektriga.

Kell 8 algavad tunnid ning kestavad kuni 12-ni.

Matemaatika tunnis, mida kõige esiti kuulasin, tekkis väike naljakas vahejuhtumine. Jälgisin õpilaste arvutusi ning leidsin, et nad ülesannet lahendada ei oska, sellest said kohe aru niihästi õpetaja kui õpilased. Vähesel läbirääkimise järele omavahel, millest põrmugi aru ei saanud, astub õpetaja muheleva näoga minu juurde ja ütleb, kas ma ei sooviks nüüd ka emakeele tundi minna kuulama, sest tund lõppevat pea. Ei jäänud midagi muud teha, kui viisaka ettepanekuga nõus olla, olgugi, et tunni algusest vaevalt 10 min. möödunud oli.

Järgmine — võimlemise tund — oli suures, hästi varustatud võimlas. Säärased on igal rahvaülikoolil, nende suurem uhkus.

Võimlemine on ka tõesti Taani r.-ü. tähtsal kohal — iga päev üks tund. On rahvaülikooli võimlemisosakonnaga, kus pääaineks võimlemine, tervishoid, mängud jne. Võimeldakse hästi, innuga, liikmed sitked, tugevad, sellejuures siiski painduvad ja kerged. Üldse on r.-ü. õpilaste väljanägemine terve, õitsev.

Järgmine tund on tunnikavas nimetatud sõnaga Foredrag (ettekanne). See on tund, kus kooli juha aja käsi leib mitmesuguseid elu- ja maailmavaateisi küsimusi. Neid tunde ehk loenguid on nädalas kolm.

Ettekanded näivad õpilasi väga huvitavat, see paistis kohe silma: kadunud oli unine olek, kuulati hoolega, tehti virgalt märkusi vihikudesse.

Ettekandega lõppes esimene pool tööpäevast, kõlas kell ja endises korras asuti lõunalauda. Toit lihtne, kuid maitsev: maasika supp, kala kartuli kastega. Lõunalaualt tõustes võtavad osavõtjad teineteise käest kinni, moodustades nii sõpruse ja ühtekuuluvuse ringi.

Lõunavaheaeg kestab kella 12—1/23. Seda aega kasutavad õpilased enese äranägemist mööda: mõned võtavad jalgrattad, et

nendega laudsiledatel asfalttel väikest sõitu teha (150 õpilase kohta on 140 jalgratast, nende jaoks on eriline suur hoiuruum — mitte asjata ei nimetata Taanit jalgrattamaaks), teised jalutavad paarikaupa, või salkades; leidub ka neid küllalt, kes loengusaalis viikudesse virgalt märkusi teevad vastkuuldud loengu kohta.

Päälõunased neli tundi mööduvad samuti kui ennelõunased.

Kell 1/27 õhtusöök: tee ja võileivad. Üldse on taani perenaistel viisiks anda õhtul ainult külmi toite, mis valmistatud ühelajal lõunasöögiga. Sel teel võidavad nad endale vaba õhtupooliku.

Aega õhtusöögist kuni õhtupalveni, kell 1/210, võivad õpil. jälle oma enese äranägemise järele kasutada. Pääle õhtupalvet läheb igaüks oma tupp, kell 11 algab öörahu.

See on harilik tööpäev, kuid on ka meelelahutusi muusikaõhtute näol: õpilased kogunevad õpetaja ruumikasse korterisse, et kuulata laulu, mängu. Minu säälolemisel korraldati üks säärane õhtu, kus noor r.-üliskooliõpetaja ja keegi muusikaarmastaja naaber esinesid viuli- ja klaverimänguga.

Tantsuõhtuid ei peeta; üldse ei tantsita taani rahvaüliskoolis moodsaid tantse, ka puuduvad siin lavalised ettekanded. Koolipidudel esineb ainult laul, rahvatantsud ja laulmängud.

Järgmine päev kulub tutvumiseks kooliruumidega, majapidamisega, üldse aineline küljega. Ruumid on avarad, maitsekalt värvitud, suurt kuuldesaali kaunistab Thorvaldseni „Kristus.“ Õpilaste toad on kahe ja ühe inimese jaoks, põrandad värvitud ja lakitud.

Õpilased maksavad õpetuse ja ülalpidamise eest suvel 70 krooni kuus, talvel 75 kr. (Taani kroon võrdne Eesti kr.) Üks kolmandik sellest läheb õppemaksuks, ülejääv osa juhataja tasuks ja õpilaste ülalpidamiseks, mille eest juhataja hoolitseb.

Kui õppe- ja ülalpidamise kuludele juurde arvata raamatute ja muud kulud, tõuseb väljaminek kogu kursuse kestel suvel umbes 250 kroonini (3 kuud), talvel 400 kr. (5 kuud). Arvesse võttes, et tööpalgad Taanis keskmiselt 2 korda kõrgemad on kui meil, on rahvaüliskool sääl ometi võrdlemisi kallim (meil kuue kuu väljaminekud umbes 140—150 kr.). Õpetajaid on koolil seitse; nende palgad on mitmesugused: nii saavad kaks vanemat neist kumbki 6000 kr. aastas, mis on ümmarguselt 2 korda rohkem, kui meie keskkooli direktori palk (elukallidus on Taanis 25—50 protsenti suurem kui meil).

Noorõpetaja palk on Tommerupis 1400 krooni aastas ühes prii ülespidamisega. Juhataja palgamäär ei saanud teada, kuid see peab märksa kõrgem olema õpetajate palgast, sest muidu ei saaks ta pidada korraga kaht last Kopenhageni üliskoolis ja sõita luksusaautos.

Husmandide koolis.

Järgmisel päeval sõidutas mind „adjutant“ autoga Odense läheduses olevasse Husmandskole'sse (vabadiikukooli). Kool on 1908. a. husmandide (vabadiikkude) ühisuse poolt asutatud, sest et nad tol korral harilikke põllutöökoole ning rahvaüliskoole liig „suurpõllumehelikkudeks“ pidasid, millised ei vasta vabadiiku elunõuetele. Kool on ehitatud tüübilise taani talumaja stiilis. Opepikavalt on see rahvaüliskool põllutöö osakonnaga. Sisemine elu sarnaneb üldjoontes teistele rahvaüliskoolidele, selle vahega, et siin puuduvad hommiku-, õhtu- ja söögipalved, ei ole ka usuõpetust. See on puhtilmalik kool, vaimult pahempoolne.

Siin on tütarlastel ka aia- ja majapidamise õpetus. Aias näidati 60 väikest lapikest (nii suur on ka õpilaste arv), mis olid täiesti õpilaste eneste korraldusel. Sügisel valmistavad nad oma kasvatatud viljast toitu.

Siin kohtasin rühma Saksa riigipäeva liikmeid, kes olid ringreisil husmandide taludes ning külastasid ka nende kooli. Õpilastega ühiselt korraldatud teelaas kiitsid nad väga taani kõrget põllukultuuri; keegi neist avaldas imestust selle kohta, et ta igas taani talus raamatukogu leidnud.

Selle pääle vastas koolijuhataja: Ka talupoeg tahab elada. Vastus väljendab väga selgelt taani talupoja vaadet hariduse kohta.

Ollerupis.

Siin, Lõuna-Füünis asuvas rahvaüliskoolis, mida mulle küideti, kui ühte paremaist, võisin näha taani rahvaüliskooli pühapäevast palet, sest oli juhataja abikaasa pr. Baekhøj sünnipäev, mida traditsiooniliselt pühitsetakse suure pidulikkusega. Kui kohale jõudsin, oli pidu täies hoos: kutsutud külalised, naaberkooliõpilased ja suur rahvahulk piiras avarat muru, millel rahvaüliskooli õpilased võimlesid sellise puhtusega, jõu ja painduvusega, et päältvaatajad otse vaimustusse sattusid.

Ei ole ka ime: sellest koolist ongi välja kasvanud kõrval seisev uhke Ollerupi võimlemisüliskool, mis enesele tervest maailmast õpiasi kokku meelitab. Käesoleval suvel õpivad temas kolmkümmend Ameerika õpetajat. Ja tõesti, otse masendavalt mõjub see suurejoonelisus, millega need kaks uhket

rahvaülikooli siin püstifatud; hooned kui pa-
leed, piiratud toredate iluaedadega; võimle-
miskoolil pääle selle ilus staadion, endiste õpi-
laste kätetöö, kaunistatud kellegi Kopenhageni
ärimehe poolt kingitud kujudega, ja ujumise-
bassein.

Nagu kaks hiiglast seisavad nad siin Olle-
rupi kõrgusikul, valvel kodumaa kultuuri eest.

Pääle võimlemist näidati õpilaste käsitöid,
mis olid välja pandud suures võimlas. Taani
rahvaülikoolis tehtakse väljaõmblus-, pitsi- ja
pilutustöid, puuduvad kudumis- ja õmblus-
tööd.

Siis järgnes õhtusöök ühes õpilastega.
Kooli avaras söögisaalis olid kaetud lauad
300—400 inimese jaoks. Toiduks sink, juust,
aiavili, tee.

Sama suurearvulisel osavõtul mõõdusid
järgnevad kavapunktid: deklamatsioon, koo-
rilaulud, šokoladi joomine ja ilutulesik aias,
lauldi palju rahvaülikooli laule kõikide pidu-
liste osavõtul. Pidu lõppes kell 10 lauluga
„Nüüd hingvad inimesed.“

Vaadeldes suurearvulist rahvahulka õhtu-
hämarduses laialises aias jalutamas, jutlemas,
laulmas, kus ei kostnud ainustki ebaviisakat
hüüet, isegi kõrgendatud häält, vaid kõik sul-
las kokku meeldivaks sumina, nagu korra-
likult töötavas mesilaste peres, tungis taht-
mata võrdlus esile: kas oleks meil kuski ha-
riilikus külas sarnane pidu võimalik. See
oleks tiigimata nurjunud joojate noorte-
meeste ebaviisakuste läbi. Kuid siin — mis-
sugune kord, enesetistsipliin ja selle juures
ometi rõõmus, pidulik meeleolu.

Kaks rahvaülikooli külg külje juures ja mõ-
lemad tungil täis õpilasi, kokku üle 350 õpi-
lase! Päevasele saab töde: Siin on taani
rahva eluallikad.

Järgmisel päeval tutvustas mind kooliju-
hataja hra Baekhøj lähemalt kooliga, ühtlasi
arvamisi avaldades praeguse taani rahvaüli-
kooli kohta üldse.

Ollerupi kool saab riigilt toetust aastas.
500 kr. põhitoetust, 50 protsenti õpetajate
palgast, 35 prots. õppeabinõude kuludest, 6
protsenti hoonete väärtusest, 20 prots. juha-
taja tasust, kõik kokku 11.000 kr. See toe-
tusviis on maksev kõikide rahvaülikoolide
kohta. Pääle selle annab riik suurel mää-
ral abi kehvematele õpüastele, mis kaudselt
ka muidugi kooli enese toetus on, sest pool
õpilaste maksust läheb kooli ülalpidamiseks.
Õpilaste toetusviis on ka säädusega kindlaks
määratud: 50 prots. kõigist õpilasist saab riigilt
toetust 50 prots. nende koolimaksust. Pääle riigi
toetavad r.-ülikoolide omavalitsused ja eraseltsid.

Küsimuse kohta, milline on käesoleval
ajal rahvaülikooli seisukord, tähendas küsitav:
On märgata mingisugust rahutust rahvaüli-
kooli elus: ta põeb teatavat kriisi—ühed lan-
gevad ruttu alla, teised tõusevad järsku kõr-
gele. Nii elavad praegu raske kriisi Ryslinge ja
Roskilde. Esimeses on 18 õpilast, teises 10.
Pääpõhjuseks selleks on juhataja lahkumine,
või surm (Ryslinge's lahkus vanaduse tõttu,
Roskilde's suri). Üldse on uued ajad (pääle
ilmasõda) ka rahvaülikoolile raskusi toonud
ja nimelt õpetajate ning juhatajate poolest:
vanad idealistid kaovad, kuid uusi tuleb ase-
mele vähe. Nii juhataja Baekhøj.

Ryslinge ja Roskilde.

Olles viibinud Taani rahvaülikooli kõrgus-
tikel, tahtsin näha ka ta madalikke, sellepä-
rast sõitsin järgmisel päeval Ryslingi. Sel
koolil on kuulus ajalugu. Siin algas ju 78 a.
eest, udusel novembrikuu hommikul Christen
Kold rahvaülikooli tööd 4 poisiga harilikus
talamajas, mis ta ise üles ehitanud; siin lei-
dis Grundtvigi geniaalne idee rahvakasvatu-
sest sama geniaalse praktiise lahenduse. Ligi
80 aastat on sest möödunud, kool on vahe-
peal suureks asunduseks paisunud, võtab oma
alla paarkümmend hoonet, piiratud iluaeda-
dest, on tuhandeid õpilasi välja saatnud üle
kogu Taanima. Ja nüüd — 18 õpilast!

Kuid õpetajad, kes mulle uhkeid ruume
näitasid, loodavad, et asi varsi paraneb, ole-
vat juba uus juhataja valitud, kellel rahva
usaldus, see viib kooli jälle üles.

Usun, et täide lähevad nende lahkete, hää-
südamlikkude inimeste lootused, kes nähta-
vasti väga rõõmustasid, et neid ka keegi kü-
lastab. Surusin jumalaga jättes nende kätt
soemalt kui mujal.

Oleks tahtnud ütelda: Ärge kurvastage,
sõbrad, sest kas ei seisa otse Teie kooli vä-
rava ees mehe ausammas, kes siin kord rah-
vaülikooli tööd algas ainult nelja poisiga, ja
samba kiri —

Cristen Koldile

Rahvaülikooli esimesele julgele eestvõitlejale.

Önnistatud olgu tema sõnad ja teod. —

Kas see ei ole Teie tööle küllaldaseks ta-
gatiseks?

Ryslingest saadud muljed olid nii erilaadi-
lised, tugevad, et külastamata ei tahtnud jät-
ta ka teist õnnetuselast — Roskildet.

Ta asub mõni kilomeeter eemal samanime-
lisest linakesest Seelunda saarel, kõrgel me-
rekaldal, asutatud kuulsa taani rahvaülikooli
mehe Thomas Bredsdorffi poolt. Aasta kahe-
kümne kolme eest ilmus Bredsdorff siia lage-
dale nõmmele, ostis maatüki ja kaaskodanik-

kude abiga ehitas üles koolimaja. Omapärase stiiliga köidab maja iga võõra tähelepanu: poolklooster, poolkants. Ta pidi väljendama Grundtvigi mõtet — mineviku läbi kasvatada noorsugu tulevikule. Ja tõesti ses majas on igal sammul midagi ajaloolikku. Kell, mis ripub pääsissekäigu kohal, on pärit Pariisist. Sellel on sõnad: „Liberté ou la mort“ (vabadus või surm). Suure revolutsiooni päevil on ta rahvast mässule kutsunud, siin kõrgel Roskilde nõmmel kutsub ta taani noorsugu tööle ja pävele. Toad ei ole nummerdatud, vaid vanade kloostrite nimedega nimetatud, kuna tuulelipp kõrgel katusel kujutab Odini kaarnaid, kes igapäev tarkuse järele lendavad. Ristiusk ja põhjamaade mütoloogia elavad selles majas nähtavasti sõbralikult koos.

Aastal 1920 oli Roskilde üks kuulsamaid rahvaülikoole Taanis, järgmise aastal suri juhataja Bredsdorff ja õpilaste arv hakkas aasta-aastalt järjekindlalt langema, kuni käesoleval suvel jõudis 10-ni.

Nähtavasti on juhataja surmaga õnn koolist lahkunud. Kadunu abikaasa (kool oli Bredsdorffi omandus) ja poeg, kes praegu koos kooli juhivad, loodavad siiski, et ajad paranevad (noor Bredsdorff on koolijuhatajaks veel liiga noor ja vilumata, millises asjaolus arvatavasti kooli tagurpidimine peitubki); kuivõrt nende lootused täide lähevad, seda näitab tulevik.

Ka Roskilde lugu näitab, et rahvaülikooli saatus Taanis oleneb koolijuhatajast, sellega omalt poolt kinnitades vana tõde, et tõsise, elulise hariduse asjas on õppekava, õppeabinõud, koolimaja õieti kõrvalise tähtsusega, kuid õpetaja isik — kõik.

Roskilde oli teekonna viimane punkt. Olen näinud sel teekonnal kuue Taani rahvaülikooli elu ja tegevust, jutlenud nende õpetajatega ja juhatajatega. Nüüd sellest mõned kokkuvõtted. Õppekavad avaldavad teatavat ühekülgisust: domineerivad kirjandus-ajaloolised ained, meetodite poolest on nad enim taga kui ees meie parematest koolidest: valitseb ettekande meetod, õpilaste isetegevust vähe, isegi puuduvad õpilaste referaadid, õpperingidest rääkimata; pedagoogid asuvad nende kohta eitaval seisukohal; ka õppeabinõude poolest ei või nad kiidelda — kaardid ja õige vähesed füüsika-keemia abinõud. Taani rahvaülikooli tegevus peitub tema kasvatuslikus jõus. Kõik pedagoogilised tegurid suunduvad ühte punkti: k a s v a t a d a i n i m e s t , veenda teda selles, et ta ei ela mitte üksipäini leivast.

Grundtvig määrab ära kasvatus eesmärgi järgmistes sõnades: „Selgitatud käik isade õilsates jälgedes, enesest lugupidamine nii-

hästi lossis kui onnis, silm pöörduti alati taeva poole, avatud kõigele hääle ja ilusale.“ Näib nagu oleks Taani rahvaülikoolidega uuesti üles äratatud tükike vanast Hellasest, sest nii sääl kui siin rõhutatakse inimese kõigekülgset arenemist; nii sääl kui siin eelistatakse üldnimilikku arenemist kutseharidusele, nii siin kui sääl on kasvatusabinõud samad: võimlemine, ajalugu, poesia, muusika. Taani pedagoogidel on nii suur usk üldnimiliku hariduse tähtsusse, et nad selle ka majandusliku arenemise eelingimuseks seavad. „Kus vaimliselt virgunud rahvas elab, seal leidub inimesi igale kutsele ja igaüks töötab oma erialal suurima huviga,“ ütleb A. Povlsen. Et kasvatus ainult väärtusliku isiku kaudu toimub, see tõde on rahvaülikooli kasvatus nurgakiviks — „kasvataja võimsa isiku kaudu, mitte välise surve läbi, mõjub kool õpilase tunnetele, selle läbi äratatakse isamaaarmastus ja arusaamine üldnimilikust elust“ (Grundvig). Ja õpetajad rahvaülikoolile on tõesti valitud isikud, läbi ja läbi haritud, kes huvi ja armastusega oma töö on. Lähikäimine õpilastega on eeskujulik. Isegi avaikkude korrarikkumiste puhul (mis küll harva ette tuleb) jääb õpetaja rahulikuks ja märkus, mis ta õpilasele teeb, on sõbralik, hääsoovlik. Ei ole siis ime, et õpetaja on õpilasele täielik autoriteet, mis ju kasvatus e algtingimus.

Tihe perekondlik kooselu õpetajatega, ühine töö, koosviibimised söögilaual, ühised laulud, milles kuju leidnud rahva rõõm ja mure, tema igatsused ning lootused; kindlalt väljakujunenud traditsioonid — need loovad õhkkonna, loovad tükikese „ideaalset reaalelu“, mis on võimas küllalt, et noores inimeses ellu äratada, võrsuma panna tema loomu õilsamad alged.

Selles on Taani rahvaülikooli jõud. Ja Taani rahvamajanduslik areng on hiilgavaks tõenduseks sellele, et üldnimilik haridus, õieti korraldatud, on ka majandusliku arengu algtingimus. Või nagu Soome rahvaülikooli juhataja Erkki Pavolainen Ü. E. N. Ü. juubelpidustustel Tallinnas seda mõtet markantselt valgustas:

„Taani rahvaülikool on toru, mille ühest otsast aetakse sisse ajalugu, rahvaluulet, laulu, kuna teisest otsast tuleb välja või, juust, pekon.“

Kas ähvardab Taani rahvaülikooli mingisugune hädaoht? Võib olla siiski, ja nimelt seisaku hädaoht. Rahvaülikool on seni arendanud Grundtvigi ja Koldi ideid ja on jõudnud käesoleval ajal, nagu näib, viimaste võimalusteni. Uut mõtet ei ole tekkinud.

Kuid see on organismile hädaohtlik, kui ta mehaniseerub. Ja tõesti ei nõua praegune

Taani rahvaülikool oma juhatajalt mitte üksinda vaimustust, loovat initsiatiivi pedagoogika alal, vaid ka tusedaid ärimehelikke kalduvusi, sest rahvaülikoolid on nüüd kujunenud omaette ärihisteks ettevõteteks.

Sellepärast rõõmustasin isegi tasahiljakesi Taani hiilgavaid rahvaülikooli vaadades, et

meie veel nii kaugel ei ole, et siin veel mitmest seinast läbi murda tuleb, et Eesti rahvaülikooli heroiline aeg alles ees.

On võimalusi veel küllalt neile, kes oma jõudu tahavad pühendada loovale tööle, kes tunnevad rõõmu tundmata randade avastamisest.

Rahvaülikoolid Soome linnades ja alevites.

J. Rummo.

Nagu põhjamais — nende hulgas ka Soomes — pannakse suurt rõhku ja kulutatakse suuri rahasumme maaelanikkude, eriti põllupidajate haridusliku tasapinna tõstmiseks, samuti tehakse neis mais suuri jõupingutusi linn- ja alevielanikkude, eriti aga kehvemate rahvakihtide kultuurilishariduslike nõuete rahuldamiseks. Seepärast näeme kõigi nende maade laiaulatusliku maarahvaülikoolide võrgu kõrval töötamas samuti hästi väljaarenenud linnade rahvaülikoolide võrku.

Meil omaseks saanud linnarahvaülikoolile lähedasi täiskasvanute õppeasutisi on Soomes mitmesugustes linnades, alevites ja tööstuskohtades kolme tüüpi. Neist on kõige vanem ja levinenum töörahva-instituudi nimeline asutis, siis hilisemad — kodaniku instituut ja vabainstituut. Neljandaks võiks linnarahvaülikoolide hulka arvata veel Helsingis töötavat Kodanikkude kõrgemat kooli (Kansalaiskorkeakoulu), mis umbes vastab meil aastate eest tegutsenud Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi Kolledzi kõrgemale osale või majandusinstituudile.

Nagu juba tähendasin, on neist eelpoolnimetatud asutistest kõige vanem ja kõige levinenum töörahvainstituut või soome keeli työväenopisto. Arusaamatuste ärahoidmiseks tähendan, et Soomes vabaharidustöö õppeasutise nimena ei tunta meil Kesk-Euroopa maade eeskujul omaseks saanud nimetust rahvaülikool (Volkshochschule), vaid seal kannavad nad opisto nime, mis vastab rahvusvahelisele nimetusele instituut. Nii on Soome maarahvaülikoolide nimetuseks kansanopisto, eesti keeli rahvainstituut, ja linnade rahvaülikoolide nimeks kas työväenopisto (töörahva instituut), kansalaisopisto (kodanikkude instituut) või vapaopisto (vabainstituut). Oieti ei ole mingit sisulist vahet töörahvainstituudi ja kodanikkude instituudi vahel, kuna nende asutiste rakendus

ja kava on üks ja seesama, samuli ka õpilased. Vahe on ainult nimes. Linnarahvaülikoolide tegelaste kongressidel on nimelt 1917. a. saadik korduvalt vaieldud, ku idas tuleks nimetada neid asutisi — kas Rootsist päritud, ajalooliselt taditsiooniks saanud töörahvainstituudiks (työväenopistoks) või kodanikkude instituudiks (kansalaisopisto), mis oleks üldisem. Vanemad tegelased väidavad, et nende asutiste õpilasiks on peamiselt töölised, seepärast tuleb alal hoida vana ajalooline nimetus töörahvainstituut. Nooremad aga seletavad, et nende asutiste õpilasiks, eriti neis kohtades, kus vähe tööstusi, ei ole kaugeltki ainult tööstustöölised, vaid väga palju isikuid ka teistelt aladelt; teiseks — asutiste õppekava on koostatud üldiste, kõigi kodanikkude nõuete kohaselt, seepärast ei tohiks need kanda kitsendavat nimetust töörahvainstituut, vaid sisult üldisemat ja laiemat, kodanikkude instituut. Need vaidlused linnarahvaülikooli nimetuse ümber on aset leidnud kahel rahvaülikoolide tegelaste kongressil, kus ometi ei jõutud mingile kokkuleppele. Selle tulemuseks on, et kõik suuremad ja vanemad linnarahvaülikoolid — Helsingis, Tampere, Viipuris, Turus jne. — kannavad tänapäevani töörahvainstituutide nime; ainult mõni noorem rahvaülikool — peamiselt väiksemates linnades ja alevites — nimetab ennast kansalaisopistoks (kodanikkude instituudiks). Rakenduses, õppekavas ja muudes korraldustes ei ole aga, kordan veel kord, töörahvainstituudi ja kodanikkude instituudi vahel mingit olulist vahet.

Nagu põhjamaade maarahvaülikooli sünnimaaks on olnud Taani ja selle isaks Grundtvig, nii on põhjamaade linnade rahvaülikoolide — töörahvainstituutide — sünnimaaks Rootsi. Töörahvainstituudi mõtte algatajaks ja kõige esimese töörahvainstituudi esimeseks juhatajaks oli rootsi arst, kirjanik, mõttetark ja riigitegelane Dr. A. N.

ton Nyström Stokholmis. Dr. Anton Nyströmi algatusel asutatud Stokholmi töörahva instituut ongi olnud eeskujuks Soome töörahva- ja kodanikkude-instituutide ellukutsumisel.

Anton Nyströmi kõneldakse, et ta on olnud oma aja suurima silmaräingiga mehi, kelle vääramatuks veendeks oli laiade rahvahulkade haridusliku tasapinna tõstmise tarve. Teda rõhus teadmine, et rahva laiad põhikihid on sunnitud ilma jääma teadmistest laiemas mõttes, ja oskustest, mis aitaksid neid kihte tõusta inimväärilise elu tasapinnale. Põhilauseid, millele rajas Dr. Anton Nyström oma kihutustöö abinõude otsimiseks selle pahe kõrvaldamiseks, väärivad tähelepanu veel meiegi päevil ja seepärast toon neist siinkohal mõned tähtsamad. Oma kirjutistes ja kõnedes rõhutas ta järgmisi seisukohti: „Teadused tulevad teha rahvaomaseks, rahvale arusaadavaks! Teadmisi kultuurisaavutustest tuleb uuendada abinõudega levitada kõigis rahvakihtides! On vaja teha kõigile teatavaks ja tunnetavaks meid ümbritsev välismaailm, inimkonna ajalugu ning ka inimese enese füüsilised, vaimlised ja kõlblised võimed. Objektivesed, teaduslikud töed arendavad inimese mõtlemis- ja arusaamisvõimet. Teaduslikud töed arendavad inimese iseteadlikuks, töö-, tahte- ja teguvõimsaks kodanikuks. Teadus on võim! Teadmiste puudus aga teeb inimese passiivseks, tahtejuetuks, loiuks ja saamatuks.

Ühiskondlik uuendustöö, rahva majandusliku ja kultuurilise tasapinna tõstmine on võimatu ilma alamate rahvakihtide haridusliku ja teadmiste tasapinna tõstmata. Seepärast on üldine, laialdane ja süstemaatne rahvaharidustöö riikliku ja ühiskondliku arenemise mõõdapääsematuid abinõusid ja nurgakive.

Asjal on aga veel teine külg, mis on sama tähtis, kui eelminegi. Teadmiste omandamise kaudu kasvab laialistes rahvahulkades tung ka kõrgemate vaimliste tarvete järele. Ei ole inimesele küllaldaseks heaoluks ainult välised olud ja majanduslik seisukord. Inimene on mõtlev, tahtev, tundev ja iseteadev olend, kes ei ela ainult leivast.“

Toodud vaatekohtadest lähtudes Dr. Anton Nyström soovitas kutsuda ellu linnades, alevites ja tööstuskeskkohtades erilised õppeasutised, millistes inimesed õhtuti, tööst vabal ajal, võiksid kuulata loenguid mitmesuguste teaduste alalt, lugeda raamatuid, harjutada vastavalt kursustel praktilises elus tarvilikke oskusi jne. Nende õppeasutiste ülesanded määras Anton Nyström järgmiselt:

„Töörahva instituutide ülesandeks on an-

da objektivesid teadmisi loodusteadusest, inimese ajaloolisest arenemiskäigust ja ta ühiskondlikust elujärjest. Selle asutise ülesandeks ei ole anda ametioskust, vaid üldist haridust. See tahab tõsta esijoones töörahva üldist hariduslikku tasapinda.“

Neil Anton Nyströmi põhimõtteil asutati Stokholmis 1880 aastal esimene töörahva instituut Rootsis ja ühtlasi kogu maailmas. See töötab seal veel tänapäevani, pidades kinni asutaja poolt ülesseatud põhimõttest. Asutis kuulub erilisele toetusühingule, kuid saab riigilt ja linnaomavalitsuselt suuri toetussumme. Stokholmi töörahvainstituut asub 1894 aastast oma majas, milles loengute-auditooriumid (mahutusega kuni 500 kuulajat), võimlusaal, lugemissaal, raamatukoguruumid jne. Stokholmi töörahva instituudi eeskujul kutsuti vastavad asutised ellu ka teistes Rootsi linnades ja alevites. Rootsist ongi levinenud töörahva instituutide nimeline linnarahvaülikool teistesegi põhjamaade se.

Soomes avati esimene töörahvainstituut Stokholmi eeskujul 16. jaanuaril 1899 aastal Tampere linnas, selles Soome „Manchesteris“, suurimas tööstuskeskkohas.

Nii sai siis Soome linnarahvaülikool käesoleva aasta 16. jaanuaris juba 30-aastaseks ja on seega kümne aasta võrra noorem Soome maarahvaülikoolist.

Tampere töörahvainstituudi asutamise mõte võeti üles sealsetes töölisametiühinguis pärast seda, kui nähti, et raske on tööliste hariduslikke nõudeid rahuldada juhuslike loengute ja kursuste kaudu. Tööliste ametiühinguis algatatud mõte leidis pooldamist ka teistes soome vabameelsemais ringkondades, ja sellest tuligi, et Tampere linnavalitsus uue õppeasutise võttis oma ülalpidamisele. Mõned aastad hiljem otsustasid töörahvainstituutide avamise ka teised suuremad Soome linnad, nagu Vaasa, Viipuri, Kotka, Helsingi, Turu ja Kuopio. Praegu töötab Soomes 40 vastavat õppeasutist, s. o. kõigis suuremais linnades (mõnes, nagu Helsingis ja Turus, isegi kaks, üks soome-, teine rootsikeelne) ja peale linnade veel paljudes väikestes alevites ja maatööstuskohtades. Kõige suurem töörahvainstituutidest on Helsingi oma (asut. 1913. a.), kus õpib igal aastal kõigil kursustel, õpiringides ja loenguil umbes 4000 kuulajat, siis Tampere 1000 kuulajaga, Kouvolaa (tööstuskoht- maal) 800 kuulajaga, Viipuri 600 kuulajaga jne.

Lahkuminevalt Rootsi ja ka meie rahvaülikoolidest, on Soome linna-rahvaülikoolid — töörahva- ja kodanikkude-instituudid —

enamjaolt kõik linnade ja teiste kohalike omavalitsuste asutatud ja ülalpeetavad. Ainult mõni üksik vabainstituut töötab eraühingute ülalpidamisel. — Linna- või alevivalitsus otsustab instituudi avamise või sulgemise, muretseb ruumid, valib instituudi hoolekogu ja juhataja, tasub juhataja ja lektorite palgad, muretseb õppevahendid, raamatukogud jne.

Tööraha instituutide ülalpidamiseks saadi riigilt toetust kuni 1927 a. juhuslike summadena. 1927 aastast aga astus jõusse Soome eduskunna poolt vastuvõetud „Töörahvainstituutide riigitoetuse seadus“ („Läki työväenopistojen valtioavusta“, vaata „Suomen Asetuskokoelma“ nr. 338—348, 1926). Selle seaduse järgi maksab riik oma summadest igale kaks aastat edukalt töötanud töörahvainstituudile riigitoetust 50 prots. kõigest instituudi väljaminekutest, nagu: palgad, üürid, küte, valgustus, sisseseaded, õppevahendid, raamatukogud jne. Ülejäänud 50 prots. kuludest peab kandma instituudi ülalpidaja, s. o. linna- või alevivalitsus, kes on ühtlasi instituudi kulude eelarvete kinnitaja. Riigitoetust 50 prots. suurusus antakse järgmistel tingimustel:

1) instituuti võib ülal pidada see, kes suudab korralikult äiendada ülalpidajale kuuluva kulude arve;

2) ruumid ja sisseseaded olgu korraldatud otstarbekohasusele vastavalt;

3) instituudis olgu korralik raamatukogu;

4) instituudi põhikiri ja aastane töökava, samuti aruanded, kuuluvad riigikoolivalitsuse kinnitamisele;

5) et õpetust instituudis antakse loenguis ja harjutusis eeskätt ühiskonna- ja majandusteaduses, peale selle aga ka humanitaar- ja loodusteaduses: üldise hariduse tõstmiseks, iseõppimisharrastuste äratamiseks ja kodanlikes elus tarviliste oskuste saavutamiseks. Õpetus olgu korraldatud teaduslikul alusel, õppijate eale ja harrastustele vastav ja erakondlikust kihutustööst vaba;

6) tööunnid korraldatagu talvel, peaaegulikult õhtutundidel, vähemalt 26 nädala jooksva aastas;

7) õppijate eale alamääraks on 16 eluaastat; õppijate arv mingis ainerühmas ei või laskuda alla 10.

Juhataja ja lektorid instituudis peavad vastama oma ettevalmistuselt instituudi õpetuse nõuetele.

Tööraha instituudi töö juhtimine ja järelevalve kuulub 6—10-liikmelisele juhatusale (meie mõiste järgi — hoolekogule), — kelle hulgas ka instituudi juhataja — ja kelle liikmed valib linna- või alevivolikogu; tingimu-

seks on tavaliselt, et pooled juhatuseliikmeid peavad kuuluma haridustegelaste hulka, teine pool tööliste ringkondadesse. Ülalpidaja poolt on seatud instituudi juhataja, kelle palk on meie rahas 200—600 krooni kuus, vastavalt instituudi suurusele. Peale juhataja ei ole vähemal instituudil tavalisi määralisi õppejõude, vaid kõik lektorid on tunniandjad ja saavad tunnitasu. Ainult suuremail, nagu Helsingi töörahvainstituut, on peale juhataja veel määralsed keelte- ja lauluõpetajad.

Asjaolu, et Soome linnade rahvaülikoolid — tööraha instituudid — peetakse ülal kindlatel omavalitsuse ja riigi eelarve summadel, on võimaldanud neil asutisil saada võimsaiks vabaharidustöö asutisiks Soome linnades. Rahvaülikoolide tegelastel ei tule pead murda asutise majandusliku külje eest ega hirmu tunda alaliste üllatuste pärast, mis võivad tulla juhuslike toetussummade määramisel või määramata jätmisel keskõppeaastat, nagu seda tuleb ette ühtelugu meil. Soome rahvaülikoolide tegelastel on ainsaks mureks hoolitseda ainult rahvaülikooli õpetusliku külje kõrguse ja elulikkuse eest. Kuna kulud kannab linn ja riik, on õpetus tavaliselt nii loenguil, kursustel kui õpiringides kas täiesti maksuta või võrdub 50—100 sendile aastas. Seegi väike õppemaks, kus see on veel alles, ei lähe mitte instituudi tuludesse, vaid kuulajaskonna organisatsiooni — toverikunna — asjaajamiskuludeks. Õppemaksu puudumine aga avab võimaluse igaühele kuulata loenguid, õppida keeli, töötada õpiringides, lugeda raamatuid instituudi rikkalikust raamatukogust jne. Ja seda võimalust kasutatakse Soomes ohtrasti, nagu nägime juba eelpool toodud suuremaie instituutide õpilaste arvust.

Suurem osa instituutidest asub võrastes ruumides — koolimajades, töölistmajades ja muus üüritud ruumides, mis õhtuti vabad. Sest ajast peale aga, kus riik võttis oma kanda pooled instituutide ülalpidamise kulud, on omavalitsused hakanud varustama omi töörahvainstituute ka majadega, mis ehitatud otse instituudi enda tarvetele vastavalt. Nii sai 1927. a. valmis Helsingi soomekeelse töörahvainstituudi maja, mis läks Helsingi linnale maksma 4.000.000 soome marka. See on suur neljakordne hoone hulga klassiruumide, õpiringide tubade, raamatukogu- ja lugemistubade, füüsikakabinetide, laboratoriumide, köökide ja muude tarvilikkude saalide ja tubadega. Ehitamata on veel loengutesaaliid, milliste ehitamist kavatseti alustada veel käesoleval aastal. Seni aga peetakse loenguid Helsingi töölistemaja (työväentalo) suures pidusaalis ja kars-

kusselts „Koitto“ teatrisaalis. Ühes käesoleva aasta linnarahvaulikoolide häälekandja „Työväenopisto“ numbris on teade, et veebruarikuus avati Riihimäel, alevikus n. 9000 elanikuga, uus kodanikkude insituudi maja, pildi järgi uhke hoone, mille üle võiksid tunda kadedust meie mitmed keskkoolidki, rääkimata algkoolidest.

Oma õppekava ja töökorralduse poolest on Soome töörahvainsituudid väga sarnased meiega linnade rahvaulikoolidele. Nagu siingi, korraldavad Soome töörahvainsituudid õhtuti loenguid kõigilt teadusealadelt, mis võiksid huvitada rahvast. Loengud on kas pikemate seeriadena (4—6 loengut) üksikuis aineis või üksikloengud mõnest küsimusest. Loengute kava seatakse kokku poolaastate viisi, kusjuures teisel aastal eelmise aasta kava enam ei kordu — või kordub pikema aja takka. Osavõtt loenguist on igale soovijale vaba ja seda kasutatakse hoolega. Mul oli juhus nii Helsingis kui ka Turus ja Viipuris näha loengut kuulamas 200—300-inimeselist auditooriumi.

Kui siia kõrvale tuua andmeid meilt, siis teame, et meil tavalisele populaarteaduslikule loengule kokku saab harva üle 100 inimese — ja sedagi sel juhtumusel, kui loengu teema (aine) on hästi sensatsiooniline või väga seotud päevaküsimustega (tervishoidlikud või arstiteaduslikud loengud näiteks). Kui aga loeng on vähe kaugem otsekohestest päevahuvidest, on meil kuulajate hulk tavaliselt 30—50, paljudel juhtudel aga ka 10—15. Need ained, mida käsitati Soome töörahva instituutides minu sealoleku ajal, olid igapäevasest elust ja huvipiirkonnast niivõrt kaugel, et meil nendega üldse ei maksaks välja tulla, kui ei tahetaks kõnelda tühjale auditooriumile. Nii nägin loengut „kreeka ja rooma usulised ja filosoofilised liikumised“ kuulamas ligi 300 kuulajat, enamuses kõik lihtsad tööinimesed. Meil ei saaks Tallinnas sarnasele loengule haritlaskondagi — ainult siis vahest ehk, kui lektor oleks mõni kuulus. — Samuti oli Helsingi loengul „Runebergist ja Topeliusest“ umbes 250 inimest. Katsutagu aga meil näiteks korraldada loengut Kreutzvaldist või Jannsenist — kui palju meil leiduks huvitatuid?

Võidakse ehk arvata, et soome töörahvainsituudi lektorid on paremad ja kõitvamad. Oma kogemuste najal võin aga tõendada, et sealsed lektorid oma ettekandeviisi poolest olid mõnikord kaugelt igavamad, kui nad on kunagi olnud näiteks Tallinna rahvaulikoolis. — Nii ei saanud ma kõigi vaatluste ja tähelepanekute peale vaatamata lahti sel-

lest arvamist, et Soome rahva teaduslikude huvide tasapind on võrratult kõrgem, kui meie oma, mis piirdub — vähemalt tänapäev — ainult sensatsioonimaiguliste päevaküsimuste harrastamisega, kuna tõsisemad ja sügavamad huvid meil veel puuduvad. Soome kultuuriliste harrastuste tasapinna üheks peateguriks on olnud kahtlemata ka töörahvainsituut, mis juba kolme aastakümne jooksul on saanud süstemaatiliselt töötades õpetada laiemaidki rahvahulki lugema kirjandust, mõtlema ja süvenema tõsisematessegi kultuuriprobleemidesse.

Loengute korraldamise kõrval leiab töörahvainsituutides ikka enam tähelepanu mitmesuguste kursuste korraldamine emaja võõrastes keeltes, matemaatikas, raamatupidamises, masinakirjas jne.

Erilist tähelepanemist leiab viimastel aastatel aga uue töökorralduse viljelemine — õpetustöö korraldamine õpiringide alusel. Öpiringide liikumus on Rootsi eeskujul Soomeski viimaste aastate jooksul kujunenud õige suureks ja nende arenemist toetavad suurte rahasummadega nii riik kui omavalitsus. Neid töötab väga palju mitmesuguste haridusseltside juures; viimaste aastatel on õpingid aga võetud ka töörahvainsituutide kavasse. Töörahvainsituutides nimetatakse õpingiks — opintopiiriks — rühma inimesi — 10—20 isikut, kes ei rahuldu ainult nende teadmistega, mis saadud passiivsel loengute kuulamisel, vaid kes soovivad tutvuneda küsimusega põhjalikumalt ja üksikasjalisemalt. Neile rühmadele annab töörahvainsituut juhiks vastava asjatundja-pektori ja tarvilikud õppevahendid, ning ring töötab lugedes kirjandust, tehes aruandeid ja ettekandeid, vaieldes isekeskis raskemate küsimuste üle jne. Neis õpingides harrastatakse eriti ilukirjanduse ja kirjandusajaloo õppimist, siis veel ühiskonnateadusi, majandusteadust — eriti palju aga ka muusikat, näitekunsti, kõneõskust, ülulugemist jne.

Öpingide hoogus arenemine on Soome rahvaulikooli tegelasi sundinud nihutama need töörahvainsituutide kavades isegi esikohale. Loengutele on hakatud viimasel ajal vaatama kui huviaratusabinõudele, kuna tõsisem ja sügavam töö tehakse õpingides. Sellest tulebki, et Soome töörahvainsituutides loenguid korraldatakse kõigest 2—3 õhtul nädalas, õpingid aga töötavad igal õhtul.

Sagedasti korraldatakse töörahvainsituutis n. n. keskustelu, s. o. vaidlusõhtuid, kus arutatakse mitmesuguseid päeva- ja huviküsimusi. Neist on osavõtt alati väga suur ja vaieldakse innukalt. Oli huvitav tähele

panna, kuidas ühel sarnasel õhtul lihtsad töölised sõna võtsid ja vaidlesid nii osavasti küsimuse üle „haritlaste ja tööliste vahekord“, et küsimuse algatajaks kutsutud filosoofia magister vägisi vaidluses kippus jääma alla.

Tähelepandavalt on arenenud õppetöö kõrval veel instituutide kuulajaskondade n. n. toverielämä, s. o. isekeskine seltskondlik elu. Iga instituudi juures asub kuulajaskonna ühing, kes korraldab omalt poolt koosviibimisi, peoõhtuid, õppekäike ja isegi pikemaajalisi õpireise. Üht sarnast ekskursiooni — nimelt Helsingi töörahvainsituudi kuulajateühingu

oma — tuli Tallinna Rahvaülikooli ülesandel vastu võtta ja Tallinna juhtida allakirjutatunulgi möödunud suvel. — Viipuri ja Kuopio kuulajateühingul on isegi oma suvikodud, kuhu suvel kuulajad korraldavad väljasõite ja koosviibimisi.

Kõik töörahva-, kodanikkude- ja vaba-instituudid moodustavad kokku töörahva-instituutide liidu, mille kauaaegseks esimeheks on Soome silmapaistvaim ja vanim linnarahvaülikoolide tegelane Dr. Z. Castrén, Helsingi soomekeelse töörahva-instituudi juhataja (pühitses hiljuti 60-aastast sünnipäeva). Liit annab häälekandjana kord kuus välja ajakirja „Työväenopisto“.

Lühike ülevaade Virumaa rahvaülikooli tegevusest.

Virumaa rahvaülikool.

Juba Eesti vabariigi algpäevil tekkis Virumaa hariduselu juhtidel mõte asuda tööle põhjamaa-tüübilise rahvaülikooli loomiseks Eestis. Mõte sai kindlama kuju, kui kutsuti ellu Virumaa Rahvaülikooli Selts. Pea läks seltsil korda rentida Vabariigi valitsuselt Kunda endine härrastemaja ühes tarvilise maaga, kus 1925 a. novembrikuus algaski tegevust esimene maarahva ülikool Eestis, loodusteadlase G. Vilbergi juhatusel. Seega on kool töötanud juba neli aastat. Õpilaste arv oli esimesel aastal 71, teisel 43. Sel aastal elab kool

üle teatava kriisi: lahkkelid õpetajate vahel, kui ka seltsi juhatuse ja kooli vahel. Lahkkelid kandusid isegi ajakirjandusse, mis rahva usaldust kooli vastu suuresti kõigutab, nii et J. Ruus, asudes novembril 1927 pääle G. Vilbergi lahkumist Rahvaülikooli juhtima, 19 õpilasega tööd pidi algama.

Järgmisel aastal on kriis nähtavasti läbi põetud, mis muuseas ka selles väljendub, et õpilaste arv jälle tõuseb, nii et kool 1928/29 aastal juba 44 õpilasega töötab.

Käesoleval suvel on õpilaste ülesandmine

Virumaa rahvaülikool. Meeskäsitöö.

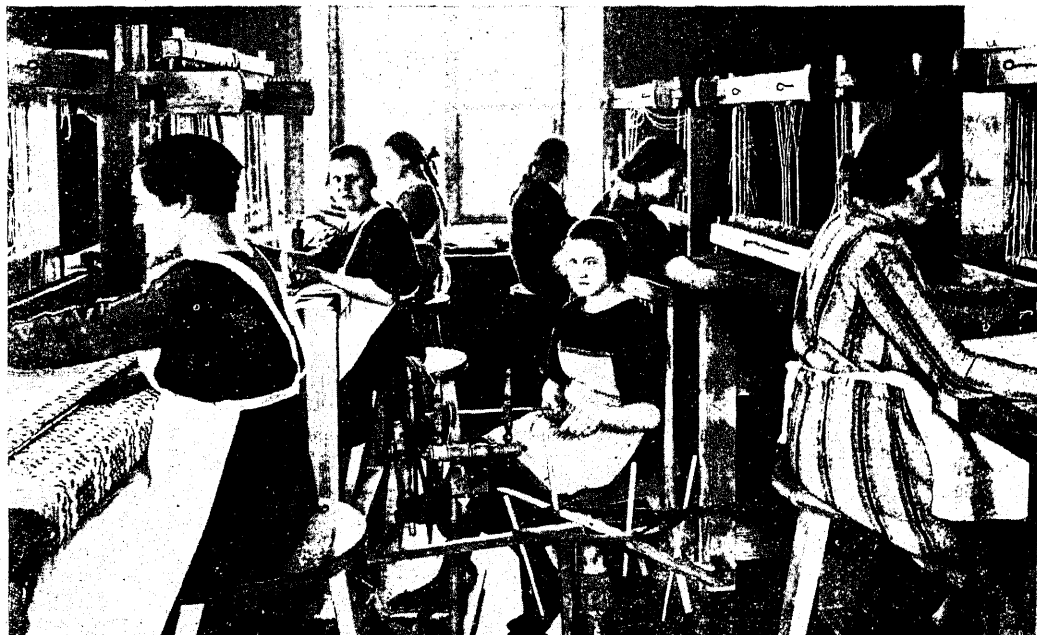
seni nii elav olnud, et kartus võib tekkida ainult selles, kas suudab kool neid kõiki ära mahutada. Nii võib sellest küljest kool julgesti tulevikku vaadata.

Rahvaülikool töötab 5 õpetaja juhatusel:
 J. Ruus — üldised ained, laulmine;
 E. Tamm — põllumajanduslik. ained;

L. Kibuvits — kodumajapidamine, aiatöö;
 M. Roobere — naiskäsitöö, tervishoid ja
 H. Näks — meeskäsitöö ja võimlemine.

Käsiteldakse koolis järgmisi aineid: ajalugu, emakeel, kirjandus ja rahvaluule — kokku 10 tundi nädalas.

Põllumajanduslikud ained: põllupidamine,

Virumaa rahvaülikool. Naiskäsitöö.

karjakasvatus, aiatöö, kodumajandus, arvepidamine jne. 15 t. nädalas.

Matemaatika, loodusõpetus, maateadus, tervishoid ja karskusõpetus à 2 t. nädalas. Laulmine 4 t. Võimlemine 3 t. Käsitöö 12 tundi näd. Peale eelnimetatud tundide on V. R. ü.-k, 2 tundi nädalas määratud referaatkoosolekutele, kus õpilased esinevad ettekannetega (kas iseseisvalt või õpetaja kaasabil valmistatud), millele järgnevad läbirääkimised.

Tundide eesmärk on õpilasi harjutada mõtlemata tähtsate eluküsimuste üle, ühes sellega ka omi mõtteid selgelt ning täpselt väljendada.

Nagu loeteldust näha, on õppeainete hulk Rahvaülik. suur, kuid see ei killusta siiski õpilaste tähelepanu, sest kõik need mitmekesised ained koonduvad ühte keskpunkti, milleks on õpilaste kodu; üksikuist õppeainetest võetakse ainult see, mida vajab noorsugu arenemiseks, et oma kodus, oma harilikus elukutses võiks edukalt kaasa töötada kodumaa kultuuri tõstmiseks.

Samuti ei koorma ka suur tundide arv (48 tundi nädalas) õpilasi, sest teoreetilised tunded vahelduvad praktilistega ning võimlemismängudega, mis tööd mitmekesistab. Ka puudub r.-ü. õpilastel n. n. „numbriärevus“, mis teistes koolides omajagu kurnavalt mõjub. Ja lõpuks on hää, et noor inimene harjub tööle, harjub iga minutit kasuliku tööga täitma. Töö ei tohi ainult koormavaks muutuda, aga huvitav töö ei muutu kunagi selleks. Rahvaülikooli õpilased ja õpetajad elavad koos ühise perekonnana, see võimaldab õpetajal alati sõna ja ka teoga õpilasel abiks olla. Rahvaülikoolis õpivad õpilased ka teineteist hästi

tundma ja et õpilased siia tulevad kogu Eestist, siis ka kodumaa üksikute kohtade iseäraldusi, seeläbi kasvab ühistunne ja kodumaa armastus.

Side rahvaülikooli ja õpilase vahel ei katke kooli kursuse lõpetamisel, sest endised õpilased kogunevad kaks korda aastas (kooliaastapäeval ja suvipäeval) Rahvaülikooli koolilaulma ettekandeid, uuendama vanu ja soetama uusi tutvusi, mängima ühiseid mänge ning laulma armsaks saanud vanu laule.

Möödunud aastal loodi kooli vilistlaste kogu, mille liikmeks iga endine õpilane 50-sendilise aastamaksu eest võib astuda. Vilistlaste kogu annab välja lehe „Virumaa rahvaülikooli teated“, mis neli korda aastas sõnumeid toob koolist ja endisist õpilasist. Nii jäävad Rahvaülikooli õpilased alati „sõtsiks ja velleks üle maa“, nagu tähendas kord keegi vilistlane.

Virumaa Rahvaülikool võtab oma perre vastu kõik noori ja täisealisi, kes tunnevad, et nende haridus eluks küllaldane ei ole. Koolitöö kestab 1. nov. 1. maini, talvekuudel kus inimestel rohkem aega. Sisseastumiseks on küllalt kirjalikust teatamisest.

Soovijatele saadetakse nõudmise pääle üksikasjalisemaid teateid kooli kohta.

Kaks tähtsat nõudmist on kooli astumisel:

1) Ärgu tulda liiga noorelt (alla 16 a. ei maksaks üldse tulla).

2) Tulgu see, kes ise oma sisemisel sunnil tahab tulla.

Kui need tingimused täidetud, siis ei kahetse keegi, et ta Rahvaülikooli õppima tuli.

Harjumaa Rahvaülikooli Seltsi tegevusest.

J. Depman.

Seltsi asutamise süü langeb vist küll ühistegelase Reinmanni peale. Peaasjalikult tema õhutusel korraldati ühistegelaste ja mõningate haridustegelaste osavõttel 8. veebruaril 1926. a. E. T. K. kontoris koosolek, kus arutusaineteks olid: rahvaülikooli eesmärkide ja korraldusega tutvustamine ja Harjumaa Rahvaülikooli Seltsi asutamises seisukoha võtmine. Nii mõnelgi osavõtjal paistis asi olevat enneaegne, kuid nagu meil see ikka olnud: ettevõtjad viivad asutamise otsuse ikkagi läbi — saagu pärast mis tahes. Reinmann selgitab rahvaülikoolide mõju ja

tähtsust meie naabrite juures, ja järgneb ühehäälne otsus: vaja selts ellu kutsuda. Eel-tööde korraldajaks valitakse 5 liiget: Reinmann, Reintam, Ollik, Käbin ja Summer. Nädal hiljem on toimkonnal juba registreeritud seltsi põhikiri käes ja veel nädal hiljem, 28. veebr. 1926. a., toimub seltsi esimene peakoosolek — samuti E. T. K. ruumides, — kuhu koguneb 74-st liikmest 37 liiget. Jälle refereerib hra Reinmann rahvaülikoolide tegevust, eriti tuues Taanit eeskujuks. Tutvustab registreeritud põhikirjaga. Põhikiri tunnustatakse vastuvõetavaks ja otsustatakse

selle alusel hakata tööle. Valitavale juhatusse tehakse ülesandeks: „leida rahvaülikooli jaoks soodne mõisahoonest vastava maaalaga ja teha eeltöid ülikooli ellukutsumiseks.“ Juhatusse valitakse kõik viis senist komisjoni liiget ja lisaks A. Tamman. Seltsi esimeheks valitakse G. Ollik — Haridusministeeriumist, abideks J. Reintam — Harju Maavalitsusest ja K. Reinmann — Ühistegel. liidust, laekahoidjaks M. Käbin — Rahvapangast, sekretäriks ajakirjanik A. Tamman, abiks koolinõunik H. Summer. Juhatus peab esialgu koosolekuid nädala ja paari tagant. Luuakse usaldusmeeste võrk, trükitakse üleskutse, valitakse ülikoolile parajat paika. Peatuma jäädakse (15. apr. 1926. a. otsus) Kehra mõisale, milline leitakse olevat kõige kohasem. Kuu aega hiljem, 22. mail otsustatakse korraldama hakata kihelkondlisi koosolekuid, kus Harjumaa Rahvaülikoolisse puutuvaid küsimusi põhjalikult kavatsesi arutada. Esimene sarnane koosolek otsustati pidada juba sama 1926. a. 13. juunil Raplas; igale juhatusliikmele määrati kõne teem. Kuid — siin nähtavasti rauges tegelaste jõud. Protokolliraamat on rohkem kui aasta saanud puhata; pidamata on jäänud Rapla ja kõik teised kavatsatud koosolekud, ka seltsi aasta-peakoosolek, milline põhikirja kohaselt oleks tulnud kutsuda kokku vähemalt 1 kord aastas. Alles 1927. a. 2. juunil leiame jälle protokoll, järgmise juhatuskoosoleku pidamise kohta. Selgub, et Põllutööministeerium nõus ei ole Kehra mõisahoonet seltsile andma, lubab sealt ainult tarviliku platsi hoonete alla ja ajamaaks. Kuna seega täieulatuslise rahvaülikooli käimapanek esialgu võimatu, otsustatakse korraldada 1—2-kuulisi rahvaülikooli kursusi Harjumaa täienduskoolide juures. Esimeseks kursuse kohaks määratakse Rapla-Alu 15 ainega, 255 tunniga; teine kursus pidi tulema Kose-Uuemõisas. Kuid aasta veeres lõpule ilma kursuste ja koosolekuteta. Aasta vahetusel pingutab juhatus jõudu, peab mitu koosolekut ja kutsub esimese (peale asutamist) aasta-peakoosoleku kokku 15. jaanuaril 1928. a., seega elutsedes kaks aastat ilma peakoosolekuta. Esimees G. Ollik teatab, et seltsi liikmeid 104 ja põhikirjas nõuetav üks viiendik, s. o. 21 liiget täpselt koos. Jällegi refereerib K. Reinmann „Rahvaülikoolide asutamise võimalustest“ ja juhatus liige Tamman teatab tegevuse aruandes, et juhatus tegevust on halvanud eitav meeoleolu, mis vahepeal oli tekkinud rahvaülikoolide kohta seltskonnas ja ajakirjanduses. Kassapidaja M. Käbin teatab kassaaruandes, et kahe aasta jooksul sisse tulnud Kr. 181,85 ja välja läinud Kr. 107,08. Eelarve 1928. aastaks võetakse

vastu: sissetulekuid Kr. 1.100.—, väljaminekuid Kr. 900.—. Kinnisel hääletusel täiendatakse juhatus, milline järgmiseks kujuneb: esimees G. Ollik, abid K. Reinmann ja J. Depman, laekahoidja M. Käbin, abi A. Johanson, sekretär A. Tamman, abi E. Vender.

1928. a. I poolal õnnestub pidada esimesed kursused Kosel ja Alus, millised lõpetasid aprillis ja olid võrdlemisi õige mitmekesised ja üsna rohke osavõtuga. Suvel kipub seltsi tegevus jälle soiku jääma. Asutajatest astub juhatuses tagasi hra Reinmann, kurdab, et ühistegelise töö nõuab kõik aja endale. Kuid küllap siin oli ehk teisigi põhjusi — nagu üldine loidus ja ajakirjanduse ükskõiksus ja osaliselt vastutöötaminegi rahvaülikooli mõttele, mis väsitab algatajaid. 1928. a. sügisel on jälle märgata seltsi tegevuse elustumist. Kehra mõisast planeeritakse ülikooli jaoks krunt välja ilusal jõe kääruul. Kahju, et aga hoonest ainult vundament järel. Maja teenib aga Virumaal Väike-Maarja keskkooli, kuhu see mõisa omaniku poolt müüdnud juba veneajal. Saadetakse Virumaa rahvaülikooli 2 stipendiaati, kelle eest tasutakse kõik kulud. Palgatakse alaline asjaajaja, olgugi ainult 10-kroonise kuutasuga, võetakse vastu esimene eluaegne liige. 20. veebruaril 1929. a. peetakse jälle aasta-koosolekut. Liikmete arv on veidi kasvanud, kvoorumini saamine selle tõttu üsna raske. Refereerib J. Rummo — „Rahvaülikool mujal ja meil.“ Kassaaruandest selgub, et 1928. a. sisse tulnud Kr. 778,01; välja läinud Kr. 493,48. Otsustatakse uus eelarve vastu võtta 1800 krooniga tasakaalus; kavatsetakse teostada kursusi ja üksikuid loenguid ja otsida abinõusid, et avalikku arvamist käännata jälle rahvaülikoolide kasuks. Juhatus kujuneb 8-liikmeliseks: juhataja — G. Ollik, abi J. Depman, kassapidaja M. Käbin, abi A. Johanson, sekretär A. Tamman, abi J. Rummo, ametita liikmed — notar Tuskam Nõmmelt ja A. Meikop Harkust. Peale selle valiti 15-liikmeline üldtoimkond või nõukogu.

1929. a. esimesel poolal õnnestub korraldada rida loenguid raadio-ringhäälingus, kus seltsi ülesandel esineb juhatus liige J. Rummo 4 loenguga ja Virumaa rahvaülikooli juhataja J. Ruus 1 loenguga. Viimane esines loenguga ka Haridusliidu poolt korraldatud näitekunsti kursustel. Seltsi poolt korraldatakse pikemaajalised kursused Kernul, järjekorda määratakse Kuusalu. Krunt Kehras antakse 1929. a. kevadel seltsile üle. Seltsi juhatus korraldab tutvunemisreisi Virumaa rahvaülikooli. Korraldatakse ühine koosviibimine Soome ja meie rahvaülikooli tegelastele Ü. E. N. Ü. 10 a. juubelipidustuste pu-

hul 1. juulil, kus vastamisi tutvunetakse. Haridusministeeriumi esindaja peainspektor Kiive avaldab arvamist, et edaspidi ka meil riik võib pöörduda rahvaulikoolidele rohkem tähelepanu, kuna 6-kl. algkool enam-vähem juba ellu viidud. 1929. a. suvel on seltsi juhatus

veel mitmel korral sõitnud välja, et leida kõige kohasemat rahvaulikooli asupaika. Kuna vaevalt veel leidub sündsast härrastemaja, mis ilma eriülesandeta, tuleb vist peatuma jääda Kehrale.

Tallinna Rahvaulikooli Selts alguspäivil ja nüüd.

Eesti rahva iseloomus oli alati tung iseõppimise, hariduse järele. Vene võimu all olles rahvas võis oma tungi rahuldada ettevaatlikult, sest majanduslik ja poliitiline olukord ei võimaldanud seda alati ja kõigile. Selle tagajärg oli kurb — hulk tulevasi Eesti kodanikke jäi puuduliku haridusega. Vene võimu langemisel ja Eesti vabariigi loomisel hakati selle tõttu suure tuhinaga õppima, ennast täiendama. Elu ise näitas, et palju ja väga palju on vaja. Nii näeme, et pärast veebruarikuu revolutsiooni 1917. a. Tallinnas kohe tõstetakse päevakorda välis hariduse küsimus. Arksamad tolaeagsed Tallinna tegelased löid käed külge ja tulid otsusele, asutada Eesti rahvaulikool. Arutatakse uut mõtet ja asja pooldajaid on küll: Seltside esindajad (Tallinna õpetajate selts, T. E. käsitöölise selts, E. Rahvahariduse selts, T. E. Naisselts, Kalev, Oma, Lootus); ja erasisikud (kokku 78 isik.) on valmis toetust ja abi pakkuma rahvaulikooli asutamisel. 27. mail 1917 tuleb kokku nõukogu (M. Miller, J. Jürgenson, Pikkov), valib oma esimeheks J. Annussoni, sekretäriks V. Peedi ja otsustab algust taha loengutega samal päeval (27. mail 1917). Loengud algavad realkooli saalis, kuhu selleks ajaks muretsetakse istepinke. Pärast J. Annussoni avamisõna kõneleb H. Pöehl põhjamaa rahvaulikoolidest ja J. Vestholm peab esimese loengu. 30. mail tuleb kokku nõukogu ühes lektoritega, et arutada rahvaulikooli edaspidist tegevuse suunda. Otsustatakse pidada loenguid kuni 23. juunini, mil ajal loevad iga päev lektorid J. Vilms, A. Birk, V. Orav, R. Rägo, J. Piiper ja R. Eliaser. Kuulajaid kogunes rohkesti (600 is. ümber), mis sünnitab suuri raskusi ruumide suhtes. 7. mail 1917. otsustatakse töötada välja seltsi põhikiri. Komisjoni valitakse J. Annusson, A. Birk, G. Ollik. Mõtte propageerimist segab asjaolu, et Vene Rahvaulikool ennast eesti ajalehtedes reklameerib Tallinna Rahvaulikooli nimega. Segadust peab selgitama J.

Annusson. 22. juunil komisjon, mis on valitud uue põhikirja väljatöötamiseks, jõuab oma tööga lõpule ja A. Birk kannab selle nõukogu koosolekul ette. Põhikiri võetakse vastu ja otsustatakse uus selts registreerimiseks ette panna „Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi“ nimega. Samal koosolekul otsustatakse olevate kogemuste põhjal, et tulevane rahvaulikool tuleb jaotada osakondadesse: 1) ühiskonnateaduskond, 2) ajaloo-keeleteaduskond, 3) loodusteaduskond, 4) tehnika osakond. Valitakse komisjonid, kelle ülesandeks tehakse töötada välja uute osakondade õppekavad ja asuda broschüüri kokkuseadmisele. Komisjonidesse valiti — 1. osakond: R. Rägo, R. Paabo, J. Vestholm; 2. osakond: V. Orav, pr. Birk, J. Sitskä, H. Prants; 3. osakond: J. Annusson, A. Raudkats, P. Kogerman, Dr. Konik, Dr. Püüman; 4. osak.: J. Jürgenson, M. Miller, Bürger, Reier, Kõll, Pihlak.

Tallinna Eesti Rahvaulikool ühes tema varandustega anti uuele seltsile üle juba 25. aug. 1917, kuna uue seltsi esimene pääkoosolek tuleb kokku 8. oktoobril pitsimajas. Nimetatud koosolekul kinnitatakse Tallinna Rahvaulikooli tegevuskava, konstruktsioon (osakonnad ja nende juhatamine) ja valitakse esimene T. R. Ü. Seltsi juhatus, kes 12. oktoobril omavahel jaotab ametid järgmiselt: esimees J. Annusson, abid J. Vestholm ja M. Martna, sekretär A. Raudkats, abi J. Rumma, laekahoidja A. Ounapuu, abi J. Rägo.

Uus juhatus saadab esitajaid (R. Rägo, A. Ounapuu, A. Seppam) linna koolivalitsusesse ja dir. A. Baueri ja N. Kanni poole paluma ruume loengute pidamiseks. Linna koolivalitsus andis seltsile kasutada soodsad ruumid (poeglaste gümnaasium).

16. oktoobril seltsi juhatus, selleks et tõsta Rahvaulikooli töö produktiivsust, otsustab valida Rahvaulikoolile juhataja (koht peab sarnanema keskkooli direktori kohale). Valituks osutub R. Rägo.

Sellel esimesel Rahvaülikooli tegevuse poolaastal töö areneb õige intensiivselt: loenguid peetakse 4 osakonnas, kuulajaid registreeritud 612. Kuid sama poolaasta lõpul tulid ilmsiks need raskused, mis seni peavad kammitas välis hariduse tegelasi ja mis ei luba seda tööd teha soovitavas ulatuses. Nii konstateeritakse detsembrikuu (13. det. 1917) juhatause koosolekul, et kuulajaskond on laiali valgumas — mõnel loengul 100 kuulaja asemel püsib kõigest kümnekond. Otsitakse sellele nähtusele põhjusi. Ei või seletada ainult sellega, et õppimise himu on nii kiiresti kadunud! Koosolekust osavõtjad (R. Rāgo, J. Vestholm ja Raam) leiavad, et põhjused on tõsisemad: 1) Ei ole selge, mis on rahvaülikool, missuguse kuju peab ta omama. Tunti hästi nimetatud „maarahvaülikooli“ tüüpi (Taani, Rootsi ja Soome tüübid), kuid kuna rahvaülikooli tüüp oli selgusetu. Ühel häälel siiski otsustatakse, et maa ja linna rahvaülikooli vahel peab olema vahe.

2) Lektorite muretsemine sünnitas raskusi: lektoreid on, isegi palju, ja neil on olemas ka teadmised ja tahe tööd teha, kuid ettekandmise oskus puudub, mille tõttu ei ole kontakti auditooriumiga; viimane jääb passiivseks ja viimati laguneb laiali.

3) Loengud sisult on liiga kauged elust, abstraktsed; ei puuduta valusaid elu nähtusi, mis jällegi ei tõmba kuulajaid kokku.

Uue juhataja R. Rāgo ülesandeks tehakse esineda ettepanekutega nimetatud puuduste kõrvaldamiseks. Juba 1917. a. lõpul R. Rāgo tõstab koosolekul küsimuse rahvaülikooli sisu kohta, ja jõuab otsusele, et on suur vahe rahvaülikooli ja vabaülikooli vahel. Rahvaülikooli lektoril tuleb arvestada auditooriumiga, ettekanded peavad olema rahvalikud ja peavad puudutama võimalikult elu valusamaid küsimusi. Lektoril tuleb meeles pidada, et kuulajal on algkooli haridus, ja vastavalt käsitada ainet. Loengud otsustatakse korraldada seeria kaupa ja kuulajaid mitte killustada osakondadesse. Loengud rahvaülikoolis peavad olema kättesaadavad. Võetakse vastu põhimõtte: kui rahvas ei tule ülikooli juurde, siis ülikool peab minema rahva juurde. Neile aga, kelle haridus tasapind on kõrgem ja nõuded suuremad, tuleb avada asutis, mis kannaks vabaülikooli iseloomu (loengud akadeemilise iseloomuga). Mõtte realiseerimiseks algatatakse kolledzi küsimus ja otsustatakse avada see kahe osakonnaga: kesk- ja kõrgem osa. Keskosas saaksid süstemaatilise hariduse isikud, kes sooviksid seda saada keskkooli kava ulatuses, ja kõrgem osa töötaks vabaülikooli põhimõtetel, (1. XII. 1918). Kolledz avataksegi 1919. a. sügisel.

Ülesseatud põhimõtted juhivad ja reguleerivad Tall. Rahvaül. Seltsi tegevust ka järgmistel aastatel. Seltsil ja seltsi õppeasutistel tuli läbi elada palju raskusi, enne kui ta jõudis meie päevini, mil ta esineb juba kui suurim haridusepõllul töötav selts Eestis.

Neist raskustest võin nimetada sagedat juhatajate vahetamist seltsi tegevuse esimestel aastatel — R. Rāgo kuni 1920., mil ta läks üle Riigikohtu prokuröriks; J. Annusson — 1920. a., mil ta sai ministriks, G. Ney 1920—21. a., mil ta läks kommertsikooli direktoriks üle; M. Välbe 1921. a. — kuni käesoleva ajani).

2) Saksa okupatsiooni võimude poolt oli selts ja asutised suletud ja varandus määratud likvideerimisele.

3) Kohaste lektorite leidmine rahvaülikoolile ja kolledzi kõrgemale osale.

Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi praegune suund põhjeneb samadel põhimõtetel mis eelmistelgi aastatel. Selts püüab rahuldada võimalikult kõiki Tallinna elanikkude kihte, Töö korraldatakse nii, et rahuldada väiksema ja suurema haridusega isikuid, neid, kes soovivad ainult mõne üksiku küsimuse kohta seletust saada, ja ka neid, kes soovivad ennast harida süstemaatiliselt; korraldatakse teoreetilise ja praktilise iseloomuga loenguid. Möödunud 1928. aastal Seltsi ülalpidada olid järgmised õppeasutised:

- 1) Rahvaülikool (S. Kloostri 16);
- 2) Rahvaülikooli osakonnad:
 - a) pedagoogil. muuseumis;
 - b) S. Tartu m. 33;
 - c) Vabriku tän. 10;
 - d) Kalevi pataljonis;
 - e) Vene osakond (Narva m. 6);
- 3) Keelte kursused (inglise, saksa, eesti k.);
- 4) Tehnilised kursused (Tallinna Tehnikumis);
- 5) Kolledz — a) keskkooli osa, b) kõrgem osa;
- 6) Naistööstusõpilaste kooli;
- 7) Muusika kursused ja laulukoor;
- 8) Raamatukogu.

Praegusel ajal seltsi juhatus koosneb 10 isikust: esimees A. Kuks, abiesimees G. Ney, sekretär D. Treuman, abi A. Orav, laekur A. Tuuberg, abi J. Kents ja ametita liikmed J. Vestholm, V. Orav, dr. M. Püüman, M. Välbe (viimane kui õppeasutiste juhataja). Töö rohkuse tõttu on õppeasutiste juhatajale antud kaks abi: A. Luhaäär (Kolledz) ja J. Rummo (Rahvaülikool).

Rahvaülikoolis, selle osakondades ja kursustel peeti aasta jooksul 1694 teoreetilist

loengut ja 413 tundi kursustel. Kolledzi keskkooli osas, kus peetakse loenguid keskkooli kava järele, õppis üle 600 isiku. Kulused seltsil oli õppeasutiste ülalpidamisel 64.637 krooni. Seltsi teenistuses aasta jooksul oli

62 lektorit. Need arvud näitavad, et Tallinna Rahvaülikooli Selts suutis 12 aasta jooksul leida endale kindlad sihid ja tegevuse meetodid, mis leiavad poolehoidu ka rahva seas.

Tartu rahvaülikool.

Tartu rahvaülikool algas oma tegevust 1918 a. jaanuaris. Juba 27. märtsil sulgesid saksa okupatsioonivõimud rahvaülikooli. Edasine tegevus võis jätkuda alles 1919 a. teisest poolaastast peale.

Tartu rahvaülikooli loengud on peetud Tartu ülikooli ruumes, kusjuures on olnud avar võimalus demonstatsioonideks ja katseteks. Loengute aeg on äripäeviti k. 7—9-ni õhtul. Tasu loengute eest on juba hulga aastate vältel 50 senti poolaastas, 5 s. üksikloengu eest.

Alalisi kuulajaid, s. o. neid, kes on omandanud poolaasta loengukaardi, oli esimese 10 aasta kohta keskmiselt 129, viimaseil aastail isegi märksa üle selle.

Real lektoreil on auditorium olnud viimase võimaluseni (kuni 250 kuulajat) täis. Kuulajaist moodustavad õpilased suure osa ($\frac{1}{3}$ ümber); järgnevad ametnikud (17 prots.), käsi- ja vabrikutöölised (14,6 prots.), õpetajad (6,1 prots.), äriteenijad (5,3 prots.) ja sõdurid (4,0 prots.).

Lektoreiks on olnud kõigepealt ülikooli õppejõud, nimelt üle poole lektoreist on olnud professorid, dotsendid ja assistendid. Loenguteseeriad, enamasti 10 kuni 14 loengut poolaastas, on peetud väga mitmekesistest küsimustest, nimelt kõigepealt on käsitletud loodusteadusi, geograafiat, kirjandust, eesti keelt, ühiskonnateadust, ajalugu jne. Isegi üldised tervishoidlised ja arstiteaduslikud küsimused (sotsiaalpatoloogia, alkoholism, hingeline tervishoid jne.) on leidnud käsitlust, kuigi tervishoiu alal Tervishoiu muuseum korraldab hulga loenguid.

Peale nende kursusloengute korraldab Tartu rahvaülikool loenguid linnaosades. Neist pühapäevaseist üksikloenguist on osavõtt olnud elav. Tartu rahvaülikooli lektorid peavad loenguid ka maal, kus on kohati kujunenud punktid, kuhu kutsutakse lektoreid kaunis sagedasti.

Peale loengute korraldab Tartu rahvaülikool keelekursusi ja viimasel ajal ka joonistuskursust.

Rahvaülikooli õpilaste tulevane elukutse.

T-m.

Ajaloo vältel on kultuur olnud alati maal madalam kui linnades. Maalelavat, põlduharivat rahvast on sundinud võitlus olemasolu eest loobuma tarviliku hariduse saamisest, ning hiljem enda teadmiste täiendamisest. Kaua aega on puudunud isegi vastavad õppeasutused, mis oleksid võimaldanud lühema ajaga omandada põllumehele tarvilikke teadmisi, arendanud silmaringi, kasvatanud ise-teadvust ja töötahet.

Viimaste aastakümnete vältel on sääraks komplitseeritud maarahva õppeasutuks kujunenud terves Põhja-Euroopas, samuti viimasel ajal ka Eestis, maarahvaülikool.

Tähendatud kooli õpilasist on Eestis olnud umbes 90 prots. põlluharijate lapsi, kellel puudunud võimalusi saada küllaldaselt teadmisi ja vaimlist jõudu eelolevaks eluks ja tööks.

Rahvaülikool läheb välja seisukohalt, et õpetatavaid aineid tuleb käsitada põllumehe huvide ja teadmiste vajalikkuse seisukohalt. Põllumajanduses ja karjakasvatuses püütakse leida kõige õigemaid tootmisviise, arvestades meie majapidamistes valitseva olukorraga ja arenemise võimalustega, kõrvale jättes meie oludes kättesaamatud ja liig suured illusioonid. Samuti üldiselt tuntud üldainetes, nagu: arvuteadus, maateadus, ühistegevus jne., tun-

gitakse teadustesse põllumehe seisukohalt, omandades tegelikus elus vajalikke ja silmaringi laiendavaid teadmisi.

Õppeaja möödudes peaksid need noored pöörduma tagasi kodudesse—tallu, mida näitab ka meie rahvaülikooli nelja-aastane ajalugu, kus 97 prots. koolist läbikäinud noor-

test asunud taludesse ära kasutama üldmajanduslikku, geograafilist, kliimatilist seisukorda ja ümbritsevat loodust, koolis omandatud laiema silmaringi ja teadmistega.

Saavutades need tagajärjed, oleks rahvaülikoolide töö õige suund, mis viiks õitsele meie väikese põllumajandusliku Eesti.

Raadio vabaharidustöö vahendina.

K. Reinmann.

Vabaharidustöö edukus ripub suurel määral kasutatavatest vahenditest. Uusimate vahendite hulka kuulub muuseas raadio. Viimasel on vabaharidustöös suur tähtsus. Paljudes maades ongi juba raadio rakendatud vabaharidustöö teenistusse. Raadio, kaotades ruumi tähtsuse, on teinud võimalikuks kuulda ettekandeid sadade ja tuhandete kilomeetrite tagant. Viru- või Läänemaa üksikus metsanurga talus on nüüd võimalik kuulata ettekandeid Tallinnast ja Tartust, Berliinist ja Londonist, üldse kui mitte veel tervest ilmast, siis vähemalt Euroopast. Kümned ja sadad tuhanded kuulajad kuulavad omas kodus samal ajal ringhäälingu ettekandeid. Sarnane võimalus annabki raadiole suure tähtsuse ka vabaharidustöös. Selle võimaluse kasutamisele on asutud meilgi. Peale ettekannete väga mitmesugustelt aladelt on Eesti ringhäälingu saatekavasse võetud keelte, põllumajanduse ja muud kursused ning loengud, mida korraldab ringhääling või Tallinna Rahvaülikooli Selts, samuti Eesti Haridusliidu tegelaste iganädalased ettekanded vabaharidustöö küsimustest jne. Nii kujuneb ringhääling suureks rahvaülikooliks, mille kuulajatepere ulatub praegu kümnetesse tuhandesse. Tulevikus on kindlasti loota ringhäälingu kuulajatearvu suurenemist; seda suurema tähtsuse omab siis ringhääling teadmiste levitamisel ja seltskondlise organiseerimistöö alal.

Raadio suure tähtsuse pärast vabaharidustöös ja üldse rahva kultuurilise ning majanduslise järje tõstmisel, peaks iga haridus- ja

seltskonnategelane, eriti vastavad seltsid ja ühingud, kaasa aitama raadiokuulajate organiseerimisel ja ka teadmiste ning praktiliste oskuste levitamisel raadioasjanduse alal.

Esijoonel oleks tähtis, et seltsid ise seaksid üles raadio vastuvõtu aparaadid ja võimaldaksid kuulamist neile, kellel endal need puuduvad. Aparaatide praeguste hindade juures, mis on viimastel aastatel tuntavalt langenud, ei tekitaks see ülesaatuid raskusi. Et aga käsitlemise oskusest ripub aparaadi tegevuse korraldus ja kuulamise võimalus, siis on tähtis pakkuda raadiohuvilistele sellel alal vajalikke teadmisi. Nende teadmiste puudumine ongi raadio levimisel suureks takistuseks. Sellepärast on otstarbekohane organiseerida seltside juures raadio osakonnad või ringid, kelle ülesandeks oleks raadiohuviliste koondamine, vastavate eriteadmiste kättesaadavaks tegemine ja raadio levitamine. Koguni „Raadio ringhäälingu“ osanikkudeks peaksid seltsid ja raadioringid astuma, et kaasa kõnelda ringhäälingu tegevuse kujundamisel.

Raadio on ka tähtsaks kaudse karskustöö abinõuks, sest mõnigi alkoholisõber jätab raadio tõttu kõrtsi minemata, kui tal on võimalik kodus kuulata ringhäälingu ettekandeid ja leida sellest mõnusat ajaviidet ning lohutust.

Loodame, et hariduslised organisatsioonid, väärihinnatult raadio tähtsust vabaharidustöös, juba kõige lähemal ajal asuvad aktiivselt raadioasjanduse korraldamisele omas tegevuspiirkonnas.

Vabaharidustöö kava raadio ringhäälingus.

E. Vender.

Raadio ringhäälingu lahkel vastutulekul on käesoleval aastal võimaldatud korraldada raadio kaudu kursusi seltside tegelastele ja näitlikke õpiringide tunde. Juhatus eandmiseks seltskonnategelastele on Haridusliidule võimaldatud raadiot kasutada igal laupäeval kella 1/28—8. Seda aega tahab Haridusliidu juhatus kasutada eestkätt üldiste vabaharidustöö põhimõtete selgitamiseks ja selle järele asuda üksikute küsimuste põhjalikumale käsitlemisele. Seni on kõneldud õpiringidest ja rahvaülikoolidest. Enne jõulupühi on kavatsus veel peatuda lühidalt rahvamajade küsimuse juures ja selle järele anda pikemaid ülevaateid raamatukogude korraldamise ning näitemängu ala kohta. Viimased küsimused tulevad käsitlusele praktilise korraldamise ja ettekandmise seisukohtadelt.

Nende küsimuste arutamise puhul tuleb paratamata ette juhuseid, kus kuulajatele mõni küsimus tumedaks jääb, või kohalikkude olude kohaselt selle peale hoopis eriseisukohalt vaadata tuleks, sellepärast palub Liidu juhatus kõiki seltside tegelasi, kellel raadio kaudu edasiantavate vabaharidustöö loengute puhul küsimusi on, neid saata Liidule, või Raadio Ringhäälingule, kust need edasi antakse Liidu kõnelejatele. Sest väga palju on neid küsimusi, mis huvi pakuvad mitte ainult küsijale, vaid peale selle paljudele teistele tegelastele. Nende loengute kaudu on võimalik luua õige tihedat kontakti üksikute seltside ja nende keskseltsi Haridusliidu vahel.

Teiseks uudiseks on õpiringide korraldamine raadio kaudu. Õpiringide liikumus pole meil kaua aega täit hoogu saanud. Puudunud on juhtiv keskorganisatsioon ja samuti

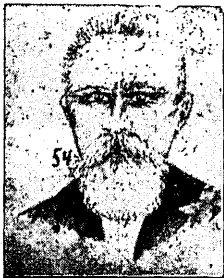
on puudunud õpiringide töö jaoks tarvilik kirjandus. Õpingid, kui iseõppijate koondised vajavad oma õppetöö jaoks sellekohaselt kokkuseatud raamatuid. Need puuduvad aga täitsa eesti keeles. Sellepärast on paratamata, et tuleb esialgu läbi ajada kooli ja hariliku populaarteadusliku kirjandusega. Kui puudub aga õpiringide oma kirjandus, siis on tarvilik kavade kokkuseadmine, mille alusel õpingid töötada võivad. Niisuguseid kavu on nüüd Haridusliidu poolt kokku seatud ja samuti on Liitu koondatud teiste organisatsioonide poolt väljatöötatud kavu. Praegu on Haridusliidul kavu üle 30 eriaine kohta. See võimaldab juba õige mitmesuguse huvide kohaselt õpinge asutada. Õpiringide asutamise ja nendes töötamise meetoditega tutvustamiseks korraldatakse, alates kesk novembrist, näitlikke õpiringi koosolekuid raadio kaudu. Kavatsus on korraldada esimeses järjekorras kodanikuteaduse ja siis ilukirjanduse õpinge. Kas need ained aga kohalikkudele õpiringide tegelastele vastuvõetavad on ja mis ajal õpiringi tunde korraldada raadio kaudu, selleks paluvad korraldajad Haridusliidule teatada:

1. Mis aimest soovitakse proovitud kuuks.

2. Kui tihti neid korraldada.

3. Mis kella ajal on proovitud korraldamine kuulajatele kõige vastuvõetavam.

Vastuseid nendele küsimustele palutakse hiljemalt 10. novembriks. Haridusliidu juhatus püüab omalt poolt vähemalt nende ainete kohta, mis käsitlusele tulevad raadio kaudu, kokku seada raamatute komplekti, mis siis ringid Liidult laenata võivad.

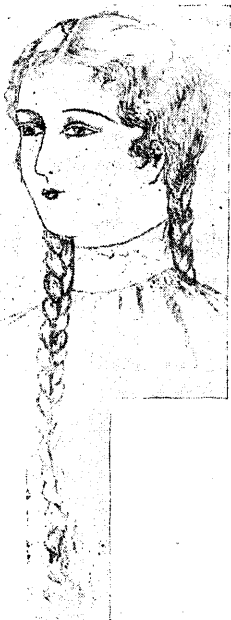

Hariduslikud seltsid ja koolid!

**Haridusliidu parukate
laenukogu
on ainult Teie teenistuses.**

E. Haridusliidu teatritarvete laos olevate esemete laenamise ja müümise tingimused.

§ 1. Parukaid, habemeid, vurrusid ja maskisid laenatakse kultuurhariduslistele organisatsioonidele ning koolidele.

§ 2. Organisationsioonidele, kellel alaliseks kautsjoniks on sisse makstud 10 krooni, laenatakse rekvisiite kuni 25 kr. väärtuses, 20.-kr. kautsjoni vastu — 50 kr. väärtuses ja 30.-kroonise kautsjoni vastu määramata summa ulatuses.

§ 3. Organisationsioonidelt, kellel alalist kautsjoni sisse makstud ei ole, võetakse tagatist laenatavate esemete poole ostuhinna suuruses.

§ 4. Liidu liikmed ja koolid on kautsjoni maksmisest vabastatud.

Märkus: Lao juhatajal on õigus neilt koolidelt ja liikmeilt kautsjoni nõuda, kes omi kohustusi rekvisiitide laenutamisel varem ei ole korralikult täitnud.

§ 5. Esemete ühekordse tarvitamise tasu on:

- a) lühijuukselised meesparukad . . . Kr. 0.50
- b) pikajuukselised mees- ja lühijuukselised naisparukad . . . „ 0.75
- c) pikajuukselised naisparukad . . . „ 1.—
- d) habemnd ja vurrud . . Kr. 0,15 — 1.—

§ 6. Ühekordseks tarvitamiseks võetud rekvisiite võib laenaja 7 päeva oma käes pidada, kuid ainult 3 päeva peale tarvitamist

§ 7. Laenajad, kes § 6 ettenähtud tähtajaks rekvisiite mitte tagasi ei saada, maksavad iga kauem oma käes peetud nädala või selle osa eest pool ühekordse tarvitamise tasu summast.

§ 8. Vigastatud asjade tagasitoomisel arvatakse tasu juure nii palju, kui palju esemed oma väärtusest kaotanud on, kusjuures suuremate vigastuste korral, mis rekvisiitide edaspidist kasutamist takistavad, juurde arvatav summa esemete ostuhinnani ulatuda võib.

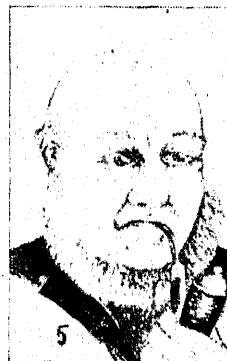
Samuti tuleb laenajal müügihind välja maksta laenatud esemete kaotsimineku puhul.

§ 9. Haridusliste organisationsioonidele ja asutustele, kes soovivad rekvisiite omandada, on võimaldatud nende ostmine ja tellimine.

Parukate tellimise korral palutakse ülesanda võimalikult täpne paruka kirjeldus või kujutatava isiku vanadus, iseloom, elukutse, j.n.e.

Tellimiste ja järelepärimistega pöörduda:

**EESTI HARIDUSLIIT, Tallinnas,
Rataskaevu 22, tel. 6-52.**

Raamatukogudele soovitatavate raamatute nimekiri.

Raamatukogud on meie vabaharidustöös vanimaid tegevusvahendeid. Esimeste haridusliste seltside asutamise järele hakati ka kohe raamatukogusid organiseerima. Asutati neid isegi ilma seltsideta. Loodi selleks vastav ülemaalse ulatusega „Raamatukogude korraldamise selts“, mille ülesandeks oli raamatukogudele väärtuslikku kirjandust soovitada ja ka seltside raamatutega varustamise eest hoolt kanda. Erakorralised ajad, mis viisid selle väärtusliku ettevõtte algatajad eenale oma algatusest, tõmbasid lõpuks kriipsu peale tervele ettevõttele.

Uutes oludes ja teistsuguste võimalustega tööle asudes on E. Haridusliit, kõrgelt hinnates raamatukogude organiseerimist, püüdnud pöörduda sellele ka vastavalt tähelepanu. Tegelaste ja töäjõudude kaudu ei jõua aga kaugele igale poole. Haridusministeeriumi algatusel Riigikogu poolt maksuma pandud avalikkude raamatukogude seadusega on küll kindlustatud raamatukogude minimaalseks arenguks tarvilik aineiline toetus, kuid vaimlisest jõust tundub õige tihhti ja mitmel pool puudust. Eriti raske on raamatute valik kogude täiendamise puhul. Meil on küll ilmunud Eesti raamatuturu üldkatalog, aga seal leidub igasuguseid raamatuid, ka neid, mis raamatukogu asemel tuleks paigutada kindlasti arhiivi.

Et kogude hoidjatele kaasa aidata raamatute valimisel, selleks otsustas Eesti II hariduskongress teha E. Haridusliidu juhatusele ülesandeks kokku seada maa raamatukogudele soovitatavate raamatute nimekirjad. Selle otsuse teostamiseks moodustas Liidu juhatuse toimkonna koosseisus: E. Kubjas, A. Maurer, A. Sibul, A. Tamman ja E. Vender, ning pöördus samal ajal üksikute liikide järgi nimekirja koostamiseks järgmistele tegelaste poole: Prof. Pöld, mag. Väinaste, dr. med. Vilms, A. Sibul, M. Laarmann, J. Grünthal, A. Käsebier, J. Kents ja H. Moora. Nendelt saadud vastuste kohaselt redigeeris ja ühtlustas toimikond järgneva nimekirja, pidades silmas põhimõtteid ja nõudeid:

1. Nimekiri on mõeldud eeskätt alevite ja väiksemate linnade raamatukogudele. Seda võivad aga hea eduga kasutada ka süstemaatilise lugemise harrastajad enesearendamiseks lugemise kava kokkuseadmisel.

2. Raamatute nimekiri on kokku seatud meil ametlikult maksmas oleva kümneid-

liigituse kava järele. Peale selle on see nimekiri jagatud viieks, võttes aluseks raamatukogu asutamiseks kasutada olevaid ainelisi võimalusi. Nii tuleb raamatukogu asutamisel, kui selleks on kasutada ainult 100 krooni, võtta igast liigist need raamatud, mis on ettenähtud 100-kroonise kogu jaoks. 250-kroonisessse kokku tuleb võtta kõik raamatud 100-kroonisest ja 250-kroonisest kogust, sest iga järgnev kogu sisaldab eneses kõiki eelmisi kogusi. Kogude täiendamise puhul tuleks kogujuhatajatel pidada silmas ühes uue kirjanduse muretsemisega seda, et kogus leiduksid ka need raamatud, mis on paigutatud nimekirja esimestesse kogudesse (kontsentritesse). Igal kogu juhatajal on muidugi võimalus siin oma äranägemise järele valida. Kogude summa 100 kr., 250 kr. jne. ei ole mitte täpne, vaid ligikaudne.

3. Kogud on nii kokku seatud, et esimestes kogudes on küll püütud võimalikult väärtuslikku, kuid siiski enam rahvalikku kirjandust pakkuda. Eriti maksab see teadusliku kirjanduse kohta. Nimekirja koostamisel on püütud arvestada sellega, et see pakuks lugemismaterjali eeskätt just algajale lugejale, kuid peaks sisaldama kirjandust ka arenenud maitsega ja nõudlikuma lugeja jaoks.

4. Näidendite valiku juures on peetud rohkem silmas nende valikut lugemise kui lavaval ettekandmise seisukohalt välja minnes.

5. Ajakirjad on toodud liikidesse kuuluvuse järgi iga liigi lõpul tähestiku järjekorras, kusjuures raamatukogude juhatajatel nende tellimise korral tuleks pidada silmas kohalike nõudeid ja võimalusi.

6. Üksikud raamatud, peajasjalikult seadustekogud, on toodud kahes kohas — raamatute pealkirja ja autori nime järgi.

7. Nimekirjast on jäetud välja need raamatud, mille kohta oli teada, et nende trükk on otsas, kuigi neid muidu oleks tulnud soovitada.

Kõikide nende asjaoludega arvestades on nimekirja koostajatel tulnud teha raamatute paigutusi, kus raamatu väärtuse ja nimekirja koostajate tahtmise kõrval tuli õige palju arvestada selle nimekirja otstarbega ja selle nimekirja järele koostatud raamatukogude tulevaste kasutajatega.

Järgnevasse nimekirja on paigutatud kuni 1929. a. ilmunud raamatud ja üksikud ka

kevadel ilmunutest. Ilmuvate raamatute kohta hakkab „Vabaharidustöö“ avaldama lühikesi arvustusi, raamatute ilmumise järjekorras, ja nendest raamatukogudele soovivate raamatute nimekirju kaks korda aastas.

Äärmiselt raske on tabada õiget valikut soovivate raamatute nimekirja koostamisel. Maitseed, arvamised ja soovid on niivõrt erinevad, et üksikasjades ikkagi lahkuminekuid tuleb. Toimkond on siiski üldisi põhimõtteid

aluseks võttes katsunud arvestada kõikide temale esitatud sooviavaldustega nii palju kui seda võimaldasid kitsaste aineliste võimaluste poolt ettekirjutatud raamid. Nimekirja väljandmise jätkamisel tahab Haridusliit alati arvestada selle tarvitajate ja asjast huvitavate soovidega.

Liidu juhatuse ja toimkonna nimel suur tänu kõigile, kes ühel või teisel viisil kaasa aitasid nimekirja koostamisel.

Evald Vender.

O liik — ilukirjandus:

romaanid, novellid, jutustused, visted, luuletused ja näidendid.

100-kroonine kogu.

- Bornhöhe, E.** Tasuja.
„Kool“, 1922, 117 lhk. Kr. 1.—
- Gailit, A.** Toomas Nipernaadi.
„Loodus“, 1928, 432 lhk. „ 6.50
- Hamsun, K.** Viktoria.
„Elu“, 1928, 132 lhk. „ 0.35
- Kallas, A.** Võõras veri.
„Varak“, 1922, 94 lhk. „ 1.—
- Kitzberg, A.** Külajutud I, II ja III. (Veli Henn ja Henu veli, Rätsep Õhk j. t.
„Noor-Eesti“, 1913, 178+136 lhk. „ 3.50
- Kivikas, A.** Murrang.
„Odamees“, 1925, 186 lhk. „ 3.—
- Luts, O.** Kevade I—II.
„Noor-Eesti“, 1920, 140+280 lhk. „ 4.—
- Metsanurk, M.** Punane tuul.
„Noor-Eesti“, 1928, 667 lhk. „ 5.50
— Valge pilv.
„Postimees“, 1925, 296 lhk. „ 2.—
- Mõtslane, M.** Liblika lend.
„Noor-Eesti“, 1927, 260 lhk. „ 2.75
- Tammsaare, A. H.** Kõrboja peremees.
„Noor-Eesti“, 1926, 172 lhk. „ 1.80
— Tõde ja õigus.
„Noor-Eesti“, 1926, 608 lhk. „ 4.75
- Tuglas, F.** Liiva kell I—II.
„Noor-Eesti“, 1910, 188+184 lhk. „ 4.—
- Vilde, Ed.** Mahtra sõda I—II.
Kogutud t. XX ja XXI a. „Varak“, 1924, 252+210 lhk. „ 5.50
— Mäeküla piimamees.
„Rahvaülikool“, 1922, 224 lhk. „ 1.80

250-kroonine kogu.

- Aho, J.** Juha.
„Noor-Eesti“, 1925, 160 lhk. Kr. 2.00

- Aho, J.** Raudtee.
Eesti Kirjanduse Selts, 1928, 124 lhk. Kr. 1.50
- Gailit, A.** Ristisõitjad.
„Loodus“, 1927, 383 lhk. „ 4.80
— Vastu hommikut.
„Rahvaülikool“, 1926, 170 lhk. „ 2.80
- Galsworthy, J.** Üunapuu.
Eesti Kirjanduse Selts, 1927, 112 lhk. „ 0.65
- Hamsun, K.** Sügistähtede all.
„Noor-Eesti“, 1927, 120 lhk. „ 1.50
- Hugo, V.** Jumalaema kirik Pariisis.
Eesti Kirjanduse Selts, 1924, . 576 lhk. „ 4.50
- Jakobson, A.** Vaestepatuste alev I. II.
„Loodus“, 1927, 408+352 lhk. „ 7.50
- Järnefelt, A.** Isamaa.
Eesti Kirjanduse Selts, 1926, 184 lhk. „ 2.00
- Kallas, A.** Barbara v. Tisenhusen.
„Varrak“, 1924, 82 lhk. „ 0.90
- Kitzberg, A.** Külajutud IV. V. (Püve Peetri riukad, Koopa vana j. t.
„Noor-Eesti“, 1920/21, 118+147 lhk. „ 4.00
- Lattik, J.** Meie noored.
Roht, 1921, 104 lhk. „ 0.90
- Linnankoski, J.** Laul tulipunast lillest.
„Noor-Eesti“, 1927, 208 lhk. „ 2.25
- London, J.** Martin Eden.
„Noor-Eesti“, 1928, 445 lhk. „ 5.75
- Luts, O.** Suvi I. II.
„Noor-Eesti“, 1922, 158+158 lhk. „ 4.00
— Tootsi pulm.
„Varak“, 1921, 154 lhk. „ 1.50
— Äripäev.
„Odamees“, 1924, 116 lhk. „ 1.50

Metsanurk, M. Jäljetu haud. „Noor-Eesti“, 1925, 261 lhk.	Kr. 2.75	Dickens, Ch. Kilk koldel. Eesti Õpetajate Liit, 1926, 172 lhk. Kr. 1.00	
Mändmets, J. Läbi rädi. „Loodus“, 1927, 328 lhk.	4.00	Dostojevski F. M. Kuritöö ja karistus I-III. „Loodus“, 1929, 683 lhk.	3.00
Mõtslane, M. Mu kodu. „Noor-Eesti“, 1927, 302 lhk.	3.75	Ernst, O. Asmus Semperi noo- rusmaa. Eesti Kirjanduse Selts, 1928, 220 lhk.	2.25
Roht, R. Kurgsoo. „Noor-Eesti“, 1924, 136 lhk.	1.50	Flaubert, G. Salambo. Eesti Kirjanduse Selts, 1928, 326 lhk.	4.00
— Maa. „Noor-Eesti“, 1927, 320 lhk.	3.00	Galsworthy, J. Esimene ja vii- mane. „Loodus“, 1928, 61 lhk.	0.25
Rumor, K. Sammud kaduvikku. „Noor-Eesti“, 1928, 221 lhk.	2.75	Gorki, M. Valitud tööd. V. N. K. Ü. Keskkomitee E. Sektisioonide Keskbüroo, 1921, 30 lhk.	0.35
Saal, A. Vambola. Hermann, 1889, 276 lhk.	1.75	Goethe, W. Noore Wertheri kan- natused. Eesti Kirjanduse Selts, 1926, X+120 lhk.	1.50
Tammsaare, A. H. Rahaauk. „Noor-Eesti“, 1920, 123 lhk.	1.25	Helanen, V. Karmid tähed. „Noor-Eesti“, 1927, 220 lhk.	2.75
— Uurimisel. „Noor-Eesti“, 1922, 106 lhk.	1.25	Hoffmann, E. T. A. Aamisepa meister Martin ja tema sellid. Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 63 lhk.	0.50
Vallak, P. Hulgus. „Noor-Eesti“, 1927, 266 lhk.	2.75	Hänninen, K. Jäämere kangelane. „Noor-Eesti“, 1918, 180 lhk.	1.00
Vilde, Ed. Kog. XXII. XXIII a. (Kui Anija mehed käisid Tal- linnas I-II.) „Loodus“, 1929, 344 lhk.	4.60	Jaik, J. Võrumaa jutud. Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1924, 178 lhk.	3.00
500-kroonine kogu.			
a) jutukirjandus.			
Aho, J. Panu. Eesti Kirjanduse Selts, 1926, 414 lhk.	Kr. 3.25	Jannsen, J. V. Kolm juttu (Maa- targad, Uus Variser ja Volde- mar ja Jüri. Eesti Kirjanduse Selts, 1922, 73 lhk.	0.50
— Õpetaja proua. Tallinna Eesti Kirjastusühisus, 1914, 198 lhk.	2.00	Jokai, M. Kuldaväärt mees. Hermann, 1926, 388 lhk.	2.50
— Õpetaja tütar. „Noor-Eesti“, 1925, 76 lhk.	1.50	Kivi, A. Seitse venda. Eesti Kirjanduse Selts, 1924, 480 lhk.	3.50
Alver, B. Tuulearmuke. „Loodus“, 1927, 255 lhk.	3.50	Kivikas, A. Jaanipäev. „Postimees“, 1924, 352 lhk.	2.50
Balzac, H. de. Šagrään nahk. Eesti Kirjanduse Selts, 1926, 282 lhk.	3.00	— Mihklipäev. Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1924, 236 lhk.	2.40
Bierbaum, O. Siugnaine. „Loodus“, 1928, 62 lhk.	0.25	— Ristimine tulega. „Odamees“, 1923, 176 lhk.	2.00
Bornhöhe, E. Viljandi mäss. „Kool“, 1921, 101 lhk.	0.85	Lamartine, A. de. Graziella. A. Org, 1923, 128 lhk.	1.25
— Vürst Gabriel. Pihlakas, 1920, 240 lhk.	1.00	Lattik, J. Minu kodust. Tallinna Eesti Kirjandus-Ühisus, 1921, 103 lhk.	1.30
Chateaubriand, Fr. R. Viimase Abenserraadži seiklused. „Loodus“, 1928, 62 lhk.	0.25	Lehtonen, J. Armunud lombak ehk Sakris Kukkelmann. „Noor-Eesti“, 1926, 402 lhk.	2.50
— Atala. Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 84 lhk.	0.60		
Cervantes, M. de. Vaimukas rüütel Don Quijote la Manchast. Eesti Kirjanduse Selts, 1924, 252 lhk.	2.50		

Leino, E. Musti.		
„Noor-Eesti“, 1927, 77 lhk.	Kr.	1.00
Linnankoski, J. Karjattidruk Hilja.		
„Loodus“, 1927, 62 lhk.	„	0.25
Liiv, Juhan. Vari, Käkimäe Kägu ja teised,		
„Noor-Eesti“, 1923/26, 113 lhk.	„	2.25
London, J. Loitev koit.		
■ Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1923, 405 lhk.	„	2.00
— Poksija Tom King.		
„Loodus“, 1929, 62 lhk.	„	0.25
Luts, O. Ants Lintner.		
„Noor-Eesti“, 1926, 102 lhk.	„	1.25
— Iiling.		
„Noor-Eesti“, 1924, 236 lhk.	„	2.25
— Olga Nukrus.		
„Noor-Eesti“, 1926, 132 lhk.	„	2.00
Marryat, F. Tiitrimees Tubli.		
Eesti Kirjanduse Selts, 1926, 286 lhk.	„	2.50
Metsanurk, M. Orjad.		
„Noor-Eesti“, 1925, 102 lhk.	„	1.25
— Taavet Soovere elu ja surm.		
Tallinna Eesti Kirjandus-Ühisus, 1922, 175 lhk.	„	1.20
— Toho-Oja Anton.		
„Noor-Eesti“, 1924, 77 lhk.	„	1.00
— Viimne päev.		
Eesti Kirjanikkude Liit, 1927, 170 lhk.	„	2.50
Molnar, F. Päl-tänava poisid.		
„Maa“, 1921, 207 lhk.	„	2.00
Morn, R. Andekas parasiit.		
„Loodus“, 1927, 281 lhk.	„	3.80
Mändmets, J. Isa talus.		
Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 153 lhk.	„	1.25
— Meri.		
Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1924, 139 lhk.	„	1.60
Mõtslane, M. Hilda Kõrevares.		
„Noor-Eesti“, 1928, 375 lhk.	„	4.00
Pantenius, Th. Kelleste omad.		
„Postimees“, 1902, 371 lhk.	„	3.50
Peterson, E. Rahvavalgustaja.		
„Kool“, 1921, 367 lhk.	„	1.75
Pärn, J. Must kuub.		
Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 156 lhk.	„	1.20
Roht, R. Minevik.		
„Noor-Eesti“, 1920, 223 lhk.	„	2.00
— Üksindus.		
„Noor-Eesti“, 1924, 248 lhk.	„	2.50
Rudolf, O. 1001 öö.		
„Kool“, 1921, 182 lhk.	„	1.75
Sillanpää, F. E. Hildu ja Ragnar.		
„Loodus“, 1928, 62 lhk.	„	0.25
— Vaga viletsus.		
Eesti Kirjanduse Selts 1923, 197 lhk.	Kr.	1.75
Suonio. Kuu jutustused.		
Eesti Kirjanduse Selts, 56 lhk.	„	0.40
Tammsaare, A. H. Poiss ja liblik.		
Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1922, 130 lhk.	„	1.00
Tuglas, Fr. Felix Ormusson.		
„Noor-Eesti“, 1920, 208 lhk.	„	2.00
Vallak, P. Ajude mäss.		
„Loodus“, 1926, 160 lhk.	„	2.40
Wells, H. G. Inimsoo koidikul.		
Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1927, 64 lhk.	„	0.80
Verne, J. Saladuslik saar.		
Eesti Kirjanduse Selts, 1929, 617 lhk.	„	7.00
Vilde, E. Kogutud teosed:		
I. Kurjal teel ja Musta mantliga mees, XVI. Külmale maale. Prohvet Maltswet I—III		
„Varak“, „Loodus“, 1923/24 1929, 146+220+263+237+240 lhk.	„	13.40
b) luuletused.		
Koidula, L. Kogutud luuletused.		
Eesti Kirjanduse Selts, 1925, XVI+207 lhk.	„	2.75
Liiv, Juh. Luuletused.		
„Noor-Eesti“, 1926, 280 lhk.	„	3.75
Suits, G. Elutuli.		
„Noor-Eesti“, 1913, 64 lhk.	„	0.50
— Tuulemaa.		
„Varak“, 1920, 127 lhk.	„	1.25
Under, M. Verivalla.		
„Varak“, 1920, 78 lhk.	„	0.60
c) näidendid.		
Kitzberg, A. Libahunt.		
„Varak“, 1920, 110 lhk.	„	1.50
Metsanurk, A. Vagade elu.		
„Noor-Eesti“, 1923, 84 lhk.	„	1.20
Vilde, Ed. Pisuhänd.		
„Maa“, 160 lhk.	„	1.00
1000 kroonine kogu.		
a) jutukirjandus.		
Aho, J. Laastud. Kimp I.		
„Istandik“, 1927, 284 lhk.	Kr	3.50
— Südametunnistus.		
„Noor-Eesti“, 1927, 195 lhk.	„	2.00
— Vaikne meri. Laastud.		
Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 120 lhk.	„	1.00

— Valitud jutud ja laastud I.	
„Noor-Eesti“, 1926, 192 lhk.	Kr. 2.00
Amicis, E. de. Süda I—II.	
„Odamees“, 1924, 130 lhk.	” 3.20
Aspe, E. Ennosaare Ain.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 141 lhk.	” 1.00
Balzac, H. de. Armastus maski varjul.	
„Valik“, 1928, 85 lhk.	” 0.75
Björnson-Björnsterne, Päi- vila Synnöve.	
„Elu“, 1926, 110 lhk.	” 0.35
Doyle-Conan, A. Kolmnurk sõõris I. II.	
„Elu“, 1926, 212 lhk.	” 0.70
Coster, Ch. de. Ulenspiegel ja Lamme Coedsak.	
„Majak“, 1927, XVI+616 lhk.	” 4.75
Courths-Mahler, H. Anna an- deks, Loori, I. II.	
„Elu“, 1926, 102+102 lhk.	” 0.75
Defoe, D. Robinson Crusoe.	
„Rahvaülikool“, 1918, 192 lhk.	” 0.90
Dickens, Ch. Oliver Twisti imelikud elujuhtumused.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1927, 508 lhk.	” 3.50
Doyle, C. Brigaderi lood.	
(Kuidas brigader tappis rebase, Kuidas Brigader päästis sõja- väe, Kuidas Brigader vallutas Saragosse, Lugu üheksast Preisi, ratsaväelasest ja Brigaderi vii- mane seiklus).	
Eesti Õpetajate Liit, 1927,	” 1.25
Eisen, M. J. Eesti ennemuistsed jutud.	
Roht, 1920, 160 lhk.	” 1.00
— Eesti imede ilmast.	
„Loodus“, 1927, 316 lhk.	” 3.90
Evers, H. H. Kummalised lood.	
„Loodus“, 1928, 52 lhk.	” 0.25
— Nõiduse õpilane.	
„Postimees“, 1921, 292 lhk.	” 0.75
Flaubert, G. Kolm lugu.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1922, 104 lhk.	” 0.75
France, A. Jumalad jänunevad.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1927, 247 lhk.	” 2.25
— Õnnesärk.	
„Loodus“, 1928, 62 lhk.	” 0.25
Gailit, A. Muinasmaa.	
„Varrak“, 1920, 168 lhk.	” 1.25
Goethe, W. Faust I.	
„Postimees“, 1920, 218 lhk.	” 1.00
Gorki, M. Muinasjutud elutõest.	
„Varrak“, 1921, 63 lhk.	” 0.30
Haas, R. de. Kolm jutustust.	
„Elu“, 1926, 96 lhk.	” 0.35
Harbou, Thea, v. Metropolis I. II.	
„Elu“, 1926, 104 lhk.	” 0.70
Homeros. Ilias. (Schwabe, G. ümbertõlkest A. H. Tammsaare tõlkes)	
A. Org, 1923, XVIII+344 lhk.	” 2.00
— Odysseia (Schwabe, G. ümbertõlkest A. H. Tammsaare tõlkes).	
A. Org, 1923, XVIII+166 lhk.	” 3.75
Hugo, V. Tapakirve aastal I. II.	
„Elu“, 1927, 190 lhk.	” 0.70
Ivalo, S. Juho Wesainen.	
„Vaba Maa“, 1922, 204 lhk.	” 0.80
Jaik, J. Uhhuu jutustused.	
„Noor-Eesti“, 1928, 140 lhk.	” 2.25
Järnefelt, A. Minu Marta.	
„Noor-Eesti“, 1928, 155 lhk.	” 2.00
Järv, J. Karolus.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1923, 112 lhk.	” 0.75
— Vallimäe neitsi.	
Hermann, 1908, 338 lhk.	” 2.00
Kallas, A. Reigi õpetaja.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1928, 157 lhk.	” 2.00
Keller, G. Kolm õiglast kam- miseppa.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1927, 58 lhk.	” 0.30
— Küla Romeo ja Julia.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1928, 130 lhk.	” 0.30
Kellermann, S. Meri.	
„Noor-Eesti“, 1928, 219 lhk.	” 2.50
Kipling, R. India jutud.	
„Loodus“, 1928, 62 lhk.	” 0.25
— Mees, kes tahtis olla kuningas.	
„Noor-Eesti“, 1926, 178 lhk.	” 2.00
Kivikas, A. Punane ja valge.	
„Noor-Eesti“, 1927, 159 lhk.	” 2.00
— Sookaelad.	
Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus, 1027, 179 lhk.	” 2.50
— Verimust.	
„Arlekiin“, 1920, 84 lhk.	” 1.50
Koidula, L. Kaks juttu.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1924, 106 lhk.	” 0.85
— Ojamõlder ja tema minija.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1021, 60 lhk.	” 0.45
Korhonen, V. Mesikäpa jaaniöö.	
Eesti Kirjanduse Selts, 1927, 72 lhk.	” 1.00

(Järgneb)

Kursused ja loengud.

Haridusliit saadab „Vabaharidustöö“ kaasandena käesoleva numbriga kõikidele haridusliste seltsidele E. Haridusliidu lektorite nimekirja. Nimekiri sisaldab lektorite nimed ja aine (kõne teemid), millele keegi nõus on kõnelema. Lektoreid saadetakse välja allpool esitatud tingimuste kohaselt, mis on kinnitatud Liidu juhatuse poolt 14. nov. 1928.

Kursuste, loengute ja kõnekoosolekute korraldamise tingimused.

E. Haridusliit korraldab kursusi, loenguid ja kõnekoosolekuid kohapealsete organisatsioonide soovil ja omal algatusel. Lektorite ja kõnelejate töötasu maksab Liit, kuna kohalikkude seltside kanda on lektori sõidukulud (raudteel ja laevadel II kl. tariifi järele, või III kl. platskaardiga), korter ja ülalpidamine. Samuti on kohapealse organisatsiooni kanda kursuste majanduslikud kulud ja kohalikkude lektorite tasu.

Erakordsetel juhtumustel katsub Liit ka kohapealsete lektorite tasu maksmiseks toetust muretseda.

Kohalik organisatsioon võtab oma peale kõik kohapealsed korraldustööd ja toimingud: kursuste kui ka lektorite korteri leidmise ja nende korraldamise, lektoritele sõiduvõimaluste muretsemise, kuulutuste väljapanemise, kursuste pidamise teatavaks tegemise jne.

Korraldaja on kohustatud selle eest hoolitsema, et kursuste ruumid oleksid tarvilikult köetud.

Kohapealne organisatsioon nimetab oma poolt kursuste juhataja, kelle hooleks on korrapidamine loengute ajal ja kelle poole lektorid pöörduvad tarvilikkude korra'duste tegemiseks.

Kursuste korraldamise soovist teatatagu Eesti Haridusliidule (Rataskaevu 22) võimalikult aegsasti (soovitat vähemalt kuu aega enne kursust), et Liidul võimalik o'eks kursuste võrku lektorite aja kui ka sõidukulude suhtes kavatseda võimalikult otstarbekohaselt.

Kursuste sooviavalduses tuleb teatada: 1) soovitat aeg, 2) lektor, 3) aine ja 4) kohale sõidu võimalused (kui kaugel raudtee jaamast, kas on omnibusi ühendust jne.). Ühtlasi on soovitat märkida, kas soovitud lektorid võib asendada teise lektoriga, kui soovitud lektoril võimalik ei ole sel korral välja sõita.

Pärast kursusi, loenguid ja kõnekoosolekuid esitatakse Haridusliidule aruanne, kursuste puhul — Haridusministeeriumi poolt kinnitatud vormi järgi.

Üksikule ainele vastavad kursused on harilikult kuni 6-tunnilised, mis lektor ühe kuni kahe päeva jooksul ette kannab. Loengute aeg — kokkuleppel kohapealse organisatsiooniga, harilikult aga õhtuti. Ühes kohas korraldatavate kursuste üldine ulatus on ühe tegevusaasta jooksul 5—6 ainet, kogusummas 20—30 loengut, mis peetakse üht järge või mõnesuguste vaheaegadega üksikute lektorite loengute vahel.

E. Haridusliit.

Eesti Haridusliidu teatritarvete laos olevate maskide müügihind:

MASKID:	Väike pea	Suur mask	Väike mask	MASKID:	Väike pea	Suur mask	Väike mask
1. Kassi	3.—	1.20	1.—	16. Muti	3.—	1.20	1.—
2. Konna	3.—	1.20	1.—	17. Punakaela	3.—	1.20	1.—
3. Eesli	3.—	1.20	1.—	18. Kuke	3.—	1.20	1.—
4. Ahvi	3.—	1.20	1.—	19. Kana	3.—	1.20	1.—
5. Koera	3.—	1.20	1.—	20. Kanapoja	3.—	1.20	1.—
6. Kitse	3.—	1.20	1.—	21. Hane	3.—	1.20	1.—
7. Rebase	3.—	1.20	1.—	22. Pardi	3.—	1.20	1.—
8. Jänese	3.—	1.20	1.—	23. Kure	3.—	1.20	1.—
9. Karu	3.—	1.20	1.—	24. Öökulli	3.—	1.20	1.—
10. Orava	3.—	1.20	1.—	25. Papagoi	3.—	1.20	1.—
11. Hundi	3.—	1.20	1.—	26. Varblase	3.—	1.20	1.—
12. Valgehiire	3.—	1.20	1.—	27. Haraka	3.—	1.20	1.—
13. Hiire	3.—	1.20	1.—	28. Pääsukese	3.—	1.20	1.—
14. Hirve	3.—	1.20	1.—	29. Ronga	3.—	1.20	1.—
15. Härja	3.—	1.20	1.—	30. Tui	3.—	1.20	1.—

MITMESUGUSED TEATED

Näitemängu kursused.

Peaaegu kõik maa hariduslikud organisatsioonid kasutavad oma tegevuse vahendina näitemängu. Pidude eeskavades on näitemängule antud esikoht. Kuna aga puuduvad teoreetiliste teadmistega ja kogemustega varustatud näitejuhid ja näitlejad, siis ei saavutata igakord mitte loodetud tagajärgi. Halvasti valitud näitemängu ja selle vaevalise ettekandmise tulemuseks on rahva eemaläämine ja tegelaste asjata jõu kulutamine.

Haridusliit on püüdnud juba aastade kestvusel aidata kaasa seltsidele lavategevuse arendamisel ja on selleks võtnud ametisse näitejuhid-instruktorid. Nende ülesandeks on nõu ja juhatust anda seltsidele ja näiteseltskondadele igasugustes lavategevusse puutuvates küsimustes ja korraldada lühiajalisi näitemängu kursusi. Kursused kestavad harilikult kaks nädalat, mille kestvusel võetakse lühidalt läbi asjaarmastajatele näitlejatele kõige tarvilikumad teadmised ja oskused (hääldamine, liikumine, jumestamine, osade ettevalmistamine, näitemängu valik, näitelava korraldamine jne.) ja praktiliste harjutustena õpitakse ära mingi näidend, mis võib ettekanda kursuse lõpul korraldataval peol.

Kursuste korraldamise tingimused on: Kursuse korraldaja organisatsioon nõutab selleks tarvilikud ruumid ja teeb kõik kohapäalsed ettevalmistused ja korraldamise tööd, tasub instruktorige sõidukulud, annab temale kursuse kestvusel korteri ülalpidamisega ja maksab instruktorige töötasuks 30 krooni.

Näitejuhtide kursused Tartus

12. aug. kuni 1. sept. s. a.

E. Haridusliit korraldas 12. aug. kuni 1. sept. s. a. Tartus näitejuhtide kursuse, mis oli küll nimetatud Lõuna-Eesti näitejuhtide kursuseks, tõepoolest kujunes aga kursuseks näitejuhtidele-õpetajatele üle kogu riigi.

Kursuse juhatajaks ja ühtlasi lavapraktika juhiks oli „Vanemuise“ näitejuht Ed. Türk. Lektoritena esinesid: „Vanemuise“ direktor V. Mettus — teoreetilised loengud näitekunsti alalt; „Vanemuise“ dekoratsioonide Haas — dekoratsioonid; õpetaja Ader — diktsioon ja „Vanemuise“ jumestaja Nõmmitš — jumestamine. Peale selle pidas Haridusliidu sekretär Vender loengu näitemängust vabaharidustöö vahendina ja korraldas

informatsiooni koosoleku selle ala päevaküsimuste arutamiseks.

Osavõtt kursustest oli väga elav. Tervest kursusest võttis osa 52 isikut, kuna kümme-kond isikut kuulus üksikuid aineid. Kuigi sellelaadilise kursuse jaoks osavõtjate arv oli üleliiga suur, võib siiski töö tulemustega jääda täitsa rahule. Kursuse kavas oli esiplaanile nihutatud lavapraktiline töö ja see andis häid tulemusi, nagu veendusid kõik, kes võtsid osa kursuse lõpul korraldatud rahvateendusest, kus kanti ette läti kirjanik Blau-manni 5-vaatusline draama „Indrani.“

Enne ettekannet andis Haridusliidu sekretär E. Vender lühikesse ülevaate näitelavalise tegevuse seisukorrast ja ülesannetest maal ning informatsiooni Haridusliidu tegevusest sel alal.

Kuigi ettekannet terves ulatuses võrrelda ei saa meie elukutseliste suurteatrite omadega, lubas see siiski päris hea üldmuljega lahkuda teatrist. Kui veel arvesse võtame seda, et terve kursus kestis ainult kolm nädalat ja kokku tulid inimesed, kes enim polnud üksteist näinud ning olid näitejuhile kõik võõrad; kus osalisi tuli otsima hakata katsetamistega ja kui siis selle juhile ja omavahel võõraste tegelastega suudeti midagi pakkuda, siis peame seda tööd lugema täitsa kordaläinuks.

Oli ju väikesi komistamisi, oli puudusi, kusjuures õnneks peategelased nendest rohkem vabad olid, kuid mäng pakkus realistliku rahvatükina siiski väga palju usutavaid loomulikke pilte, mis haarasid pea viimase koha ni väljamüüdnud saalitäie publikut ja lõpuks kutsusid välja kiiduavaldusi mängijatele ja juhtidele, missuguseid oleme harjunud nägema vaid publiku lemmikute juubeli-eten-duste puhul.

Näitejuhtide kursus Tallinnas.

Eelmise aasta eeskujul kavatseb Haridusliit ka sel aastal jõuluvaheajal korraldada näitejuhtide kursuse Tallinnas, et võimaldada oma teadmiste täiendamist nendele näitejuhtidele, kellel osavõtmine süvisest Tartus peetud kursusest ei olnud võimalik.

Raamatukogunduse kursus Kuresaares.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing korraldas 29., 30. ja 31. juulil s. a. Kuresaares raamatukogunduse kursuse. Loengud peeti ühes

praktiliste harjutustega, üldse 15 õppetundi. Hoolimata suvisest ajast võeti kursusest osa võrdlemisi elavalt. Osavõtjaid oli 25, neist enamuses tegelikud raamatukoguhoidjad Saaremaal. Lektoritena esinesid Fr. Puksov, ülikooli raamatukogu juhataja, ja H. Mugasto, Tartu linna raamatukoguhoidja. Kursuse tulemustega võib olla täielikult rahul, sest saarlased avaldasid oma elavat huvi raamatukoguasjanduse vastu. Ühtlasi ei saa mainimata jätta Saaremaa haridusosakonna juhataja hr. B. Steinbergi lahkete vastutulekut, kelle osavõttel teostatakse sarnaste hariduslikkude kursuste läbiviimine Saaremaal.

Soome rahvaülikooli loengupäevad **9.—14. septembrini.**

Igal suvel korraldab Soome rahvaülikooli õpetajate ühing mõnepäevalised kursused, kus käsitlust leiavad niihästi üldhariduslikud kui ka rahvaülikooli põlevad päevaküsimused.

Tänavused loengupäevad peeti ilusas Soolahti rahvaülikoolis, Kesk-Soomes. Osavõtjaid oli 80 ümber, nende hulgas ka kaks Virumaa rahvaülikoolist, õpetaja E. Tamm ja allakirjutanu.

Et tööpäev sama pikk oli nagu harilikult rahvaülikoolis, võidi võtta läbi õige palju küsimusi: peeti 16 loengut, 11 näitlikku tundi, sama palju läbirääkimistunde, peale selle mätutunnid ja koosviibimised.

Viiks liiga pikale loetleda kõiki küsimusi, mis käsitlemist leidsid kursustel (r. ülikooli töökavad, tööpäeva pikkus, õppemeetodid jne.), nimetan siin kolme kõige rohkem tähelepanuväärivat ettekannet: need olid prof. K. Hildeni ning koolinõunikku K. Laine ja R. Saikku loengud.

Esimene käsitles Euroopa rahvaste tõuküsimusi, eriti valgust heites soomlaste (ka eestlaste) tõuludele. K. Hilden tõrjub tagasi vaate, nagu kuuluks soomlased mongoli tõugu. Prof. Hilden loeb soomlasi, samuti ka eestlasi, n. n. Ida-Balti tõugu, mis on põhja tõu alalikk.

Koolinõunik Laine käsitles rahvaülikooli tähtsust Soome kodumajapidamise arendamises. Et rahvaülikooli eesmärgiks on olnud kasvatada kõigekülgselt haritud inimest, on see suutnud anda Soomele perenaisi, kes kodustes oludes ise võisid edasi arenda. Seda loeb k. n. Laine eriti tähtsaks ja selles näeb ta rahvaülikoolide erinevust majapidamise koolidest, millede ülesanne on eeskätt tehniliste oskuste õpetamine.

Koolinõunik R. Saikku käsitleb sama teemi, kuid rohkem üldisemalt, tehes vahet rahva-

ülikooli ja kutsekooli vahel üldse. Kuna kutsekool oma ülesandeks seab anda inimesele teadmisi ja oskusi teatavaks kutseks, peab rahvaülikoolis temal kõige pealt selgeks saama küsimus, millisele kutsele tema on kõige kohasem, et võida teenida täiel määral oma isamaad. Siin peab noor inimene tulema äratundmisele, et aus on iga töö, mis üldsusele kasulik.

Arendada kohusetunnet ja tööarmastust — see on rahvaülikooli kõrge ülesanne. Seda on ta ka suutnud täita, nagu näitab tema ligi 40-aastane ajalugu. Rahvaülikool suudab seda sellel läbi, et avab inimese silmad inimliku elu kohta üldse, andes sellejuures ka praktilisi teadmisi ning oskusi, nii et õpilased koos õpetajatega moodustavad ühise tööpere.

Niipalju ettekannetest.

Meile, eestlastele, sai päevaselgeks, et rahvaülikool esineb Soomes esimesejärgu kultuuritegurina. Seda teab rahvas, seda tunnevad õpetajad ja ka valitsus.

Sellest see kindlus, usk tulevikku, mis väljendus kõigis esinemistes.

Soome rahvaülikool on arenemisehoos, niihästi arvuliselt kui sisemise töö süvenemise mõttes. Kuigi rahvaülikool praegu valitsuselt saab kaunis suurt toetust: 50.000 Smk. põhitoetust iga kooli kohta, 900 sm. õpilase pealt ja 1 prots. hoonete väärtusest, — esinetakse käesoleval sügisel eduskunnas seaduseelnõuga, mille järele toetus oleks: 80.000 smk. põhitoetust, 3 prots. hoonete väärtusest, kuna toetus õpilaste pealt jääks endiseks. On lootusi, et eelnõu läheb läbi.

Lahkusime Soomest tundega, et meil tuleb veel väga palju teha rahvusliku kultuuri süvendamise mõttes, enne kui jõuame järele Soomele, ja et selles töös ka meie vajame rahvaülikooli ning veel palju suuremal määral kui meie hõimrahvas teiselpool lahte.

18. IX. 29.

J. Ruus,

Näidendite võistlus.

E. Haridusliidu poolt kuulutati välja läinud sügisel algupäraste näidendite võistlus, milles käsikirjade esitamise tähtjaks oli 1. august. Selleks ajaks esitati 99 käsikirja ja pärast veel üks, seega kokku 100 näidendi käsikirja. Kuulutatud tingimuste kohaselt pidi jury otsuse tegema 1. okt. Kuna aga käsikirju esitati ootamatult palju, oli jury, kuhu kuuluvad K. Einbund, A. Lauter, P. Olak, K. Rutoff ja Ed. Vilde (jury esimees) sunnitud otsuse kuulutamist ühe kuu võrra edasi lükkama. Seega on oodata otsuse teadaandmist esimestel novembrikuu päevadel.

TRÜKIKODA „ESTOTRÜKK“

TALLINNAS SUUR KARJA 8 TELEFON 7-35

Kõige täielikum sisseseade automaat trükimasinate, ladumise masinate, kirjade ja ilustuste poolest võimaldab meil tellimisi täita kiirelt, maitsekalt ja mõõdukate hindadega.

Halidusliidu asemikkude-kogu koosolek 24. oktoobril.

Haridusliidu juhatus otsustas Liidu Asemikkude Kogu koosoleku kokku kutsuda 24. novembril s. a. Päevakorras on peale aruannete, eelarve ja tegevuskava kinnitamise ette nähtud Liidu põhikirja muutmine (teistkordsel hääletusel), juhatuse valimine ja referaadid mitmesuguste seltside ja Liidu töösse puutuvate küsimuste kohta.

Kutsed liigetele saadetakse eraldi.

Rahvaülikoolide päev.

Liidu juhatuse poolt on otsustatud korraldada koos Liidu Asemikkude Koguga rahvaülikoolide päev, mis peetakse üks päev enne Asemikkude Kogu, s. o. laupäeval 23. novembril.

Rahvaülikoolide päeva kavas on:

1. Hra J. Tõnissoni kõne: „Rahvaülikool ja rahva kultuur.“
2. Rahvaülikoolide iscloom ja ülesanded:
 - I. Maarahvaülikoolide kohta — hra J. Ruus.
 - II. Linnarahvaülikoolide kohta — hra J. Rummo.
3. Rahvaülikoolide võrk ja selle teostamine — hrad A. Tammann ja J. Depman.

4. Rahvaülikoolide keskkorralduse loomine — hra J. Ruus.

Dekoraator Haridusliidu juures.

E. Haridusliidu juures töötava dekoraatori ülesandeks on nõu ja juhatuse andmine haridusliikudele seltsidele ja koolidele näitelavade ehitamise ja korraldamise juures. Samuti on tema ülesandeks näiteseinte valmistamine ja ülesseadmine. Haridusliidu liikmeks olevatele organisatsioonidele tehakse Liidu juhatuse otsuse kohaselt 20 protsenti hinnaalandust dekoraatori töötasust. Dekoratsioonide valmistamise tingimused on avaldatud kuulutusena.

Elektri valgustus näitelavadele.

E. Haridusliit on kokku leppinud ühe Tallinna teatri elektrimontööriga, mille järele see valmis on Haridusliidu liikmeks olevate seltside näitelavadele üles seadma elektrivalgustuse sisseseadeid võrdlemisi odava hinnaga. Sisseseade läheb maksma ühes projektori, 3 rampe ja 3 reostaadiga 143 krooni. Lähemaid teateid töö tingimuste kohta võib saada E. Haridusliidult.

Eesti Haridusliidu ajakiri

„VABAHARIDUSTÖÖ“

Ilmub 8 kordn aastas.

Tellimise hind: aastas Kr. 1.20; 1/2 aastas 60 s. ja üksik number 15 s.
„VABAHARIDUSTÖÖ“ toimetuse ja talituse aadr.: Tallinn, Rataskaevu 22,
tel. 6-52.

Vastutav toimetaja: **Evald Vender.**

Väljaandja: **Eesti Haridusliit.**
Trükikoda „Estotrükk“, Tallinna, S. Karja 8.

Ühistegeliste asutuste Keskpank

Eesti Rahvapank

Tallinn, S. Karja 19 (omas majas)

Telefonid: 2-02, 24-13 ja 28-28

**Võtab raha hoiule ja maksab ajakohast protsenti,
ühispankadele eriti soodsad tingimused**

**Darustab laenudega ühistegelisi ja omavalitsuse
asufusi**

**Võtab oma peale rahasaatmist ja sissenõudmist
kõikides Eesti linnades ja alevites ja toimetab kõiki
muid panga operatsioone**

Eesti Rahvapanga liikmeiks oli 1. okt. 1929 a. 264 asutust
Arveteseis 1. okt. 1929 a. Kr. 5.078.949,21

Juhatus

Ühistegeline Kinnitusselts

„TALU“

Juhatus — Tallinn, Estonia puiestee № 15

Kõnetraat 2-82 ja 17-56

Esitajad üle maa — igas linnas ja vallas

Kinnitusselts „Talu“ on laiade rahvahulkade teenistuses
Kinnitusselts „Talu“ toimetab soodsamatel tingimustel

**tule-, elu-, õnnetujuhuste-,
murdvarguste- ja rahekindlustusi**

Kinnitusselts „Talu“ kinnituspoliis võimaldab Teile
muretu tulevikku.

Kindlustage oma varandust ja elu „Talus“

Koolides ja kultuurilistes seltsides ärgu puudugu

raadio aparaat

Iga raadio aparaat ei rahulda aga kuulajate soove. Senini on olnud ja on praegu meie nõitrodüünid ainukesed raadioaparaadid, mis erandita igast võistlusest võitjana on välatalnud. Need on ka ainukesed, mis isegi suurtel väljamaa näitustel esimesed kõrgemad üksikud auhinnad on võitnud.

Kuulake ja tutvunege nendega!

O-ü. ESTO-MUUSIKA Tallinnas, Viru 2
Viljandis, Lossi 14

Eesti Haridusliidu teatritarvete ladu

Tallinnas, Rataskaevu 22, telefon 6-52.

Mitmesugused inimeste maskid (koomilised tüübid), ordenid, kroonid, ingl tiivad jne.

LIIKMEKAARDID

Valmistrikitud liikmekaardid:

Postkaarti kartongil, 100 kaarti Kr. 1.—
Paremat sorti valgel kartongil, 100 kaarti Kr. 1.50

Saadaval Eesti Haridusliidus.

Pidu piletid

Hariduslised seltsid võivad osta

PIDU PILETEID

Eesti Haridusliidult

à 12 senti raamat (50 p.)

Kviitungi raamatud à 30 senti raamat (50 lehte)

Soovitame oma kirjastusel ilmunud

muusikaõpperaamatuid

Kotkas J. Viiuli kool. Kr. 1.50

Prof. Rammul Muusikaajalugu

Rubets A. Solfeggio. „ 1.20

Saketti L. A. Solfeggio. „ 1.50

Sokoloff N. A. Akkordide õpetus „ —.75

Vedro A. Solfeggio. Kr. 1.—

Vedro A. Instumendi õpetus. . . „ 3.50

Visnapuu E. Muusika leksikon. . . „ 1.—

Visnapuu E. Muusika õpperaamat

keskkoolidele II . . . „ 1.—

O-ü. ESTO-MUUSIKA Tallinnas, Viru 2
Viljandis, Lossi 14

Õpilaste

kooperatiividele

on ainukeseks
kõige täielikumaks ühistegeliseks sisseostu keskkohaks

Eesti Tarvitajate Keskühisus

E.T.K.

kust kõige kasulikumalt ostate

õppe- ja juturaamatuid, koolitarbeid
(vihud, kaustikud, plokid, pliiatsid, suled, värvid jne.)
võimlemiskingi
jne.

Kõigi küsimustega kauba tellimiste alal palume lahkesti pöörduda

E. T. K. kooliosakonna poole Tallinnas

ehk vastavate E. T. K. harukontorite poole:

E. T. K. Peakontor Tallinnas, Lai tän. 39/41

HARUKONTORID:

Abjas, tel. Abja 46
Kuresaares, Kubermangu 2, tel. 57
Mustvees, tel. Mustvee 14
Narvas, Posti 63, tel. 1-22
Petseris, Tartu tän. 7, tel. 68
Rakveres, Lai 19, tel. 1-96

Tartus, Maarjamõisa 21, telefon 90
Taalikul, tel. Orissaare 6-b
Valgas, Vabaduse tän. 1, tel. 59
Vasalemmas, tel. Vasalemma 13
Viljandis, Tallinna 4, tel. 75
Vändras, tel. Vändra 18

E. Haridusliidu

teatritarvete ladu

Laos olevate jumestusabinõude müügihind:

1. Normaalkomplekt jumestusvärve	Kr.	3.50
2. Kino komplekt (plekk-karpides)	"	7.—
3. Väike komplekt	"	1.20
4. Põhivärv № 1 Vorm A	á Kr.	1.25
5. " " 2 " " " "	" " " "	1.25
6. " " 3 " " " "	" " " "	1.25
7. " " 4 " " " "	" " " "	1.25
8. " " 6 " " " "	" " " "	1.25
9. " " „Lit K“	" " " "	1.25
10. Valge " 20 " C	" " " "	—0.75
11. Vanapuna " 24 " " "	" " " "	—0.75
12. Pruun " 11 " " "	" " " "	—0.75
13. Must " 12 " " "	" " " "	—0.75
14. Tumehall " 32 " " "	" " " "	—0.75
15. Sinine kesk " 326 " " "	" " " "	—0.75
16. " tume " 326 " " "	" " " "	—0.75
17. Carmin Verm. N-puna " H	" " " "	—0.75
18. Carmin I. N-puna " " "	" " " "	—0.75
19. Mastiks (60 gr. pudel)	"	1.50
20. Mastiks (30 gr. pudel)	"	—0.75
21. Ninakitt № 257	"	—0.50
22. Hambavärv „must“ № 43	"	1.—
23. Puuder „valge“ „ 230	"	1.60
24. " „roosa“ „ 230	"	1.60
25. " „kollakas“ „ 230	"	1.60
26. " „naturelle“ „ 230	"	1.60
27. Kompaktnoopuna " 90	"	—0.45
28. Teatripuna " 96	"	—0.75
29. Mastix-pintsel " 192	"	—0.25
30. Huulepuna " 203	"	—0.90
31. Kulmupulk „must“ „ 58	"	—0.50
32. Vaseliin (200 gr.)	"	—0.40
33. " (100 gr.)	"	—0.25
34. " (30 gr.)	"	—0.10
35. Abšmink № 249	"	1.—
36. Hábemekarvad — meeter	"	1.—

FORM A

F

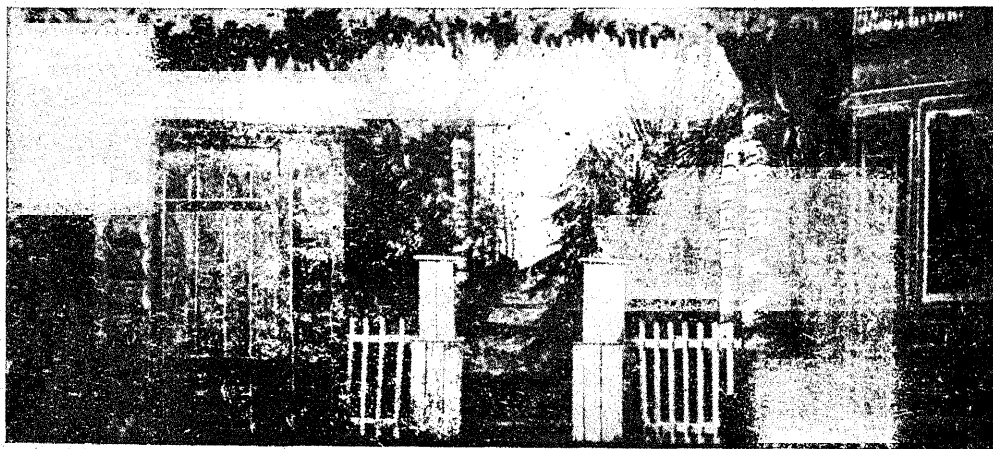
C

E. Haridusliit

Tallinnas, Rataskaevu 22. Tel. 6-52

EESTI HARIDUSLIIT

Tallinn, Rataskaevu 22. :: Telefon 6-52.

Näitelavade sisseseaded:

(Normaal maa-näitelava — umbes 3 sülda tai)

Dekoratsioonide tellimise hind E. Haridusliidu kaudu:

1. Suvemaastik: kaks poognat ja kaks pöösast	} Töö ühes värvidega maksab Kr. 100—120.
2. Sama riide teisel küljel talvemaastik vastavate poognate ja maja välimusega	
3. Tapeettuba	
4. Talutuba	
Üksikud osad: {	1. Tagasein — (töö hind ühes värvidega) Kr. 20—35.—
	2. Poogen — " " " " " 8—10.—
	3. Pöösas — " " " " " 3— 5.—
	4. Puu — " " " " " 3— 5.—
	5. Maja välisvaade — " " " " " 5—10.—
	6. Toa seina ruutjalg — " " " " " —.15—20

Liidu liigetele töö tasust 20 % hinnaalandust.

Riideks on soovitatav tarvitada pesuriidet, mille hinnaks on 76 snt. mtr. Talutubade jaoks võib tarvitada kotiriidet, 54 snt. mtr. Dekoratsioonide ülesseadmiseks sõidab dekoraator soovikorral kohale, kusjuures sõidukulud tasutakse eraldi.

Kohal dekoratsioonide valmistamise puhul annab organisatsioon dekoraatorile korteri ja ülalpidamise ning tasub sõidukulud.

Seltsimajade sisemisi värvimisi ja ilustusi tehakse asjatundjate juhatusel maitserikkalt ja hästi.

Tellimiste ja järelepärimistega pöörduda:

Eesti Haridusliit, Tallinnas, Rataskaevu 22